

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
มัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8



วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุซฎัฎัฎั

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจ
ราชการที่ 8



สุภาพร รัตน์น้อย

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

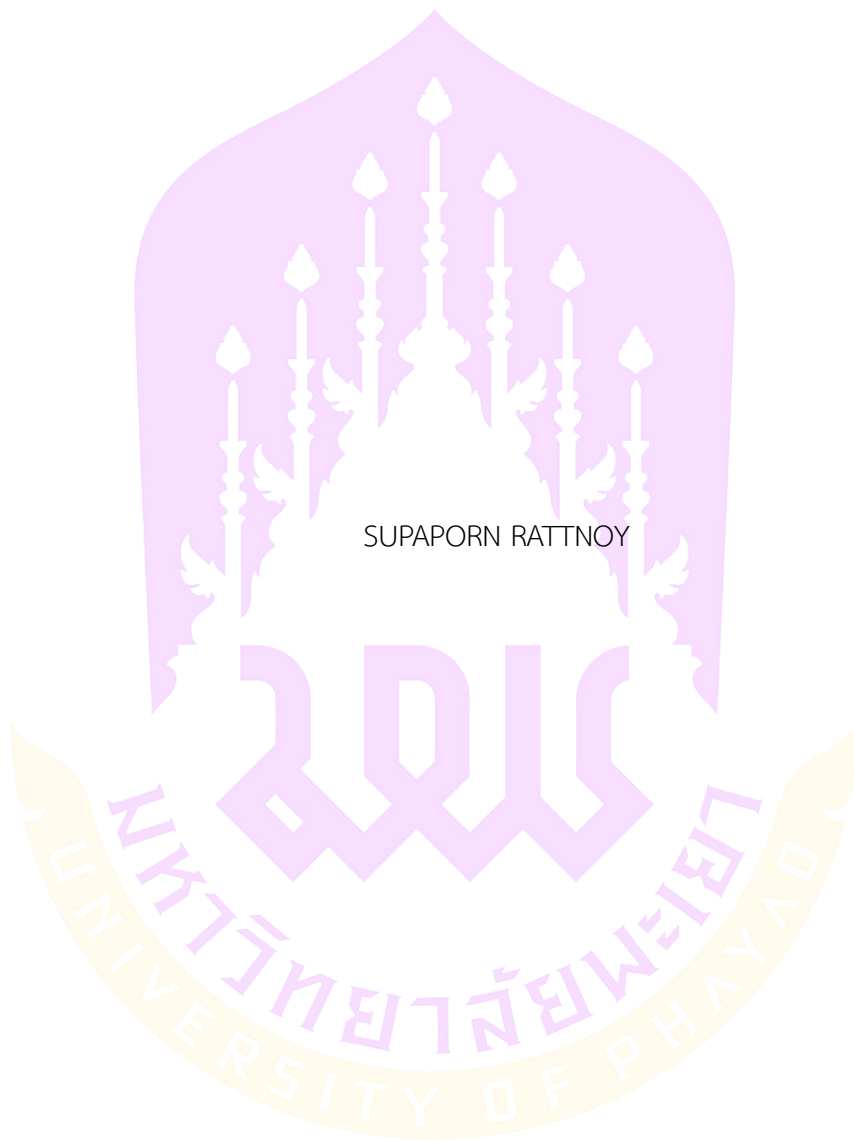
หลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ADMINISTRATIVE MODEL FOR DEVELOPING THE ACADEMIC ADMINISTRATION
EFFECTIVENESS OF SECONDARY SCHOOLS IN THE OFFICIAL INSPECTION AREA 8



SUPAPORN RATTNOY

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy Degree in Educational Administration
May 2025
Copyright 2025 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจ
ราชการที่ 8

ของ สุภาพร รัตนน้อย

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. มารุต พัฒนาผล)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา วัฒนารงค์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย นิรัญทวี)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(รองศาสตราจารย์ ดร. โกศล มีคุณ)

..... คณบดีวิทยาลัยการจัดการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. รักษิต สุทธิพงษ์)

เรื่อง:	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8
ผู้วิจัย:	สุภาพร รัตนน้อย, วิทยานิพนธ์: กศ.ด. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567
อาจารย์ที่ปรึกษา:	รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา วัฒนามรงค์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล
คำสำคัญ:	รูปแบบการบริหาร, ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) ศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 คือ การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 100 โรงเรียน โดยให้ข้อมูล จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) ระยะที่ 2 นำผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการมาสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้กระบวนการบริหารตามแนวคิดและหลักการวงจรเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA รูปแบบมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการบริหาร 4) การประเมินผล ตรวจสอบรูปแบบด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบจากความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้แก่ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ความพร้อมของงบประมาณ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ความพร้อมของเทคโนโลยี และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ตามลำดับ 2) รูปแบบเชิงทฤษฎีของปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

Title: ADMINISTRATIVE MODEL FOR DEVELOPING THE ACADEMIC ADMINISTRATION
EFFECTIVENESS OF SECONDARY SCHOOLS IN THE OFFICIAL INSPECTION AREA 8

Author: Supaporn Rattnoy, Dissertation: Ph.D (Educational Administration), University of Phayao,
2024

Advisor: Associate Professor Dr. Achara Whattananarong Co-advisor Associate Professor
Dr.Sakchai Nirunthawee Assistant Professor Dr.Vipaporn Poovatanakul

Keywords: Administrative Model, Casual Factors, Effectiveness of Academic Administration

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) investigate the causal factors of the effectiveness of academic administration in secondary schools in the Official Inspection Area 8, 2) examine the consistency of the theoretical model of academic administration effectiveness with empirical data, and 3) study an administrative model to develop the effectiveness of academic administration in secondary schools in the Official Inspection Area 8. The research was conducted in two phases. The first phase involved studying the causal factors of the effectiveness of academic administration and examining the consistency of the theoretical model of the effectiveness of academic administration with empirical data. The sample included 100 secondary schools in the Official Inspection Area 8, comprising 500 participants. The instrument was a five Linkert scale questionnaire. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis (MRA), and path analysis. The second phase involved studying an administrative model to develop of the effectiveness of academic administration by using the causal factors of the effectiveness of academic administration and based on Deming's Cycle (PDCA). The model was structured into four components: 1) principle, 2) objective, 3) management process, and 4) evaluation, and was validated through a focus group discussion with 10 experts. The model was then evaluated for its suitability and feasibility by 30 stakeholders. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed as follows. 1) The causal factors of the effectiveness of academic administration in secondary schools in the Official Inspection Area 8 were instructional quality of teachers, budget availability, parental participation, technological readiness and academic leadership of administrators respectively. 2) The theoretical model of the causal factors of academic administration effectiveness was consistent with empirical data. 3) The developed administrative model of the effectiveness of academic administration was rated as very highly appropriate and feasible for implementation.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีด้วยความเมตตาและความกรุณาอย่างยิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนานรงค์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และรองศาสตราจารย์ ดร.โกศล มีคุณ ที่ให้ความรู้และประสบการณ์ เอาใจใส่ ให้คำปรึกษา รวมถึงให้คำแนะนำในการทำวิจัย ตลอดจนถ่ายทอดวิชาความรู้ของการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต ซึ่งท่านคณาจารย์ทุกท่านได้ติดตามความคืบหน้าในการทำวิทยานิพนธ์อย่างสม่ำเสมอ และตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง เพิ่มเติมให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านด้วยความเคารพเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุง และแก้ไขเพิ่มเติม ให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการทุกท่าน ที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ที่เป็นส่วนสำคัญของการทำวิจัย

ขอขอบคุณครอบครัวที่ส่งเสริมและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยได้สำเร็จ และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ให้การดำเนินการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้สนับสนุนทุนอุดหนุนในการทำวิทยานิพนธ์เพื่อใช้ในการดำเนินงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุภาพร รัตน์น้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิด ทฤษฎี และหลักการบริหารการศึกษา.....	12
แนวคิดและหลักการในการบริหารงานวิชาการ.....	19
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ.....	45
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ.....	52
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและการประเมินรูปแบบ.....	73

ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 8.....	81
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	90
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	99
ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของ ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูล เชิงประจักษ์.....	101
ระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8.....	105
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	110
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	110
อักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปร.....	111
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1	112
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 การศึกษาและประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8.....	125
บทที่ 5 บทสรุป	142
สรุปผลการวิจัย.....	144
อภิปรายผลการวิจัย.....	144
ข้อเสนอแนะ	152
บรรณานุกรม	153
ภาคผนวก	161
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	162
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	163
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม	175
ภาคผนวก ง ประเด็นการสนทนากลุ่มเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8.....	176

ภาคผนวก จ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8.....	191
ภาคผนวก ฉ เอกสารรับรองโครงการวิจัย	203
ประวัติผู้วิจัย	204



สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 การสังเคราะห์ข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ.....	24
ตาราง 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ	55
ตาราง 3 5 ค. 5 มิติการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ.....	89
ตาราง 4 แสดงระยะของการวิจัย	99
ตาราง 5 แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	112
ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยรวมและรายด้าน.....	113
ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้าน	114
ตาราง 8 แสดงผลการวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม	116
ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8	118
ตาราง 10 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ของปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (EAA).....	119
ตาราง 11 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ของปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านงานวิชาการ	120
ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านผู้เรียน (LE)	121

ตาราง 13 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง (DE) และอิทธิพลทางอ้อม (IE) อิทธิพลรวม (TE) ของตัวแปร ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8	124
ตาราง 14 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	129
ตาราง 15 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู	130
ตาราง 16 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านความพร้อมของเทคโนโลยี	132
ตาราง 17 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านความพร้อมของงบประมาณ.....	133
ตาราง 18 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง.....	134
ตาราง 19 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	136
ตาราง 20 แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้	138
ตาราง 21 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8	138



สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ.....	10
ภาพ 2 กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8.....	11
ภาพ 3 รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 (โมเดลตั้งต้น).....	122
ภาพ 4 รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน เขตตรวจราชการที่ 8.....	123
ภาพ 5 รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน เขตตรวจราชการที่ 8.....	127
ภาพ 6 แสดงรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ	141



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด อีกทั้งต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542, 19 สิงหาคม) ดังนั้น ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและคุณสมบัติดังกล่าว การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เพราะเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล (วลีรัตน์ ฉิมน้อย, 2562) นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนา สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยม ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการ โดยมีบทบาทสำคัญในการวางแผนพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพ และยังต้องรู้จักวางแผน ติดต่อสื่อสาร ประสานงาน ควบคุมบังคับบัญชา วินิจฉัย สั่งการ และมอบหมายงานให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการอยู่เสมอเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2545) เนื่องจากงานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนจึงต้องพิจารณาจากวิธีการและผลผลิตของระบบงานวิชาการ เช่น คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ลักษณะของการบริหารงานวิชาการ ความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการจึงเป็นตัวบ่งชี้ถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา (วราภรณ์ ศรีจันทร์พาล, 2565)

สำหรับประสิทธิผลหรือความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการดูได้จากผลที่เกิดจากการดำเนินงานบริหารวิชาการได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ได้แก่ ด้านงานวิชาการ และด้านผู้เรียน ซึ่งในการบริหารงานวิชาการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร คุณภาพการจัดการเรียนรู้

ของครู ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ ความพร้อมของงบประมาณ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังงานวิจัยของสมพงษ์ รมไทร (2547) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยแวดล้อมกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน ด้านงบประมาณ และด้านชุมชน มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2549) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู และปัจจัยด้านผู้ปกครอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระ รุญเจริญ (2557) ที่พบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา และด้านชุมชน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

ดังนั้นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานสำคัญในการบ่มเพาะผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยการเป็นผู้ที่มีความรู้ที่ทันสมัย และมีทักษะที่สอดคล้องกับโลกสมัยใหม่ สถานศึกษาจึงต้องมีรูปแบบการบริหารที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ทันต่อลักษณะของสังคมและความต้องการของสังคม โดยเฉพาะการบริหารวิชาการเพื่อพัฒนาคน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นประสิทธิผลที่เกิดขึ้นกับการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพโดยรวมของสถานศึกษา ทั้งด้านคุณภาพของงานวิชาการและด้านผู้เรียน โดยอาศัยรูปแบบการบริหารที่มีกระบวนการ ขั้นตอน แนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบ และเป็นรูปแบบที่สามารถบริหารจัดการกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการ รวมทั้ง สามารถจัดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างตรงประเด็น เนื่องจากรูปแบบการบริหารจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักในการบริหารงานให้เป็นไปตามกระบวนการหรือขั้นตอน ส่งผลให้มีผลลัพธ์การดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้เขตตรวจราชการที่ 8 มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุม 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสมุทรปราการ โดยในกลุ่มจังหวัดดังกล่าวสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 3 เขต ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่งในเขตตรวจราชการที่ 8 มีสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) จำนวน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง โดยจังหวัดสมุทรปราการไม่ได้ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มจังหวัดเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

แต่เป็นจังหวัดมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เป็นเมืองอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งวัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศเป็นคลังสินค้าที่สำคัญ และเป็นศูนย์กลางการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ และมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ, 2565) จากลักษณะความเป็นเมืองอุตสาหกรรมของทั้ง 4 จังหวัด ที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชากรในพื้นที่เขตจังหวัดอุตสาหกรรม ประชากรจึงต้องมียศความรู้ ทักษะ เพื่อตอบสนองตลาดแรงงานในปัจจุบัน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานในอนาคต

สำหรับการจัดการศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 พบว่าการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในภาพรวมจะมีสภาพปัญหาคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดการเรียนรู้ของครู การขาดครูในสาขาขาดแคลน ดังเช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีจำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียน 0, ร, มส ร้อยละ 5.71 และยังมีร้อยละของนักเรียนที่มีผลการเรียน 0, ร, มส เกินกว่าร้อยละ 5 แสดงให้เห็นว่าการบริหารวิชาการยังมีความจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2565, หน้า 8) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านครูผู้สอน กล่าวคือ ครูผู้สอนขาดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ สำหรับการจัดทำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอนบางส่วนไม่สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ นวัตกรรมใหม่ ๆ ค่อนข้างน้อยสำหรับการจัดการเรียนการสอน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา, 2565, หน้า 71) และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ยังพบปัญหาเด็กออกกลางคันเพิ่มขึ้น เนื่องจากการอพยพที่อยู่ รวมถึงโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดบุคลากรจำนวนมาก ทำให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ลดลง อีกทั้งยังขาดแคลนครูในสาขาขาดแคลน มีครูไม่ตรงสาขาวิชาเอก ครูย้าย ทำให้ครูไม่ครบชั้น ครูขาดเกณฑ์ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ (กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2565, หน้า 30-31)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารงานวิชาการเกิดประสิทธิผลและบรรลุเป้าหมายที่ส่งผลต่อคุณภาพโดยรวมของสถานศึกษา และให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ทันสมัย มีทักษะที่สอดคล้องและรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ทำให้การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีอะไรบ้าง
2. รูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่
3. รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 8 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีอย่างน้อย 3 ปัจจัย
2. รูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีขอบเขตของการวิจัย ด้านเนื้อหา ด้านประชากร และด้านผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษาตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

1.2 ปัจจัยด้านทรัพยากร ได้แก่ ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของงบประมาณ

1.3 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.4 ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ด้านงานวิชาการ และด้านผู้เรียน

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรของการวิจัยระยะที่ 1 และการวิจัยระยะที่ 2 เป็นกลุ่มเดียวกัน คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 105 โรงเรียนประกอบด้วย 1) โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา จำนวน 29 โรงเรียน 2) โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำนวน 51 โรงเรียน และ 3) โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 25 โรงเรียน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คือ ปีการศึกษา 2566-2567

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. รูปแบบการบริหาร หมายถึง แบบแผนของการดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการในการพัฒนาประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการโดยใช้แนวคิดและหลักการวงจรคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (DO) การตรวจสอบ (Check) และ การปรับปรุงการดำเนินการ (Act)

2. ประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินงานบริหารวิชาการได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ได้แก่ ด้านงานวิชาการ และด้านผู้เรียน

2.1 ด้านงานวิชาการ หมายถึง ผลที่เกิดจากการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพ

2.1.1 การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักสูตรที่มีความเชื่อมโยงระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดประสบการณ์เรียนรู้ การวัดและประเมินผล บนพื้นฐานสารสนเทศและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์สิ่งที่กำหนดหลักสูตร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล รวมทั้ง การวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การประเมินหลักสูตรและพัฒนาเนื้อหาสาระให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

2.1.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนและการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการเรียนรู้ที่เน้นทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการเนื้อหาตามความเหมาะสม จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องตามความถนัดและความสนใจสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

2.1.3 การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาและการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การจัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.2 ประสิทธิภาพด้านผู้เรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินงานวิชาการและส่งผลต่อผู้เรียน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะทางด้านวิชาการ และประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และภาษาต่างประเทศ

2.2.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ บรรลุตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา

3. ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ หมายถึง กลุ่มของตัวแปรอิสระที่เป็นสาเหตุของประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

3.1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหรือจูงใจให้คณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความร่วมมือและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การสื่อสาร การบริหารหลักสูตร การนิเทศและการประเมินผลด้านการจัดการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพ รวมถึงการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน

3.1.2 คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง ความสามารถของครูผู้สอนในการจัดทำหลักสูตรรายวิชา การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย การเสริมแรงเชิงบวก การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการสอน การวัดและประเมินผล และการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.2 ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของงบประมาณ

3.2.1 ความพร้อมของอาคารสถานที่ หมายถึง การมีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอน การจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพดี สะอาดปลอดภัย และพร้อมใช้งาน มีการติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้

3.2.2 ความพร้อมของเทคโนโลยี หมายถึง การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การมีเทคโนโลยีในการสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า

3.2.3 ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การมีแหล่งเรียนรู้ แหล่งข้อมูลหรือสถานที่สำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ โดยมีการจัดเตรียมเนื้อหาสาระที่ถูกต้อง ทันสมัยเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสามารถของผู้เรียน ตอบสนองต่อมาตรฐาน การเรียนรู้ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เอื้อให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน โดยสามารถแสวงหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

3.2.4 ความพร้อมของงบประมาณ หมายถึง การมีแหล่งงบประมาณที่หลากหลาย มีงบประมาณเพียงพอต่อการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีแหล่งงบประมาณสนับสนุนการบริหารจัดการ และ มีงบประมาณที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา มีการใช้งบประมาณอย่างถูกต้องตามระเบียบ มีความคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด

3.3 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.3.1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการสถานศึกษาโดยการเป็นกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง การเป็นคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย การให้ความร่วมมือในการควบคุมดูแลนักเรียน การระดมทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

3.3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการให้ความร่วมมือทางวิชาการ การเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและให้บริการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

4. การประเมินรูปแบบ หมายถึง การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบ โดยวัดจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 8

6. เขตตรวจราชการที่ 8 หมายถึง กลุ่มพื้นที่การศึกษาประจำเขตตรวจราชการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3 เขตพื้นที่

คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

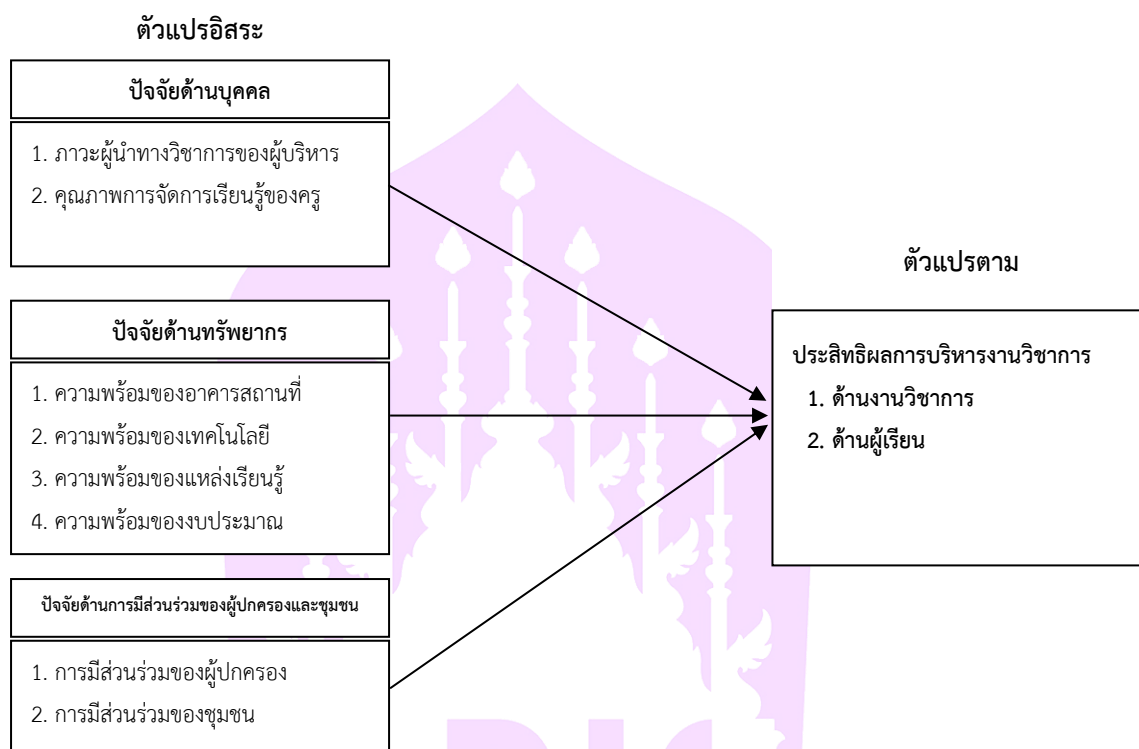
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8
2. ผู้บริหารได้รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลต่องานวิชาการ และคุณภาพผู้เรียน
3. เขตตรวจราชการ หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ใช้ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

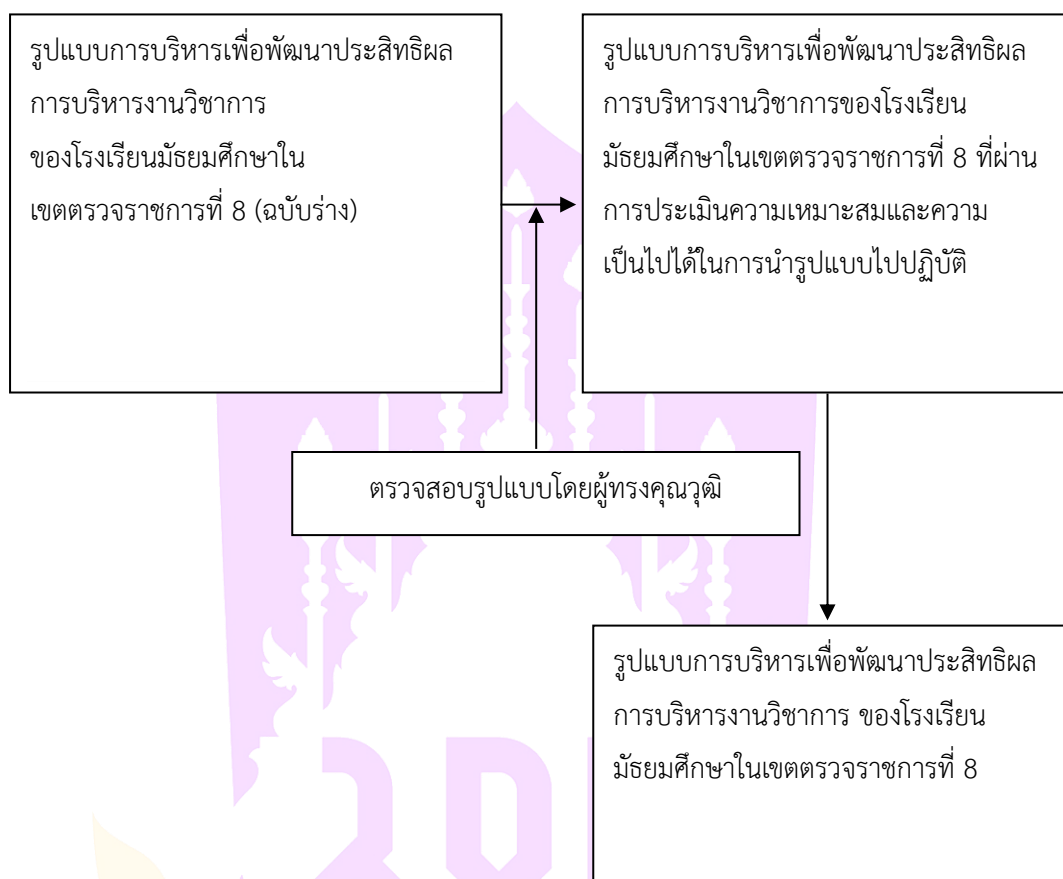
กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดย ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จากการสังเคราะห์แนวคิดของคณนันท พฤทธสาโรช และคณะ (2558); อีระ รุญเจริญ (2557); นงนุช อินทรโคกสูง และคณะ (2565); สมพงษ์ ร่มไทร (2547); สิริวิมล เสี่ยงเมือง และอำนาจ จันทระขำ (2562); สุกัญญา นิมพันธ์ (2563); สุรชาติ กำลังฤทธิ์ และคณะ (2559); อติพงษ์ สุขนาค และคณะ (2560) ในระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 สังเคราะห์แนวคิดการพัฒนารูปแบบจากชิรวัดน์ นิเจนตร (2560); วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2553); สุวิมล ว่องวาณิช (2558) และแนวคิดการประเมินรูปแบบจาก Eisner (1976, pp. 192-193 อ้างถึงใน ชมแข พงษ์เจริญ, 2555) โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ มีกรอบแนวคิดในการศึกษาในแต่ละระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ
โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8



ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

ระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการ
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8



ภาพ 2 กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงาน
วิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 7 หัวข้อ ได้แก่

1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการบริหารการศึกษา
2. แนวคิดและหลักการในการบริหารงานวิชาการ
3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประสิทธิผลของงานวิชาการ
4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ
5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและการประเมินรูปแบบ
6. การจัดการศึกษาของเขตตรวจราชการที่ 8
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการบริหารการศึกษา

นักวิชาการได้ให้แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นหลักการบริหารแบบ PDCA ทฤษฎี POSDCORB ทฤษฎี POLC และทฤษฎี POCCE เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาและเป็นแนวทางในการนำนวัตกรรมการบริหารจัดการไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ดังนี้

การบริหารตามแนวคิดวงจรการบริหารงานคุณภาพ

Demming (n.d. อ้างถึงใน รัชนก เสี่ยงบุญ, 2564, หน้า 71) กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือ วงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าการบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาบ้าง

Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

นอกจากนี้ นิตยา เงินประเสริฐศรี (2557, หน้า 36) กล่าวว่า เมื่อมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเสียหายด้านคุณภาพแล้ว หลังจากนั้นต้องมีการวางแผนเพื่อลดความเสียหาย และนำแผนไปใช้ตลอดจนตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น ถ้าการประเมินผลหรือตรวจสอบพบว่าการวางแผนหรือการนำแผนไปใช้มีข้อบกพร่องก็ต้องดำเนินการแก้ไข วงจรกิจกรรมนี้เรียกว่า Plan Do Check Act หรือ PDCA ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

1. การวางแผน (Plan)

เริ่มต้นด้วยการวางแผนทั้งนี้ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับแผนในการกำหนดแผนจะต้องกำหนดข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากรที่จะหาได้ (คน วัสดุ ดิบ และเงิน) ขอบเขตเวลาวิธีการที่เป็นไปได้ และวิธีการที่ใช้เพื่อตรวจสอบ

2. การนำไปใช้หรือลงมือทำ (Do) เป็นขั้นตอนของการนำแผนไปใช้ซึ่งต้องมั่นใจว่าใช้แผนอย่างเหมาะสม

2.1 มั่นใจว่าคนที่รับผิดชอบนำแผนไปใช้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของงาน

2.2 ให้คนที่นำแผนไปใช้ได้เข้าใจเนื้อหาสาระในแผน

2.3 ให้การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อมีความสามารถในการนำแผนไปใช้

2.4 จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

3. การตรวจสอบ (Check) เป็นการตรวจสอบผลของการนำแผนไปใช้ทั้งนี้ต้องมีการประเมินในประเด็นต่อไปนี้

3.1 นำแผนไปปฏิบัติอย่างแท้จริงหรือไม่

3.2 แผนมีความสมบูรณ์เพียงพอหรือไม่

ถ้าประเมินผลแล้วแผนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้จะต้องดำเนินการแก้ไขว่าแผนถูกนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริงหรือไม่หรือแผนยังขาดความสมบูรณ์หรือเกิดขึ้นจากสาเหตุดังกล่าวร่วมกัน

4. การแก้ไขการกระทำและการทบทวน (Act) การดำเนินการแก้ไขต้องแยกให้เห็นชัดเจนระหว่างการขจัดสิ่งที่เป็นอาการ (symptom) และขจัดสาเหตุต่าง ๆ ของปัญหาที่เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์สาเหตุคือมีแผนไม่เหมาะสมทางแก้ไขคือปรับปรุงให้มีคุณภาพ

และ ชีระ ฐฤณเจริญ (2557, หน้า 208) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารที่เป็น กระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การร่วมกันวางแผน (Planning)

ขั้นที่ 2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)

ขั้นที่ 3 การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

ขั้นที่ 4 การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อสถานศึกษาได้เตรียมการที่จะดำเนินต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว การดำเนินการต่อไป คือ มีการวางแผนการปฏิบัติงานโดยการทำธรรมนูญโรงเรียน/แผนพัฒนาการศึกษา (P) การปฏิบัติตามแผน (D) การประเมินตนเอง (C) และการปรับปรุง (A) มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน/แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Plan)

ธรรมนูญโรงเรียนมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ภาพรวมของสถานศึกษา ความหวังของสถานศึกษา พันธกิจ เป้าหมาย จุดเน้นในการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ แผนงบประมาณ บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง องค์ประกอบเหล่านี้จะต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน แสดงให้เห็นการพัฒนาความคิดที่เป็นระบบ มีความชัดเจนและสามารถดำเนินการตามแนวทางจนบรรลุความคาดหวังได้

2. การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (Do)

เมื่อสถานศึกษามีแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งจัดทำขึ้นจากการมีธรรมนูญโรงเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่ได้รับหน้าที่ความรับผิดชอบไว้แล้วจะเป็นตัวขับเคลื่อนทำให้โครงการในแผนดำเนินไปได้ ระหว่างการดำเนินการอาจมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดขั้นตอนของการดำเนินการได้ เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปจากที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ในการปฏิบัติตามแผนดังกล่าว ผู้บริหารควรจัดให้มีการส่งเสริม สนับสนุน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก ติดตาม ดูแล กำกับ และการนิเทศการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การปฏิบัติการของสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการได้ด้วย

3. การประเมิน (Check)

การประเมิน คือ กระบวนการในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้ควบคุมตรวจสอบคุณภาพในสถานศึกษา โดยมุ่งให้ทุกคนได้ประเมินการทำงานในลักษณะของการตรวจสอบที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินภารกิจ ขั้นตอนการประเมินตนเอง มี 6 ขั้นตอน คือ การสร้างความตระหนัก การเตรียมความพร้อม การวางแผนการประเมินตนเอง การประเมินตนเอง การเขียนรายงานและการเผยแพร่ และการนำผลการประเมินไปใช้ การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นนั้น ระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม เป็นกระบวนการที่ทำให้การประเมินตนเองของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการ

ที่เกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการประเมินตนเอง โดยนำข้อมูลสารสนเทศที่เป็นข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนให้บรรลุเป้าหมาย

4. การปรับปรุง/การนำไปใช้ (Action)

เมื่อสถานศึกษาจัดให้มีการประเมินตนเอง จะทำให้สถานศึกษาได้ข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงการดำเนินการของสถานศึกษา และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อการวางแผนการปฏิบัติงานของบุคลากรในระยะต่อไป รวมทั้งการจัดทำระบบสารสนเทศที่สำคัญให้เป็นปัจจุบัน

สรุปได้ว่า หลักการบริหารเกี่ยวกับวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง PDCA เป็นกระบวนการจัดการประเภทหนึ่งที่มีเป้าหมายเพื่อให้มั่นใจว่าผลผลิตมีคุณภาพสูงผ่านชุดของขั้นตอนที่รอบคอบรัดกุม ประกอบไปด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน (Check) การปรับปรุงแก้ไข (Act) หลักการเหล่านี้สามารถนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

การบริหารแบบ POSDCoRB

POSDCoRB เป็นหลักในการบริหารจัดการองค์กรที่ใช้กันทั้งในภาครัฐ และเอกชน เป็นแนวคิดและทฤษฎีของ Luther H. Gulick และ Lyndall Urwic โดยเสนอแนวคิดและภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหาร ซึ่ง ผู้บริหาร จะต้องทำมีหน้าที่สำคัญอยู่ 7 ประการ และภาระหน้าที่หลักของผู้บริหารที่เกิดขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อกองทัพสหรัฐได้รวบรวมนักวิชาการเพื่อประเมินความผิดพลาดในการบริหารจัดการในกองทัพ และนำไปปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุด แนวคิดภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหารโดยสรุปเป็น 7 บทบาทหน้าที่หลัก หรือ POSDCoRB ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้บริหารในการประเมินและจัดการงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด มีรายละเอียดดังนี้ (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2563, ออนไลน์)

1. การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดเป้าหมายขององค์กรว่าต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. การจัดองค์การ (Organization) คือ การกำหนดโครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบภายในองค์กรเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การจัดกำลังคน (Staffing) คือ การตัดสินใจว่าจะจ้างคนในตำแหน่งใดและดูแลการจัดสรรและควบคุมการทำงานของพนักงานให้เหมาะสม
4. การอำนวยการ (Directing) คือ การตัดสินใจและสั่งการให้ทีมงานดำเนินงานตามแผน และติดตามผลการดำเนินงาน
5. การประสานความร่วมมือ (Collaborating) คือ การทำงานร่วมกันและประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิผล ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารจัดการ

6. การรายงานสารสนเทศ (Information Reporting) คือ การแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ภายในองค์กรให้ทุกฝ่ายทราบ รวมถึงการดูแลสื่อสารกับสาธารณชนด้วย

7. การจัดทำงบประมาณ (Budget Planning) คือ การวางแผนและควบคุมงบประมาณในด้านการเงินและบัญชี

POSDCoRB จึงถูกใช้เพื่อสร้างกลไกและโครงสร้างให้กับองค์กร จัดเตรียมบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญต่าง ๆ เพื่อให้เข้ามาทำงานในแผนกที่เหมาะสมกับองค์กร บุคลากรจะต้องรู้สึกสบายใจและมีความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร POSDCoRB เป็นกระบวนการจัดการที่สำคัญ 7 กระบวนการ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารหรือผู้จัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดกำลังคน การอำนวยการ การประสานความร่วมมือ การรายงานสารสนเทศ และการจัดทำงบประมาณ กระบวนการนี้ช่วยในการสร้างกลไกและโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร การจัดบุคลากรที่เหมาะสมตามความเชี่ยวชาญและความถนัด สร้างความมั่นใจว่าบุคลากรตระหนักในหน้าที่ของตนและช่วยให้ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดการ และเป็นผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังช่วยกำหนดกรอบการทำงานสำหรับองค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการและส่งเสริมการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันทั้งองค์กร

การบริหารแบบ POLC

POLC เป็นทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ยุคเริ่มต้นที่ทำให้การทำงานมีระบบระเบียบตลอดจนมีประสิทธิภาพ และยังคงนิยมใช้มาจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่ให้นิยามทฤษฎีนี้ก็คือ Louis A. Allen ที่ปรึกษาด้านการจัดการชาวอเมริกัน ที่เขียนหนังสือ Management and Organization ขึ้นในปี ค.ศ. 1958 โดย POLC เป็นแนวทางการจัดการพื้นฐาน 4 ด้าน คือ P-O-L-C โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563, หน้า 64-71)

1. การวางแผน (P=Planning) การวางแผนเป็นหน้าที่หนึ่งในการบริหาร ที่จะช่วยให้การทำงานบรรลุมุ่งหมายขององค์การ ในการวางแผนนั้นผู้บริหารต้องตระหนักถึงสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ที่องค์การกำลังเผชิญอยู่ และสถานการณ์ในอนาคตที่องค์การต้องประสบทั้งข้อมูลสภาพแวดล้อมปัจจุบันและสถานการณ์ในอนาคตจะช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นกระบวนการในการวางแผนจึงเริ่มต้นจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การจัดวางทิศทางขององค์การ การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ และการควบคุมเชิงกลยุทธ์

2. การจัดองค์การ (O=Organizing) การจัดองค์การเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ในการออกแบบและพัฒนาโครงสร้างขององค์การรวมถึงการจัดสรรบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างขององค์การ โครงสร้างขององค์การอย่างเป็นทางการในการประสานงาน

และการตัดสินใจภายในองค์กรอีกด้วย ในการจัดองค์การนั้นสิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงคือวัฒนธรรมขององค์กรผู้บริหารควรตระหนักว่าจะทำอย่างไรให้วัฒนธรรมขององค์กรเป็นวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์

3. การนำ (L=Leadership) คือ กระบวนการของอิทธิพลที่มีต่อผู้อื่น เพื่อให้มีพฤติกรรมการทำงานที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร นอกจากนี้การนำยังรวมไปถึงการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การกำหนดทิศทาง และจูงใจสมาชิกขององค์กรให้ใช้ความพยายามในการทำงานเพิ่มขึ้น สำหรับหลักการนำมีมิติที่ต้องให้ความสำคัญ 5 มิติ ได้แก่ ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การสื่อสาร กลุ่มหรือทีม และการจูงใจ

4. การควบคุม (C=Control) คือ กระบวนการของการวางกฎเกณฑ์ในกิจกรรมขององค์กรหรือผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายที่วางไว้ โดยการควบคุมอาจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การควบคุมข้างหน้า การควบคุมขณะปฏิบัติงาน และการควบคุมจากข้อมูลย้อนกลับ

ผู้บริหารงานวิชาการควรนำหลักการบริหาร P-O-L-C ไปใช้เป็นแนวทางเพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายสู่สภาพที่พึงปรารถนาตามที่สถานศึกษากำหนดไว้โดย การวางแผน ต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาก่อนที่จะกำหนดทิศทางอีกทั้งต้องมีการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติโดยการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดองค์การ จัดโครงสร้างหลักขององค์การทางการศึกษามี 5 ส่วนคือ 1) ครูผู้ปฏิบัติการสอน 2) ผู้บริหารในเขตพื้นที่การศึกษา 3) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 4) นักวิเคราะห์นักวิจัยและ 5) ส่วนงานสนับสนุน การนำ ในการนำนั้นผู้บริหารงานวิชาการต้องมีภาวะผู้นำโดยตัดสินใจนำสถานศึกษาไปในทิศทางที่ถูกต้อง อีกทั้งต้องสื่อสารกับบุคลากรในสถานศึกษาให้เห็นและเข้าใจแนวทางปฏิบัติกับเป้าหมายของสถานศึกษาร่วมกันรวมถึงต้องให้ความสำคัญกับบทบาทกลุ่มหรือทีม และต้องจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมปฏิบัติงานวิชาการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การควบคุม ผู้บริหารต้องกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานวิชาการ เพื่อในระหว่างการดำเนินงานวิชาการตามแผนที่กำหนดไว้ จะได้ควบคุมติดตามการดำเนินงานวิชาการว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ หากการดำเนินงานไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้บริหารงานวิชาการต้องค้นหาสาเหตุเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานวิชาการให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร POLC เป็นกระบวนการบริหารที่ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนจนถึงการประเมินผล มีจุดเน้นหลักที่ความเป็นผู้นำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม นอกจากนี้ยังเน้นการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างเคร่งครัด เพื่อวัตถุประสงค์ในการประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งวัดประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการบริหาร POCCC

หนึ่งในแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ (Management Theory) ที่เกิดขึ้นในอดีตและได้รับความนิยมมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้ก็คือทฤษฎีที่เรียกว่า POCCC ซึ่งผู้ให้กำเนิดทฤษฎีนี้ก็คือ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) วิศวกรเหมืองแร่และนักวิชาการชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียง โดยเขาได้สรุปหลักทฤษฎีไว้ว่า หากวันหนึ่งคุณต้องอยู่ในสถานะที่ต้องใช้คนจำนวนมากๆ ในการทำงานแล้วละก็ หัวใจของการบริหารจัดการเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายนั้นมียอดประกอบ 5 ปัจจัยด้วยกัน POCCC จึงเป็นแนวทางการจัดการที่ชัดเจนโดยมีกรอบการทำงานที่มีความครอบคลุมกิจกรรมหลักในองค์กรธุรกิจ หน้าที่การจัดการ ลักษณะของผู้จัดการและหลักการจัดการ โดยเน้นหน้าที่หลัก 5 ประการเน้นการบริหารจัดการรอบด้านและครอบคลุม ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติการ การจัดโครงสร้างองค์กร ไปจนถึงการควบคุมการทำงาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่วางไว้ ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการเชิงบริหาร ได้แก่ (ธาดา รัชกิจ, 2563, ออนไลน์)

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนปฏิบัติการหรือวิถีทางที่จะดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ ให้ครอบคลุมทุกขั้นตอนของกระบวนการ เป็นแนวทางที่วางไว้สำหรับการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งการวางแผนนี้จะเกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์ร่วมกับการวิเคราะห์สถานการณ์ที่คาดการณ์ล่วงหน้าเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการการดำเนินงานและเป้าหมายที่จะต้องบรรลุในอนาคต
2. การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การกำหนดตำแหน่งงานซึ่งรวมถึงภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ และจำนวนคนที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมการดำเนินงานทุกขั้นตอน รวมถึงการกำหนดโครงสร้างองค์กรและตำแหน่งงานเพื่อให้การบริหารและสั่งการเป็นไปตามลำดับองค์กรใด มีการจัดองค์กรที่เป็นระบบระเบียบ แบ่งงานชัดเจน ไม่ทับซ้อน มีหน้าที่ครบ มีคนพอกับที่ต้องการ ก็ย่อมทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและโอกาสบรรลุผลสำเร็จที่สูง
3. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การจัดการองค์กรและโครงสร้างการทำงานเพื่อให้มีการควบคุมการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ การควบคุมนี้สามารถช่วยให้เห็นสายบังคับบัญชาอย่างชัดเจน ลำดับความสำคัญ และอำนาจหน้าที่ในการควบคุม การมีผู้ควบคุมในการทำงานหม่มาก จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น ผู้ควบคุมจะต้องดูแลการควบคุม สั่งการ คุมภาพรวม ตรวจสอบปัญหา และหาทางแก้ไขให้ไวที่สุด ข้อดีของการมีผู้ควบคุมอีกอย่างหนึ่งคือช่วยให้เกิดการตัดสินใจอย่างทันท่วงที ผู้ควบคุมจะต้องสามารถวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบและตัดสินใจได้เร็วและแม่นยำ มีความรับผิดชอบในการตัดสินใจของตนด้วยและผู้บังคับบัญชาที่ดียังสามารถที่จะสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เข้าใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้กำลังใจ รวมถึงอยู่ข้าง ๆ ในยามที่เกิดวิกฤติ

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การเชื่อมโยงงานทุกด้านเข้าด้วยกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและสมบูรณ์ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การประสานงานที่ไม่ดีอาจทำให้เกิดความล้มเหลว ดังนั้น การประสานงานที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด เมื่อมีการแบ่งโครงสร้างและมอบหมายงานให้แต่ละส่วนแล้ว การประสานงานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องทำเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น การประสานงานที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ต้องมีทุกระดับ เช่น การประสานงานระหว่างบุคคลต่อบุคคล หัวหน้างานต่อลูกน้อง แผนกต่อแผนก และผู้บริหารต่อทุกหน่วยงานในองค์กร

5. การควบคุมงาน (Controlling) หมายถึง การควบคุมทุกด้านของการบริหารจัดการ เพื่อให้สำเร็จตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ การควบคุมนี้รวมถึงการบริหารจัดการทุกด้าน เช่น การประสานงานทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกรอบเวลา มาตรฐานการปฏิบัติการ ขั้นตอนการทำงาน รวมถึงการบริหารทรัพยากรที่ไม่ใช่ทรัพยากรบุคคล เช่น วัตถุดิบ เครื่องจักร ผลผลิต และงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งหมด เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร POCCC เป็นกระบวนการบริหารที่ประกอบด้วย 5 หน้าที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงาน เป็นแนวคิดการจัดการเชิงบริหาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย สิ่งที่น่ายำคือความเป็นเอกภาพ ตั้งแต่การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีทิศทางเดียวกัน ไปจนถึงมีความสามัคคีกัน มุ่งไปสู่ความสำเร็จ

แนวคิดและหลักการในการบริหารงานวิชาการ

การจัดการศึกษาในทุกระดับ งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถือเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้มีนักวิชาการทางการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารวิชาการไว้ดังนี้

จรุณี แก้วเอียน (2557, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563, หน้า 56) ได้ให้ความหมายของ การบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาว่า หมายถึง ความร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานของรัฐหรือ เอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยกระทำกิจกรรมหรือดำเนินงานให้การศึกษาหรือ ฝึกอบรมคนทุกช่วงวัย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ระบบการดำเนินงาน เทคนิคการดำเนินงาน และ ปัจจัยทางการบริหาร ไว้อย่างชัดเจนโดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความรู้ ความสามารถและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจที่สถานศึกษากำหนดไว้

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2565, หน้า 44) ได้ให้ความหมายของการบริหารวิชาการว่า หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ เป็นผู้นำทางวิชาการ โดย ต้องนำครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งก็คือ พัฒนา หลักสูตรและการนำแผนการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งก็คือการจัดการเรียนรู้ เป็นการนำ หลักสูตรไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และด้านการประเมินผลเพื่อนำผลสะท้อนการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาของครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกัน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินการที่มุ่งส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน เพื่อบ่มเพาะความรู้และทักษะของผู้เรียน ตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป้าหมายสูงสุดคือ การบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อให้ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารในการจัดการศึกษา เนื่องจาก การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะ ความสำเร็จและประสิทธิภาพของงานวิชาการ เป้าหมายของงานวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน สติปัญญา และร่างกาย ให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ซึ่งมีนัยวิชาการได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

จรุณี แก้วเอียน (2557, หน้า 6) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะ ปรากฏเด่นชัด หากผู้บริหารสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงถือได้ว่าการบริหารงาน วิชาการเป็นหัวใจ เป็นส่วนสำคัญที่สุดในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องใส่ใจและตระหนักในภารกิจ รู้จักปรับปรุงตนเอง รู้และเข้าใจงานวิชาการอย่างถ่องแท้ รวมทั้งพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้า ทันต่อการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังจะได้รับความไว้วางใจ การยอมรับนับถือ จากชุมชน สังคม อันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในที่สุด

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563, หน้า 57) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารงานของสถานศึกษา นอกจากนั้นงานวิชาการยังเป็นงานส่วนใหญ่ที่สุดของระบบ งานวิชาการเป็นศูนย์กลางของสถานศึกษาครอบคลุมสถานศึกษาทั้งระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการประมาณร้อยละ 40 ของเวลาทั้งหมด ดังนั้นคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพิจารณาได้จากความสำเร็จของงานวิชาการ สถานศึกษาใดที่งานวิชาการก้าวหน้าหรือเป็นเลิศ สถานศึกษานั้นมักมีชื่อเสียงเป็นที่นิยม เป็นที่ยอมรับ ส่วนสถานศึกษาใดงานวิชาการล่าช้า หรือไม่เป็นเลิศ สถานศึกษานั้นจะไม่เป็นที่นิยม ขาดความศรัทธา และมักเสื่อมถอยไม่เป็นที่ยอมรับ

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2565, หน้า 45) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหน้าที่สำคัญที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นสถานศึกษาทุกประเภทจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีคุณภาพ หรือมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การบริหารวิชาการจะบรรลุจุดประสงค์ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการดำเนินการด้านวิชาการ เป็นผู้นำทางวิชาการทั้งทางด้านการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการประเมินการเรียนรู้ รวมทั้งต้องเข้าใจบริบทของท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้ตอบสนองความต้องการของชุมชน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน และอนาคตที่มีความพลิกผัน นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการที่ดียังเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้ตอบสนองความต้องการของชุมชนและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันและอนาคตที่มีความพลิกผันนอกจากนี้การบริหารงานวิชาการที่ดียังเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพ และความสำเร็จของโรงเรียน และเป็นปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่การจัดสรรปริมาณงานและทรัพยากรต่าง ๆ ของโรงเรียน

สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย (2562, หน้า 13) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนและกระบวนการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน บทบาทสำคัญของสถานศึกษาต้องยึดหลักตอบสนองต่อผู้เรียนโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอนต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน มุ่งเน้นประเมินพัฒนาการของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การเข้าร่วมกิจกรรม วัตถุประสงค์และประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับระดับและรูปแบบการจัดการศึกษา ดังนั้น การจะบริหารงาน

วิชาการให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงานเป็นกรอบในการดำเนินการ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและเป็นรากฐานของการบริหารโรงเรียน เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อปลูกฝังผู้เรียนให้เป็นผู้รอบรู้ ซึ่งไม่เพียงแต่มีความรู้และสติปัญญาเท่านั้น ยังมีคุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมที่ดี ที่ต้องช่วยกันบ่มเพาะผู้เรียนอีกด้วย ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการวางกลยุทธ์การพัฒนาทางวิชาการ ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาและการสร้างผู้เรียนให้เกิดคุณภาพในที่สุด

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

บทบาทของการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรลุวัตถุประสงค์และรักษามาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ประสิทธิภาพของโรงเรียนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้บริหารที่มีต่องานวิชาการและความเข้าใจในขอบของงานและความรับผิดชอบ ซึ่งมีหน่วยงานการศึกษาและนักวิชาการ ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545, หน้า 3-4) ได้เสนอขอบข่ายของงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การวางแผนพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การจัดการสื่อการสอน ได้แก่ การจัดห้องสมุด การนิเทศ และ 4) การวัดและประเมินผล

กมล ภูประเสริฐ (2545, หน้า 9-16) ได้เสนอขอบข่ายงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย งานด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การเรียนการสอน 3) การประเมินผลการศึกษา 4) การพัฒนาบุคลากรวิชาชีพ 5) การวิจัยและพัฒนา 6) โครงการทางวิชาการอื่น ๆ 7) ระบบข้อมูลและสารสนเทศ และ 8) การประเมินผลงานทางวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 1) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการ หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การพัฒนาหลักสูตร 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การประเมินและเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยในสถานศึกษา 8) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศ 10) การแนะแนว 11) พัฒนาระบบประกันคุณภาพ 12) การส่งเสริมชุมชน 13) การร่วมกับ องค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือ และ 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี

จันทราณี สงวนนาม (2551, หน้า 59-60) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้ 1) หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) การวิเคราะห์ชั้นเรียน 3) การสอนซ่อมเสริม 4) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) การนิเทศภายในสถานศึกษา และ 6) การประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 22) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษาไว้ 12 งาน ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอน 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี 5) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 6) การนิเทศการศึกษา 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 8) การแนะแนว 9) การวิจัย 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร (2554, หน้า 32-33) ได้แบ่งการบริหารงานวิชาการออกเป็น 9 ด้าน คือ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตร 3) การบริหารจัดการการเรียนรู้ 4) การนิเทศในโรงเรียน 5) การวัดผลประเมินผล 6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ 7) การวิจัย 8) การให้ชุมชนมีส่วนร่วม และ 9) การประกันคุณภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ (2557, หน้า 35) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ว่า สถานศึกษาควรมีการดำเนินการ 6 ประการ คือ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารงานวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การพัฒนาส่งเสริมวิชาการ 5) การวัดผลและประเมินผลและงานทะเบียน 6) การประเมินผลงานวิชาการ

อัญชลี โพธิ์ทอง และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2552, หน้า 243-244) กล่าวถึงขอบเขตของงานวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเข้าใจขอบข่ายงาน เพื่อจะได้บริหารงานให้ครอบคลุมงานต่าง ๆ ได้ งานวิชาการมีขอบข่าย ดังต่อไปนี้ 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) การเรียนการสอน 3) วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4) วัดและประเมินผล 5) ห้องสมุด 6) นิเทศการศึกษา 7) ด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน 8) ส่งเสริมการสอน และ 9) นิเทศการศึกษา

จากผลการศึกษาขอบข่ายการบริหารวิชาการ จากหน่วยงานการศึกษาและนักวิชาการสามารถนำมาสังเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

ตาราง 1 การสังเคราะห์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ	หน่วยงานการศึกษา/นักวิชาการ							
	ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545)	กมล ภูประเสริฐ (2545)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550)	จันทราณี สงวนนาม (2551)	กระทรวงศึกษาธิการ (2553)	สำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร (2554)	อุทัย บุญประเสริฐ (2557)	อัญชลี โพธิ์ทอง และสมศักดิ์ คงเพียง (2552)
1. งานจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	-	-	✓	-	-	-	-	-
2. งานวางแผนงานด้านวิชาการ	-	✓	✓	-	-	✓	✓	✓
3. งานจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
4. งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
5. งานพัฒนาระบบการเรียนรู้	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓
6. งานวัดผลและประเมินผล	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
7. งานวิจัยและนวัตกรรม	-	✓	✓	-	✓	✓	-	-
8. งานพัฒนาแหล่งเรียนรู้	✓	-	✓	-	✓	✓	-	✓
9. งานนิเทศการศึกษา	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓
10. งานแนะแนว	-	-	✓	-	✓	-	-	-
11. งานประกันคุณภาพการศึกษา	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-
12. งานส่งเสริมชุมชน/ชุมชนมีส่วนร่วม	-	-	✓	-	✓	✓	-	-
13. งานประสานความร่วมมือ	-	-	✓	-	✓	-	-	-
14. งานส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ	-	✓	✓	-	✓	-	✓	✓
15. งานจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติ	-	-	✓	-	-	-	-	-
16. งานคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน	-	-	✓	-	-	-	-	-
17. งานพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓

จากการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการจากหน่วยงานทางการศึกษาและนักวิชาการที่ได้นำเสนอขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ เมื่อนำมาสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกัน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี 4) การวิจัยและนวัตกรรม 5) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล 7) การนิเทศการศึกษา และ 8) การประกันคุณภาพการศึกษา

โดยในแต่ละขอบข่าย มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและการเรียนการสอน จะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปด้วยดี แก่ตัวผู้เรียนเอง และช่วยให้ครูได้มีทิศทางและสิ่งกำหนดในการสอน ซึ่งหน่วยงานการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงการพัฒนหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 35) กล่าวว่า การพัฒนหลักสูตรสถานศึกษาและการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาสาระที่สอน กิจกรรมการเรียนรู้ ชิ้นงานภาระงาน ที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ เกณฑ์การวัดประเมินผลต้องเชื่อมโยงสะท้อนสิ่งที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ในมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนั้นในการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ผู้เกี่ยวข้องและครูผู้สอนต้องวิเคราะห์คำสำคัญ (Keyword) ว่ามาตรฐานและตัวชี้วัดนั้นระบุว่าผู้เรียนควรรู้อะไร และทำอะไรได้ หรือต้องการให้ผู้เรียนมีเจตคติ ค่านิยมอะไร ข้อมูลจากการวิเคราะห์นี้จะเป็นข้อมูลสำคัญ ในการกำหนด องค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนต่อไป ซึ่งต้องเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กับบริบททางสังคมของชุมชนในท้องถิ่นเช่นกัน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีกระบวนการอย่างไร ขอบเขตเนื้อหา อยู่ตรงไหน เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนได้ตามเป้าหมายและเกิดมาตรฐานการเรียนรู้ต่อไป โรงเรียนต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 36) กล่าวถึงการพัฒนหลักสูตรสถานศึกษาว่าเป็น การดำเนินงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่าย โดยยึดหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นฐานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาของจังหวัด อำเภอ ชุมชน ให้เป็นไปตามปรัชญาพื้นฐานของการศึกษานอกโรงเรียน “คิดเป็น” และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการพัฒนาระดับจังหวัด อำเภอ และชุมชน เพื่อกำหนดทิศทางและบ่งชี้

ให้เห็นอัตลักษณ์ของการพัฒนากำลังคนของจังหวัด อำเภอ ชุมชน นำไปสู่การจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, หน้า 211-212) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีส่วนร่วมตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน บุคลากรในชุมชน ซึ่งมีการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ การจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการนำหลักสูตรไปใช้ในการประเมินหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน

นิรดา เวชญาลักษณ์ (2565, หน้า 74-75) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตร คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น หรือเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย การพัฒนาหลักสูตรจึงมีทั้งการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียน การสอน การวัดผลประเมินผล และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบของโรงเรียน ส่วนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะใช้แบบเดียวกับกระบวนการ PDCA คือ เริ่มจากการศึกษาปัญหาและศึกษาตัวแปรต่าง ๆ จากภายนอก การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน กำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ กำหนดเนื้อหาและขอบเขตสาระและมวลงประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การวัดและประเมินผลหลักสูตร และขั้นสุดท้ายคือ การปรับปรุง แก้ไข และเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

จรรณี แก้วเอียน (2557, หน้า 179-180) ได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีสาระสำคัญดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ ข้อมูลทางด้านความต้องการ ความจำเป็นและปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ตลอดจนนโยบายทางการศึกษาของรัฐ ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา ปรัชญาการศึกษา ความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนวิเคราะห์หลักสูตรเดิมเพื่อพิจารณาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คณะกรรมการดำเนินงานจะต้องร่วมกันพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะระบุคุณสมบัติของผู้ที่จบหลักสูตรนั้น ๆ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ แต่ละรายวิชา ซึ่งจะเน้นการปฏิบัติมากขึ้นโดยคำนึงถึงพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยที่ดีงามเพื่อให้เป็นพลเมืองดี

3. การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ หลังจากได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วก็ถึงขั้นการเลือกสาระความรู้ต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อความสมบูรณ์ให้ได้วิชาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม กระบวนการขั้นนี้จึงครอบคลุมถึงการคัดเลือกเนื้อหาวิชาแล้วพิจารณาจัดลำดับเนื้อหาเหล่านั้นว่า เนื้อหาสาระใด

ควรเป็นพื้นฐานของเนื้อหาใดบ้าง ควรให้เรียนอะไรก่อนอะไรหลัง แล้วแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องสมบูรณ์ ทั้งแง่สาระและการจัดลำดับที่เหมาะสม ตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้

4. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นของการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับครูผู้สอน หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ และมีความชำนาญในการใช้หลักสูตร ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเพื่อเสริมหลักสูตร การนิเทศการศึกษา และการบริหารหลักสูตร ฯลฯ นอกจากนี้ในขั้นนี้ อย่างครอบคลุมถึงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อนนำไปเผยแพร่ด้วย

5. การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่าเมื่อได้นำหลักสูตรไปใช้แล้วนั้นผู้ที่จบหลักสูตรนั้น ๆ ไปแล้ว มีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้การประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้ มีคุณค่าสูงขึ้น อันเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ต่อเนื่องกัน ดังนั้น การประเมินหลักสูตรจึงประกอบด้วย การประเมินสิ่งต่อไปนี้คือการประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร และการประเมินระบบหลักสูตร เป็นต้น

6. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผ่านกระบวนการ ประเมินผลหลักสูตรแล้ว ซึ่งเมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและสังคม จนทำให้หลักสูตรขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม กับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้น จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงใหม่ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาหลักสูตรจะต้องใช้เวลาเป็นปีขึ้นไป ในการเตรียมการ และการดำเนินงานจำเป็นต้องใช้กำลังคน และงบประมาณมากพอสมควร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลในการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นการจัดทำเอกสารหลักสูตร โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐานจากนโยบายทางการศึกษา มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดเนื้อหาและ ประสพการณ์การเรียนรู้ และนำหลักสูตรไปใช้ จากนั้นมีการประเมินผลหลักสูตรและปรับปรุง หลักสูตร เพื่อพัฒนาเนื้อหาสาระให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สฤัญญา แซ่มซ้อย (2565, หน้า 45) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ อันเป็นผลมาจากการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ตามตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ก, หน้า 34) ได้กล่าวถึงแนวการปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมและเนื้อหาให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการฝึกทักษะและการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ชีวิตจริง นอกจากนี้ หากครูสามารถปลูกฝังให้รักการอ่านและส่งเสริมการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง พร้อมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน การจัดบรรยากาศและศูนย์การเรียนรู้ ที่เอื้ออำนวยรวมทั้งการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและคนในชุมชนจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้อย่างมาก

3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือ ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น การนิเทศแบบเพื่อน

ฉิรดา เวชญาลักษณ์ (2565, หน้า 74-75) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้บริหารและครูผู้สอนได้ประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนก่อนเปิดเรียน การกระตุ้นให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้เทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ กล้าแสดงออก มีเหตุผล ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน มีการควบคุม ติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ทศนา แคมมณี (2566, หน้า 120-121) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี ควรเป็นการตื่นตัวที่เป็นไปอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านกายสติปัญญา สังคม และอารมณ์ เพราะพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวเป็นกระบวนการที่ช่วยนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งปกติโดยทั่วไปแล้วครูผู้สอนจะจัดการเรียนการสอนเช่นนี้ได้ จะต้องมีการดำเนินการที่สำคัญสองประการคือ

1. ครูต้องคิดจัดเตรียมกิจกรรม/ประสบการณ์ที่จะเอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
2. ในขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรลดบทบาทของตนเองลงและเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563, หน้า 194) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญดังนี้

1. สิ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนทำต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง
2. กิจกรรมสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรมาบ้าง
3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน
4. ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบงานกับชีวิตจริง
5. ผู้เรียนสามารถสร้างสถานการณ์ตามที่ผู้สอนกำหนด
6. ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริง

และได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นดัชนีชี้วัดการจัดการเรียนรู้ของครูในห้องเรียนเชิงรุกหรือชั่วโมงเรียนเชิงรุกมีอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐาน (Basic Element) ประกอบด้วย การแสดงออกของผู้เรียนทั้งการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflecting)
2. ยุทธวิธีการเรียนการสอน (Learning Strategies) ซึ่งครอบคลุมถึงรูปแบบ วิธีสอน และเทคนิคที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

3. ทรัพยากรการสอน (Teaching Resources) ซึ่งเป็นสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ อาทิ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ทั้งสถานที่และบุคคลและรวมถึงบรรยากาศสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้วย

สรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

3. การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี

สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือช่วยถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะ และประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการคิด เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมแก่ผู้เรียน สื่อและเทคโนโลยี การเรียนรู้มีหลากหลายประเภทและมีคุณลักษณะแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการเรียนรู้ในปัจจุบันมีอิทธิพลสูงในการให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงแหล่งความรู้ที่อยู่ไกลตัวผู้เรียนมาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ในเวลาอันรวดเร็วและไม่มีข้อจำกัด จึงเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ควรให้ความสนใจ และก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงเกี่ยวกับงานสื่อและเทคโนโลยี ไว้ดังนี้

ศรุติ อัสวเรืองสุข (2559, หน้า 58) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือหรือวัสดุที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และทักษะต่าง ๆ ไปยังผู้เรียน ซึ่งสื่อการเรียนการสอนอาจมีอยู่ในรูปแบบของบุคคล วัสดุ หรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ของผู้เรียน

วรพร บุญมี (2564, หน้า 377) ได้อธิบายว่าสื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่ช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยสื่อการสอนอาจมีรูปแบบเป็นวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการหรือแหล่งเรียนรู้ ซึ่งช่วยส่งต่อความรู้และประสบการณ์ไปยังผู้เรียน และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมตามที่ต้องการ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563, หน้า 332) ได้ให้ความหมายของ เทคโนโลยีไว้ว่า หมายถึง การนำความรู้แนวคิดหลักการ วิธีการ กระบวนการทำงาน หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของการทำงาน ส่วนคำว่า เทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง การประยุกต์แนวคิด วิธีการ วัสดุ หรืออุปกรณ์ ที่เป็นผลจากเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาทางด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการบริการ

สูตรรัตน์ ศรีมา (2565, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของ เทคโนโลยี (Technology) ไว้ว่า เทคโนโลยี หมายถึง การนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ในการ พัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ วิธีการหรือกระบวนการ เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กร

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 36) กล่าวถึง การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้ว่า สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และเกิดการเรียนรู้ในบทเรียนได้รวดเร็วยิ่งขึ้นได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ความจำเป็นในการนำเสนอสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียน การสอนและการบริหารงานวิชาการ
2. สร้างแรงบันดาลใจให้ครูพัฒนาสื่อการสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนา งานด้านวิชาการ
3. ค้นหาและเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเรียนการสอนและการพัฒนางาน ด้านวิชาการ
4. สร้างความร่วมมือในการผลิต ค้นหา พัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีในการสอนและ การพัฒนางานวิชาการร่วมกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ
5. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้

จากแนวปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาดังกล่าว ผู้บริหารจะต้องสำรวจความต้องการของครูในการใช้วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน จัดหาวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนมาบริการอำนวยความสะดวกแก่ครู ส่งเสริม ให้ครูได้มีการคิดค้นและผลิตวัสดุสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และควบคุมกำกับให้ครู ได้ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สรุปได้ว่า สื่อและเทคโนโลยี เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การศึกษาและการเรียน การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นตัวกลางในการส่งผ่านข้อมูลสารสนเทศจากครูไปยังผู้เรียน หรือ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนใช้เพื่อศึกษาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อเป้าหมาย ที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ได้อย่างรวดเร็วและมีแรงจูงใจในการเรียน นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดเวลาในการเรียนด้วย

4. การวิจัยและนวัตกรรม

การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม เป็นแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือจัดกิจกรรมผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนและพัฒนาการออกแบบสื่อนวัตกรรม ทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากกว่าเดิม ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ไว้ดังนี้

อนูวัติ คุณแก้ว (2562, หน้า 23) ได้กล่าวถึง ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ว่าเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการและมีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนา เป็นการวิจัยที่ทำโดยครู เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การวิจัยประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อาฟีฟี ลาเต๊ะ (2565, หน้า 3) ได้กล่าวถึง ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ว่า เป็นกระบวนการแก้ปัญหา ปรับปรุง หรือพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ พฤติกรรม ซึ่งผู้สอนได้ใช้วิธีการหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกตการบันทึก ผลการปฏิบัติงานอย่างมีความหมาย การสะท้อนผลนำไปสู่คำตอบหรือความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปเผยแพร่แบ่งปันความเข้าใจระหว่างผู้สอนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สุวิมล ว่องวานิช (2560, หน้า 24) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ดังนี้

1. ให้โอกาสครูผู้สอนในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น
2. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ทำวิจัยในการพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ
4. ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร และนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน และการแก้ปัญหา
5. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติ จึงทำให้เกิดการยอมรับในด้านความรู้ของผู้ปฏิบัติ
6. เป็นการช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูที่มีประสิทธิผล
7. ทำให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

สุดารัตน์ ศรีมา (2565, หน้า 4) ได้อธิบายความหมายของคำว่า นวัตกรรม ว่าเป็นการสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือการปรับแต่งจากสิ่งเดิมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสำเร็จที่ดีขึ้น การนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตให้มีคุณภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้อีกด้วย

ทิตนา แคมมณี (2566, หน้า 418) ได้กล่าวไว้ว่า นวัตกรรมการศึกษา เป็นสิ่งทำขึ้นใหม่ ได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อ และเทคนิคต่าง ๆ นี้เกี่ยวข้องกับการศึกษา และนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาการศึกษา รวมทั้งพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

จิตติมา วรรณศรี (2563, หน้า 46-47) กล่าวถึง นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ว่า เป็นสิ่งใหม่ที่ครูกิดค้นสร้างขึ้นใหม่เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อาทิ สื่อการสอน ชุดการสอนรูปแบบการสอนที่ครูกิดค้นสร้างขึ้น โปรแกรมการเรียนการสอนออนไลน์ การจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ เกิดจากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาของครู เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนั้นทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาจึงเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษา การพัฒนานวัตกรรม การศึกษาจะบรรลุเป้าหมายเพียงใด ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของนวัตกรรม รวมทั้งผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษา โดยผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างนวัตกรรมคือ ครู ที่จะคิดค้น ริเริ่ม ทดลองสร้างสรรค์นวัตกรรม การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

รัตนะ บัวสนธ์ (2564, หน้า 5) กล่าวถึง การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาว่า หมายถึง การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือดำเนินการในแต่ละขั้นตอน โดยที่เป้าหมายสำคัญคือ การได้นวัตกรรมศึกษาที่เป็นต้นแบบสามารถนำไปใช้หรือแก้ไข ปัญหาทางการศึกษาได้จริง

การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมศึกษามีขั้นตอนดำเนินงานเช่นเดียวกับการวิจัยและพัฒนาทั่ว ๆ ไป นั่นคือ เริ่มจาก 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หรือสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษา หรือการจัดการเรียนการสอน 2) การออกแบบ สร้าง และ ประเมินนวัตกรรมการศึกษา 3) การนำนวัตกรรมการศึกษาที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ และ 4) การประเมิน และปรับปรุงนวัตกรรมการศึกษา

จากนิยามของนวัตกรรมการศึกษา ทำให้สามารถจำแนกคุณลักษณะของนวัตกรรม การศึกษา ออกเป็น 5 ลักษณะดังต่อไปนี้ (สุดารัตน์ ศรีมา, 2565, หน้า 10)

1. นวัตกรรมในการศึกษาที่เป็นเหมือนไม่เคยมีมาก่อน เช่น วิธีการสอนใหม่ สื่อการเรียนการสอนใหม่

2. นวัตกรรมในการศึกษาที่เป็นเหมือนส่วนประกอบของสิ่งที่มีอยู่เดิม โดยเพิ่มชิ้นด้วยสิ่งใหม่ เช่น การปรับปรุงชุดการเรียนการสอนโดยเพิ่มรายละเอียด เนื้อหา ขั้นตอน หรือกระบวนการใหม่ ๆ เพิ่มเข้าไปในสิ่งที่มีอยู่เดิม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับสิ่งเดิม

3. นวัตกรรมในการศึกษาที่เป็นเหมือนการทดลองประสิทธิภาพ

4. นวัตกรรมในการศึกษาที่เป็นเหมือนสิ่งใหม่ที่มีผู้ให้การยอมรับ และนำไปใช้งานอย่างแพร่หลาย เช่น การสร้างแรงบันดาลใจในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้

5. นวัตกรรมการศึกษาเป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้วแต่ประสิทธิภาพยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุนบางอย่าง ต่อมาจึงได้นำสิ่งนี้มาปรับปรุงและทดลองใช้ พบว่ามีประสิทธิภาพดี จึงนำไปเผยแพร่ใหม่อีกครั้ง

ประวัติ เอรารวรรณ์ (2562, หน้า 123-124) กล่าวถึงเป้าหมายสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการในบริบทโรงเรียนคือ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานตามระบบต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและส่งผลที่ดีต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และมนทัศน์ที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการคือ การเชื่อมโยงและอุดช่องว่างระหว่างแนวคิด (ideal) หรือทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้จริง (practical) ในระดับปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน (harmony) ซึ่งในทางการศึกษาเองก็มีช่องว่างที่เป็นจุดอ่อนเช่นว่านี้เพราะบางครั้งผลการวิจัยที่มีอยู่อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติหรือไม่สามารถให้ข้อมูลอย่างเพียงพอสำหรับการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ด้วยข้อจำกัดของการวิจัยดังกล่าว การวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นเครื่องมือช่วยให้ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของตนได้ด้วยตนเองอย่างนักวิจัย

สรุปได้ว่า การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากครูผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนจึงมีประโยชน์โดยตรงต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพราะช่วยแก้ไขปัญหา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอน และการพัฒนาทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างสูงสุด เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสถานการณ์จริง แหล่งเรียนรู้สามารถเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สถานที่ ธรรมชาติ ภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ และอื่นๆ ซึ่งแหล่งเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างอิสระ และเป็นทรัพยากรมหาศาลของความรู้ แหล่งเรียนรู้เหล่านี้สามารถพบได้ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของ แหล่งการเรียนรู้ว่าเป็นแหล่งรวมของแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกกระบวนการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลเหล่านี้อาจอยู่ในสถานที่หรือศูนย์ต่างๆ และผู้เรียน สามารถเข้าถึงได้เมื่อสะดวก ตอบสนองความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งแตกต่างจาก วิธีการสอนแบบดั้งเดิม

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563, หน้า 313) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ คือ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สถานที่ทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น กิจกรรม ทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ข้อมูล ข่าวสาร ที่บุคคลสามารถใช้ศึกษา ค้นคว้า หรือฝึกปฏิบัติ ทั้งด้วยตนเอง หรือผ่านการถ่ายทอดจากบุคคลอื่นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตน

ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2565, หน้า 120) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ สิ่งแวดล้อมหรือบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ความรู้ และประสบการณ์ ตลอดจนสื่อและวัสดุทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความสนใจ และบริบทแห่งชุมชนในท้องถิ่นของผู้เรียนอันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาเป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 3-4) ได้จำแนกประเภทของ แหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร กรวด หิน ดิน หอย ชายทะเล เป็นต้น
2. มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made) เป็นสถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อจัดแสดงศิลปะ วัฒนธรรม รวมถึงเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และห้องสมุดสาธารณะ สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด ฯลฯ
3. บุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพหรือความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และนักสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ

ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2565, หน้า 125) ได้กล่าวถึงประเภทของแหล่งเรียนรู้ สามารถ จำแนกโดยอาศัยลักษณะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลวัฒนธรรมประเพณี สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่มนุษย์ สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้บริหาร บุคลากร สนาทนต์ ห้องสมุด ห้องครัว และคลองบึงในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ปราชญ์ชุมชน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน สวนสาธารณะ ศูนย์การค้า และแหล่งธรรมชาติ ในชุมชน

ฮอลล์ (Hall, 2015, pp. 29-30) ได้สรุปว่า ประเภทของแหล่งเรียนรู้มี 2 ประเภท คือ

1. แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่มีในโรงเรียน สนามหญ้า ครู ผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ แต่ควรเป็นสิ่งที่สะดวกและสร้างแรงจูงใจในการนำมาใช้จัดการเรียนการสอน

2. แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่อยู่รอบโรงเรียนภายในชุมชน บุคคลหรือสมาชิกในชุมชน ธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ซึ่งครูจำเป็นต้องมีความระมัดระวังในการควบคุมเด็กขณะเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ครูไม่คุ้นเคย ดังนั้น ควรขอความร่วมมือผู้ปกครองในการร่วมเดินทางด้วยอย่างน้อย 1 คน

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563, หน้า 313) กล่าวว่า ความสำเร็จของแหล่งเรียนรู้รอบตัวเราทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา คือ นับได้ว่าเป็นครูทั้งที่พูดได้และพูดไม่ได้ที่สามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ คิด ปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ อีกทั้งแหล่งเรียนรู้รอบตัวเราไม่มีข้อจำกัดสามารถใช้เพื่อการเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้รอบ ๆ ตัวได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ดังนั้นแหล่งเรียนรู้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะขับเคลื่อนการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

นิรดา เวชญาลักษณ์ (2565, หน้า 122) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้คือ สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และสร้างสรรค์ อันได้จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ตนสนใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน ปลุกฝังเจตคติอันพึงประสงค์ในการรักและผูกพันกับท้องถิ่นสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนต่อสังคมได้

กุลิสรา จิตรขญาวนิช (2563, หน้า 210) ได้กล่าวว่า หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การพิจารณาว่าสื่อและแหล่งการเรียนรู้ใดเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความรู้และประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ โดยสามารถใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ดังนี้

1. เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. ช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจ
3. มีความเหมาะสมกับวัย ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน
4. คำนึงถึงความคุ้มค่า ความสะดวก และความปลอดภัยของสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้
5. มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้และจุดประสงค์ที่จะสอน

6. ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี
7. ควรเลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่น่าสนใจและให้ผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด
8. มีราคาไม่แพงมากจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตสื่อการเรียนรู้จะต้องพิจารณาความคุ้มค่ากับเวลาและการลงทุน

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษา ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการดำรงชีวิตและการศึกษาได้หลากหลายรูปแบบ แบ่งเป็น แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา โรงเรียนสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน และยังสามารถเรียนรู้จากบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญด้านต่าง ๆ ในชุมชนได้

6. การวัดและประเมินผล

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ทุกระดับมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ ตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำผลการประเมินไปใช้เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีหน่วยงานการศึกษาได้อธิบายการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้

อนุวัติ คุณแก้ว (2559, หน้า 3) ได้กล่าวถึงความหมายของ การวัดผลว่า เป็นผลเกิดจากการนำเครื่องมือไปทดสอบกับผู้สอบ แล้วกำหนดตัวเลข หรือสัญลักษณ์แทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัด การวัดผลการศึกษา จึงหมายถึง การนำเครื่องมือวัดทางการศึกษาไปทดสอบกับผู้เรียนหรือผู้สอบ แล้วจะเกิดผลที่เป็นปริมาณ หรือสัญลักษณ์แทนสิ่งที่วัด เช่น การใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

กุลิสรา จิตรชญาวนิช (2563, หน้า 222) ได้กล่าวถึงความหมายของ การวัดผลว่า เป็นการใช้เทคนิควิธีการซึ่งเรียกว่าเครื่องวัดอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อศึกษา ค้นหา หรือตรวจสอบคุณลักษณะของบุคคล ผลงานหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย แทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของสิ่งของหรือบุคคลที่ต้องการศึกษา

อนุวัติ คุณแก้ว (2559, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความหมายของ การประเมินผลว่า หมายถึง การตัดสิน หรือลงข้อสรุปผลข้อมูลจากการวัดผลที่เป็นทางปริมาณหรือคุณภาพว่าสิ่งนั้น ดีมากน้อยเพียงใด มีคุณค่าอยู่ในระดับใด เมื่อเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยที่การประเมินผลทางการศึกษา เป็นการตัดสินหรือสรุปผลทางด้านการศึกษา

กุลิศรา จิตรขญาวนิช (2563, หน้า 222) ได้กล่าวถึงความหมายของ การประเมินผลว่า หมายถึง การพิจารณาตัดสินว่าผู้เรียนมีคุณภาพเป็นอย่างไร โดยใช้ผลที่ได้จากการวัดผล มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ การประเมินผลจะออกมาในเชิงคุณภาพ เช่น สอบผ่าน หรือไม่ผ่าน และเป็นผลการเรียน

สุกัญญา แซ่มซ้อย (2565, หน้า 120) ได้กล่าวถึงความหมายของ การประเมินผลว่า หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการศึกษามาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วตัดสินคุณค่าว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด หากเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนก็คือ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ การตัดสินผลการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายจากการเรียนรู้ ที่ต้องการในระดับใด

กุลิศรา จิตรขญาวนิช (2563, หน้า 223) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการวัดผลและ การประเมินผล ไว้ว่า การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการพัฒนา การแสวงหาสารสนเทศสำหรับ พัฒนาการเรียนรู้ และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวัดผลและ ประเมินผลมีความสำคัญดังนี้

1. การวัดผลและการประเมินผลเป็นวิธีการแสวงหาสารสนเทศเพื่อระบุระดับ การเรียนรู้ของผู้เรียนและประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. การวัดผลและประเมินผลเป็นเครื่องมือช่วยให้มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ชัดเจน
3. การวัดผลและการประเมินผลทำหน้าที่ในการตรวจสอบผล และเป็นข้อมูลย้อนกลับ สำหรับพัฒนาการเรียนรู้
4. เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงพัฒนาสำคัญเปรียบเทียบประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ของการจัดการศึกษา
5. การวัดผลและประเมินผลเป็นเครื่องมือประกันคุณภาพทางวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2560, หน้า 28-29) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนว่า ต้องอยู่บนพื้นฐานสองหลักการ คือ การวัดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและ การประเมินผลเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ หลักของการตรวจวัดและประเมินผลนี้ ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาตามตัวชี้วัดในหลักสูตร เพื่อให้ บรรลุเกณฑ์การเรียนรู้ สะท้อนความสามารถสำคัญและคุณลักษณะที่ต้องการ และประเมินผล การเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็น ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และ ระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผล การประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ผลความสำเร็จของการเรียนรู้และ ความก้าวหน้าของผู้เรียน และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ รายละเอียดดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554, หน้า 3-4)

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียน และตัดสินผลการเรียนในรายวิชา/กิจกรรมที่ตนสอน ในการประเมินเพื่อการพัฒนา ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นเป้าหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การแสดงออก ในการปฏิบัติผลงาน การแสดงกิริยาอาการต่าง ๆ ของผู้เรียนตลอดเวลาที่จัดกิจกรรม เพื่อดูว่าบรรลุตัวชี้วัดหรือมีแนวโน้มว่าจะบรรลุตัวชี้วัดเพียงใด แล้วแก้ไขข้อบกพร่องเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง การประเมินเพื่อตัดสินเป็นการตรวจสอบ ณ จุดที่กำหนด แล้วตัดสินว่าผู้เรียนมีผลอันเกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บคะแนนของหน่วยการเรียนรู้ หรือของการประเมินผลกลางภาค หรือปลายภาคตามรูปแบบการประเมิน ที่สถานศึกษากำหนด ผลการประเมินนอกจากจะให้เป็นคะแนนหรือระดับผลการเรียนแก่ผู้เรียนแล้ว ต้องนำมาเป็นข้อมูลใช้ปรับปรุง การเรียนการสอนต่อไปอีกด้วย

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียน เป็นปีละหรือภาคการศึกษา ผลการประเมินรวมถึงการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การอนุมัติผลการเรียน การตัดสิน การเลื่อนระดับ และการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามเป้าหมายหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนา และสามารถเปรียบเทียบผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษากับเกณฑ์ระดับชาติและระดับเขตพื้นที่ การศึกษา ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับ เขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระ ความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพของผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เป็น มาตรฐาน ซึ่งจัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษาหรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงาน ต้นสังกัด/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังสามารถดำเนินการได้ด้วยการตรวจสอบข้อมูลจาก การประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามหลักสูตร มุ่งประเมินมาตรฐานการเรียนรู้ที่บรรจุอยู่ในหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนที่เรียนเข้ารับการประเมินผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ และปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ให้ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสถานศึกษาในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ เข้ารับการทดสอบการประเมินระดับชาติตามความสมัครใจ โดยให้ถือเป็นสิทธิส่วนตัวโดยเฉพาะของผู้เรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 เป็นต้นไป

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลการศึกษา เป็นการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของการจัดการศึกษา ผู้เรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และวิธีการจัดการศึกษา ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษาตั้งไว้หรือไม่ โดยมีการพัฒนาเครื่องมือที่นำมาใช้วัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม การวัดประเมินผลการเรียนรู้แต่ละระดับนั้น มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

7. การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา เป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้จัดการศึกษาให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและวิธีดำเนินการสอน การนิเทศการศึกษาถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เพราะกระบวนการนิเทศที่จัดว่าเป็นศาสตร์ก็เพราะกระบวนการนี้ เป็นปรัชญาที่แสวงหาความจริง ความรู้และคุณค่าในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ส่วนที่ว่าเป็นศิลป์ก็เพราะต้องอาศัยเทคนิค วิธีและมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การติดต่อประสานงาน การมุ่งใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา การนิเทศการศึกษาอย่างเป็นรูปแบบของการบริหารการศึกษา ที่ต้องการการมีส่วนร่วมของบุคคลเป็นลักษณะของการบริหารตามรูปแบบประชาธิปไตย เพราะการนิเทศใช้หลักการต่าง ๆ ของประชาธิปไตยมาดำเนินการ ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การประชุมปรึกษาหารือกัน การให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาและประสานงาน การนิเทศจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ผู้บริหารใช้พัฒนางานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งมีนักวิชาการ หน่วยงานการศึกษาได้อธิบายการนิเทศการศึกษาดังนี้

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2557, หน้า 16) ให้ความหมายของ การนิเทศการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา

จิตติมา วรรณศรี (2557, หน้า 107) กล่าวถึงความหมายของงานนิเทศการสอนว่า หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารหรือผู้นิเทศกับครูเพื่อดูแลช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่ครูในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการพัฒนา ผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณนันต์ (2563, หน้า 244) กล่าวไว้ว่า การนิเทศการสอน หมายถึง การสังเกตการปฏิบัติงานของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษาและเพื่อนครู เพื่อมุ่งยกระดับการจัดการ การเรียนการสอนแบบเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสำคัญ

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2557, หน้า 244) กล่าวว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการ พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ ทันต่อสถานการณ์ นโยบายการศึกษา หลักสูตรและ องค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งความสำคัญของการนิเทศการสอน มีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทางด้านวิชาการ ความรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา หลักสูตร นโยบาย การจัดการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง
2. เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา
3. เพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษา
4. เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการจัดการศึกษา
5. เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการศึกษา
6. เพื่อยกระดับมาตรฐานทางการศึกษา

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณนันต์ (2563, หน้า 273) กล่าวไว้ว่า เป้าหมายหลักของการนิเทศการสอน คือ พัฒนาศักยภาพ และพัฒนาคุณภาพของนักเรียน การนิเทศการสอนที่ดีควรยึดหลักการส่งเสริม ความเจริญงอกงาม มีความเป็นประชาธิปไตย เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ ยึดหลักการสร้าง มนุษย์สัมพันธ์ และสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ การนิเทศมีหลายรูปแบบ เช่น นิเทศ แบบเดี่ยว นิเทศแบบกลุ่ม นิเทศแบบคลินิก และนิเทศแบบร่วมพัฒนา โดยกระบวนการนิเทศที่ดี ต้องวางแผนการนิเทศ ให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำปฏิบัติการนิเทศ สร้างขวัญและกำลังใจ และประเมินผล ผลิตกระบวนการดำเนินงาน โดยบทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการนิเทศคือ ให้ความรู้ และสร้าง ความตระหนักแก่ครูในสถานศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศ การสอน การวางแผนการนิเทศการสอน อย่างเป็นระบบ จัดตั้งกรรมการนิเทศการสอน จัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ดำเนินการนิเทศ อย่างเป็นระบบ ติดตามประเมินผลการดำเนินการนิเทศการสอนทางระหว่างดำเนินการและ หลังดำเนินการและนำผลการติดตามประเมินมาปรับปรุงการนิเทศการสอนในครั้งต่อไป

จรูญี แก้วเอียน (2557, หน้า 26) ได้กล่าวถึง แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านการนิเทศการศึกษา ไว้ว่า ผู้บริหารควรกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศไว้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ควรจัดให้มีการสร้างเครื่องมือนิเทศสำหรับใช้ในการนิเทศภายในเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และควรให้มีการกำหนดเป้าหมายและแผนการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างชัดเจนและถูกต้อง

ขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานวิชาการตามหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไว้ 3 ประการดังนี้ (จรูญี แก้วเอียน, 2557, หน้า 17)

1. สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง

2. จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ทัวถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและกระบวนการ

3. จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2557, หน้า 249) กล่าวถึง กระบวนการในการนิเทศการสอน มีดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแผนงานที่จะทำซึ่งต้องจัดทำตารางงาน กำหนดว่าจะทำอะไร เมื่อไหร่ โดยต้องทำเป็นโครงการ กำหนดเค้าโครงตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบ พร้อมทั้งคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นด้วย

2. กระบวนการจัดสายงาน (Organizing Processes) เป็นกระบวนการจัดบุคลากรต่าง ๆ เพื่อทำงานตามแผนงานที่วางไว้ ซึ่งต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการทำงาน ประสานงานกับบุคลากรที่จะปฏิบัติงานจัดสรรทรัพยากรเพื่อการดำเนินงาน มอบหมายงานพร้อมระบุหน้าที่ของบุคลากร จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำงาน จัดทำโครงสร้างในการปฏิบัติงาน และพัฒนานโยบายในการทำงาน

3. กระบวนการนำ (Leading Processes) ต้องทำการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในคณะทำงาน สร้างแรงจูงใจและอำนวยความสะดวกในการทำงาน พร้อมกับตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ โดยต้องแสดงตัวอย่างในการทำงาน ขั้นตอนการทำงานและสถิติการทำงาน

4. กระบวนการควบคุม (Controlling Processes) เพื่อให้การนิเทศการสอนดำเนินไปตามแผนงาน ต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์ในการทำงาน แนะนำวิธีดำเนินการ หากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ต้องว่ากล่าวตักเตือน พร้อมกับเร่งเร้าให้มีการพัฒนา

5. กระบวนการประเมินสภาพการทำงาน (Assessing Processes) เป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการวัดพฤติกรรมและทำวิจัยผลงานการนิเทศการสอนเป็นค่าประสมระหว่างการนิเทศและการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศและการนิเทศการสอนคือการนิเทศการสอนเป็นส่วนย่อย (Subset) ของการนิเทศ

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เป็นการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันและเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลสูงสุดแก่ผู้เรียน

8. การประกันคุณภาพการศึกษา

หลังจากกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ปี พ.ศ. 2561 นโยบายการปฏิรูประบบการประเมินและประกันคุณภาพของสถานศึกษาตามประกาศมาตรฐานการศึกษาระดับพื้นฐาน ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น มีผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและหน่วยงานการศึกษากล่าวถึงการประกันคุณภาพ ดังนี้

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2554, หน้า 2) ได้ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563, หน้า 356) กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงมาตรฐาน การติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการ

Liviu & Julia (2016, p. 19) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า คือ การให้บริการทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ที่คำนึงถึงความรับผิดชอบ การควบคุม วัดผลประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

European Commission (2018, p. 2) ได้ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การทบทวนกระบวนการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อรักษาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เสมอภาคและมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อสนับสนุนผลลัพธ์ที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียน

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2557, หน้า 353) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การประกันคุณภาพมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างยิ่งเพราะว่าการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาที่ทางโรงเรียนจะให้กับผู้เรียน เพื่อให้ตอบรับกับกรอบและนโยบายการจัดการศึกษา และเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความมั่นใจและเชื่อมั่นกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนว่าจะมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด สถานศึกษาจะต้องรายงานผลการดำเนินงานเป็นประจำ ทุกปีต่อหน่วยงานต้นสังกัด ศึกษาพิเศษ จะต้องตรวจสอบและติดตามการประกันคุณภาพว่าเป็นไปตามตัวชี้วัดหรือไม่ หากยังไม่มีคุณภาพก็ต้องร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานต่อไป

ระบบประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (2562, 1 พฤษภาคม) มาตรา 47 กำหนดให้การประกันคุณภาพการศึกษามีระบบย่อย 2 ระบบคือ การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก โดยทั้งสองระบบมีความสัมพันธ์กันแต่แตกต่างกัน (Livi & Julia, 2016, pp. 26-27 อ้างถึงใน ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563, หน้า 358) ดังนี้

การประกันคุณภาพภายใน (Internal Quality Assurance: IQA) มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่รับผิดชอบต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษากำหนดนโยบายในการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพภายนอก (External Quality Assurance: EQA) ให้ความสำคัญกับนโยบาย กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา แต่ละระดับ อีกทั้งยังมีหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เข้ามาประเมินและรับรองผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) กับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพ ให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนะนำให้แต่ละสถาบันจัดทำระบบการประกันคุณภาพเพื่อสร้างความไว้วางใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ซึ่งรวมถึงการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการบริหารจัดการ การประเมินผลอย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง และส่งรายงานผลการประเมินตนเองประจำปีต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อขออนุมัติ ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรร่วมมือกับสำนักงาน

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และปฏิบัติตามคำแนะนำของหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล

มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

โดยมีประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ซึ่งกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนไทยและการศึกษาไทยในอนาคต พร้อมนโยบายการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกทุกระดับ ในรอบการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องปรับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้มาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 โดยมี 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และ มาตรฐานที่ 3 กระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาและการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การจัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ

ความหมายของประสิทธิผล

ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารว่า การบริหารองค์การหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งสามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้มากน้อยเพียงใดนั้น ประสิทธิผล จึงมีความหมายแตกต่างกัน ซึ่งนักวิชาการด้านพัฒนาองค์การส่วนใหญ่จะให้ความหมายโดยมุ่งที่ผลสำเร็จของงาน หรือการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์การและความสำเร็จของงาน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายสองคำนี้ไว้ว่า “ประสิทธิผล” หมายถึง ผลสำเร็จ, ผลที่เกิดขึ้น ส่วนคำว่า “ประสิทธิภาพ” หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน

จิตติมา วรณศรี (2563, หน้า 20) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพว่า คือ ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ส่วนองค์ประกอบด้วยบุคคลและกลุ่ม/ทีมงาน ดังนั้น ประสิทธิภาพองค์การจึงเป็นความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเกิดจากประสิทธิผลระดับบุคคล และประสิทธิผลระดับทีมงาน

ณัฐวัชร จันทโรธรัณ และ พงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์ (2563, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพว่า หมายถึง เป็นเครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจว่าการบริหารของ หน่วยงานหรือองค์การใดองค์การหนึ่งสามารถดำเนินงาน จนบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับและผลสำเร็จของงาน

Productivity Commission Staff Research Note (2013, p. 13) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพ คือ การวัดว่าผลลัพธ์ของการทำงานหรือบริการนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ (ผลลัพธ์ที่ต้องการ) ของการทำงานหรือบริการนั้นได้ดีเพียงใด

ภารดี อนันต์นาวิ (2557, หน้า 203) กล่าวว่า ประสิทธิภาพมีความสำคัญสำหรับองค์กรดังนี้

1. การช่วยตรวจสอบการก่อตั้งองค์กรและวัตถุประสงค์ เนื่องจากการก่อตั้งองค์กรต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน ว่าดำเนินไปตามความต้องการหรือไม่
2. ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมจะต้องมีการวางแผนกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบการจัดสรรทรัพยากรการใช้อำนาจหน้าที่การบริหารการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน
3. ประเมินผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยเปรียบเทียบผลงานที่ดำเนินการได้ตามแผนงานกับวัตถุประสงค์ขององค์กรที่คาดหวัง หากผลของงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และความคาดหวังขององค์กร ถ้าผลงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และความคาดหวังขององค์กรแสดงว่าองค์กรมีวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสำเร็จของการปฏิบัติหรือผลที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดของผู้บริหารและทีมงานในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกคนและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จนบรรลุเป้าหมาย สามารถที่จะปรับตัว ยอมรับการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สังคม และยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสามารถวัดได้จากความสำเร็จของการทำงาน

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ เป็นผลที่เกิดจากการดำเนินงานบริหารวิชาการได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ได้แก่ ด้านงานวิชาการ และด้านผู้เรียน นักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพด้านงานวิชาการ

1.1 การพัฒนาหลักสูตร

ฉัตรารณย์ สถาปิตานนท์ (2550, หน้า 58) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาว่า เป็นผลจากการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชนและการนำผลมาวางแผนพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกำหนดเป้าหมายการกำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตร การนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

นวนมินท์ อยู่เย็น (2555, หน้า 44) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตรว่า หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานโดยพิจารณาจากการจัดตั้ง คณะกรรมการจัดทำหลักสูตร การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งการนำไปใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตร

ศิวพร ละหารเพชร (2562, หน้า 20) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาว่า หมายถึง ผลสำเร็จที่ได้จากการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การประเมินสถานภาพสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานศึกษา ชุมชน และหลักสูตรแกนกลาง เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ พันธกิจ วิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการตรวจสอบว่าหลักสูตรสถานศึกษามีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด มีการจัดทำเป็นแผนการจัดสภาพการเรียนรู้หรือโครงการจัดการศึกษา โดยมีการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนด มีการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีผลการนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีผลการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

ณัฐวัตร บัวพรหม (2564, หน้า 46) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ หมายถึง สถานศึกษาได้มีการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมและประเมินสถานศึกษา ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยพยายามให้มีมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่ควรมีในหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม มีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักสูตรที่มีความเชื่อมโยงระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดประสบการณ์เรียนรู้ การวัดและประเมินผลบนพื้นฐานสารสนเทศและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์สิ่งที่กำหนดหลักสูตร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล รวมทั้ง การวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การประเมินหลักสูตร และพัฒนาเนื้อหาสาระให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

1.2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

ฉัตรารณ สถาปิตานนท์ (2550, หน้า 58) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า เป็นผลจากการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้กระบวนการกลุ่มและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การบูรณาการเรียนรู้ออกไปนอกห้องเรียน และหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียน

นวมินทร์ อยู่เย็น (2555, หน้า 46) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานโดยพิจารณาจากแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร การจัดครูตามความรู้ความสามารถและส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งการใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ประกอบการจัดการเรียนรู้

ศิวพร ละหารเพชร (2562, หน้า 40) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ว่า หมายถึง สถานศึกษาจะต้องมีผลการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษามีผลการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ ตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน การมีส่วนร่วมฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริง สถานศึกษามีผลการส่งเสริมให้ครูจัดการกระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษามีผลการให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู ให้มีความสามารถในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษามีผลการปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม สถานศึกษามีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษามีผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครองชุมชนท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม สถานศึกษามีรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร

ณัฐวัตร บัวพรหม (2564, หน้า 53) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพว่า หมายถึง สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ จัดให้มีสารสนเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนและการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จัดการเรียนรู้ที่เน้นทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการเนื้อหาตามความเหมาะสม จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องตามความถนัดและความสนใจสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

1.3 การประกันคุณภาพการศึกษา

บังอร ช่างหวด (2555, หน้า 24) ได้กล่าวถึง แนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่าเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการจัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จ วางแผนดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ศิวพร ละหารเพชร (2562, หน้า 57) ได้กล่าวถึงประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่า หมายถึง ผลสำเร็จที่มาจากการดำเนินงานระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงเป้าหมาย ความสำเร็จของพื้นที่การศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษามีผลการดำเนินการพัฒนาตามแผนและติดตามตรวจสอบ มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

มีผลการประสานร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีผลการดำเนินการประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา มีผลการดำเนินการประสานงานกับสำนักงานรองรับมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ณัฐวัตร บัวพรหม (2564, หน้า 87) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ หมายถึง สถานศึกษากำหนดมาตรฐานให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการพัฒนาคุณภาพเดมมิง (Deming Cycle) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก และจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นผลที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาและการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การจัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ประสิทธิภาพด้านผู้เรียน

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ไพโรจน์ คะเชนทร์ (2556, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ คุณลักษณะ รวมถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือ มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของความสามารถทางสมอง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบระดับความสามารถ

ทางสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าใด ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการฝึกฝนหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ รวมทั้งความรู้สึก ค่านิยม จริยธรรมต่าง ๆ ก็เป็นผลมาจากการฝึกฝนด้วย

รัชพล ทิธี (2561, หน้า 15) ได้ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือจากการเรียน การสอนในชั้นเรียน สามารถประเมินหรือวัดประมาณได้จากการทดสอบ หรือการสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2561, หน้า 2) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ในมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ได้แก่ 1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ 2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา 3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร 5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา และ 6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะทางด้านวิชาการ และประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เป็นไปตามคำเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และภาษาต่างประเทศ

2.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

อนุวัติ คุณแก้ว (2559, หน้า 111) ได้กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์มาจากคำสองคำ คือ คุณลักษณะ (Characteristics) และ ความพึงประสงค์ (Desire) โดยที่ คุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติประจำตัว ส่วนความพึงประสงค์ หมายถึง ความปรารถนา ความต้องการ ดังนั้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Desirable characteristics) หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่ต้องการให้เกิดหรือให้มีในตัวผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 53) ให้ความหมายของคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และจิตสำนึกที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่ว่าจะเป็นในฐานะพลเมืองไทยหรือพลโลก

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า 53) ได้ให้ความหมายว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และจิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์ ความสุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

กระทรวงศึกษาธิการ (2561, หน้า 2) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ในมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน ได้แก่ 1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด 2) ความภูมิใจ ในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง และหลากหลาย และ 4) สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม

สรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน หมายถึง ลักษณะที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่น ในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ บรรลุตามคำเป้าหมายของสถานศึกษา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

การจัดการการศึกษาเพื่อให้ความสำคัญกับคุณภาพจะต้องพึงคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ ที่ประกอบด้วย ปัจจัยการนำเข้า (Input) ปัจจัยกระบวนการ (Process) และปัจจัยผลลัพธ์ (Output) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้ เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีปัจจัย การจัดการต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร สิ่งสำคัญคือ ต้องวางแผนปัจจัยเหล่านี้อย่างรอบคอบเนื่องจากเป็นเครื่องมือและกลยุทธ์ที่สำคัญในการจัดการ องค์กร นักการศึกษาได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการอย่างกว้างขวาง สรุปได้ดังนี้

สมพงษ์ ร่มไทร (2547, หน้า 96-100) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยแวดล้อมกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โดยสามารถสรุปปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการได้ จำนวน 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ การส่งเสริมความเป็นผู้นำในการทำงานของผู้ร่วมงาน การสำรวจความคิดเห็นของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ และการจัดระบบข้อมูลและการนำมาใช้ในการดำเนินงานวิชาการ

2. ปัจจัยด้านครูผู้สอน ได้แก่ การเลือกใช้กิจกรรมการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาและ จุดประสงค์ของหลักสูตร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการ เรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตรมัธยมศึกษาที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ

3. ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนในการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ จากแหล่งต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างเพียงพอ การแจ้งสภาพการเงินให้บุคลากรทุกฝ่ายทราบเป็นประจำและการให้บุคลากรในหน่วยงานมีการวางแผน การใช้เงินร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนในการระดมทรัพยากรมาสนับสนุน กิจกรรมของโรงเรียน

4. ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ การที่ผู้ปกครองและชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน

สุรชาติ กำลังฤทธิ และคณะ (2559, หน้า 27) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้าง เชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนสูงสุด ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ บรรยากาศของโรงเรียน และการบริหารการจัดการเรียนรู้

นงนุช อินทรโคกสูง และคณะ (2565, หน้า 89-103) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนงบประมาณ ความเพียงพอของสื่อ นวัตกรรมเพื่อการศึกษา และการจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

สุกัญญา นิมพันธ์ (2563, หน้า 149-161) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า ปัจจัยทั้ง 7 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2) ปัจจัยคุณลักษณะของครูผู้สอน 3) ปัจจัยความพร้อมของอาคาร สถานที่ 4) ปัจจัยความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน 5) ปัจจัยการบริหาร

งบประมาณ 6) ปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียน และ 7) ปัจจัยประสิทธิภาพของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5

สิริวิมล เส็งเมือง และ อำนาจ จันทระ (2562, หน้า 195-206) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านการบริหารงบประมาณ และปัจจัยด้านครูผู้สอน มีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกของการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

คุณนันท พุทธิสารโรช และคณะ (2558, หน้า 103-116) ได้ศึกษารูปแบบของปัจจัยเชิงสาเหตุพระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุพระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคมของผู้อำนวยการโรงเรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน คุณภาพการสอนของครู เจตคติต่อการเรียนของนักเรียน บรรยากาศในการเรียนการสอน พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียน

อดิพงษ์ สุขนาถ และคณะ (2560, หน้า 165-183) ได้สังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลโดยตรงต่อการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณสมบัติของครู องค์ประกอบด้านคุณสมบัติของนักเรียน และองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และ องค์ประกอบที่ส่งผลทางอ้อมต่อการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ องค์ประกอบด้านวิธีการทางงบประมาณ องค์ประกอบด้านการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ และองค์ประกอบด้านคุณสมบัติของผู้บริหาร

ธีระ รุญเจริญ (2557, หน้า 132-135) กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ พบว่า มี 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ 1) ความรู้ ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ 2) การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ 3) การสร้างขวัญและกำลังใจ 4) การนิเทศ กำกับ ติดตามผล 5) การจัดบุคลากรทางวิชาการ 6) การดำเนินงานด้านระบบบริหารจัดการงานวิชาการ
2. ปัจจัยด้านครู ได้แก่ ความรู้ ความสามารถในการเรื่องหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้
3. ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา ได้แก่ 1) ความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ 2) ความพร้อมทางด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษา 3) ความพร้อมด้านงบประมาณ 4) บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานวิชาการ 5) ขนาดของโรงเรียน

4. ด้านชุมชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ความพร้อมด้านสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครอง 3) สภาพสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานวิชาการ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการ จากนักวิชาการสามารถนำมาสังเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

ตาราง 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารวิชาการ	นักวิชาการ							
	สมพงษ์ รมโพธิ์ (2547)	สุรชาติ กำลังฤทธิ์ และคณะ (2559)	นงนุช อินทรโคกสูง และคณะ (2565)	สุกัญญา นิมพันธ์ (2563)	สิริวิมล เส็งเมือง และอำนาจ จันทพรม (2562)	คณนันท พงษ์ธราโรช และคณะ (2558)	อดิพงษ์ สุขขนาด และคณะ (2560)	ธีระ ฤกษ์เจริญ (2557)
1. ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
2. ปัจจัยด้านครูผู้สอน และการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม/บรรยากาศ/ความพร้อมของสถานที่	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓
4. ปัจจัยด้านงบประมาณ	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓
5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓
6. ปัจจัยด้านสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้	-	-	✓	✓	✓	-	✓	✓
7. ปัจจัยด้านผู้ปกครอง	-	-	-	-	✓	-	-	✓
8. ปัจจัยด้านนักเรียน	-	-	-	-	-	✓	✓	-
9. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร	-	-	-	-	-	✓	-	-

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน 2) ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาและภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 3) ปัจจัยด้านงบประมาณ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 5) ปัจจัยด้านสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ 6) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม/บรรยากาศ/ความพร้อมของสถานที่ 7) ปัจจัยด้านผู้ปกครอง 8) ปัจจัยด้านนักเรียน และ 9) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร

จากตารางสังเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำปัจจัยที่นักวิชาการนำเสนอโดยคัดเลือกปัจจัยที่มีความสอดคล้องกัน และนำมาจัดกลุ่มตัวแปรออกเป็นด้าน ได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู
2. ปัจจัยด้านทรัพยากร ได้แก่ ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของงบประมาณ
3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคล

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการนำองค์กรไปในทิศทางต่าง ๆ การที่ผู้นำได้แสดงบทบาทหน้าที่โดยการใช้อิทธิพลที่เหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม โน้มน้าวชักจูงให้บุคคลอื่นปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติก่อให้เกิดผลต่อส่วนรวมภายในกลุ่มลักษณะการแสดงออกมานั้นก็คือ ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำนั่นเอง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

สุนทร โคตรบรรเทา (2560, หน้า 20) ได้ให้ความหมายของผู้นำ หมายถึง ผู้ชี้นำและนำพาผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องโดยการกำหนดและนโยบายที่ใหญ่และสำคัญขององค์การ ส่วน ผู้บริหารหรือผู้จัดการ หมายถึงผู้ดำเนินการในการทำนโยบายไปปฏิบัติและทำสิ่งให้ถูกต้องโดยพยายามหาทางแก้ไขปัญหาในกิจวัตรประจำวันในองค์การ

จรุณี เก้าเอี้ยน (2557, หน้า 97) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง การสื่อสารถ่ายทอดให้ผู้อื่นทราบถึงคุณค่าและศักยภาพของตนเองอย่างทองแท้จนเข้าใจและมั่นใจด้วยตนเองเพื่อให้เกิด กระบวนการเตรียมการสั่งการ หรืออำนาจการและการใช้อิทธิพลเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มทำตามวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ ซึ่งการเตรียมการดังกล่าว ได้แก่ การจูงใจผู้ร่วมงาน การติดต่อสื่อสาร การคาดการณ์ล่วงหน้า การเตรียมการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งการพัฒนาเพื่อสร้างมิตรภาพ อันดีดีร่วมกันระหว่างสมาชิกในองค์การ

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2545, หน้า 7) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จและมีหน้าที่ในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับความอยู่รอดขององค์กร ดังนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จขององค์กร

Alig-Mielcarek & Hoy (2005 อ้างถึงใน สติธิพร นิยมศรีสมศักดิ์, 2556, หน้า 3) ได้เสนอ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบไปด้วย การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งโรงเรียน การกำหนด เป้าหมายร่วมกันและสร้างความเข้าใจกับเป้าหมายนั้น รวมทั้งการกำกับติดตามและจัดให้มีการสะท้อนผลกระบวนการเรียนการสอน

บทบาทของผู้นำทางวิชาการ

บทบาทของผู้นำทางการศึกษามีความสำคัญมากเนื่องจากการศึกษามีการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลาและต้องมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแนวความคิดให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำสมัยใหม่และต้องมีใจกว้างในการเปิดรับกับสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ (จรรุณี เก้าเอี้ยน, 2557, หน้า 97)

1. ความสามารถส่วนบุคคล คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของตนเอง เช่น ความตระหนักต่อตนเอง การประเมินตนเองอย่างถูกต้องและมีความมั่นใจในตนเองและมีความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง ประกอบด้วย สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ โปร่งใส สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ดี มีความคิดริเริ่มและมองโลกในแง่ดี

2. ความสามารถทางสังคม เป็นความสามารถที่จะพิจารณาว่าสามารถบริหาร ความสัมพันธ์ได้ ได้แก่ความตระหนักต่อสังคม เช่น การให้บริการ การดูแลเอาใจใส่คนในองค์กร และการบริหารความสัมพันธ์ ได้แก่การเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนรู้จัก การสร้างเครือข่ายและต้องเน้นการทำงานเป็นทีม

Hart & Quinn (1995, p. 381 อ้างถึงใน จรรุณี เก้าเอี้ยน, 2557, หน้า 100) กล่าวถึงบทบาทของผู้นำไว้ 4 บทบาท คือ

1. มีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้นำทางการศึกษาจะต้องเป็นคนฉลาด มีความคิดก้าวไกลกว่าคนทั่วไป ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากที่เป็นอยู่ไปในทางที่ดีขึ้น

2. การจูงใจ ผู้นำทางการศึกษาจะต้องสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ซึ่งการกระตุ้นก็ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกและภายในด้วย

3. มีความสามารถในการเป็นนักวิเคราะห์ ผู้นำทางการศึกษาต้องรู้จักวิเคราะห์ ปัญหา วางแผนและโครงการและวิเคราะห์งานต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติแต่ละวัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญจำเป็น อย่างยิ่งต่อผู้นำทางการศึกษา เพราะปัจจุบันการบริหารงานทางการศึกษามีความเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและผู้นำต้องทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

4. นักวางแผน ผู้นำทางการศึกษาจะต้องวางแผนงานเกี่ยวกับบุคคล วิชาการ อาคารสถานที่งบประมาณการเงิน ธุรกิจ กิจกรรมนักเรียน และความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน ยิ่งในปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาจะเป็นการบริหารโดยการกระจายอำนาจ ผู้บริหารต้องมีส่วนร่วม กับบุคลากรและชุมชน

Robbins & Coulter (2016; Gibson, 2012 อ้างถึงใน จิตติมา วรรณศรี, 2563, หน้า 158-159) กล่าวว่า องค์กรจะมีประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ผู้นำหรือผู้บริหารองค์กร มีบทบาทหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ ประกอบด้วยหน้าที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

1. วางแผน หน้าที่ในการวางแผนเป็นการกำหนดเป้าหมายที่จะได้รับหรือต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งการวางแผนที่มีประสิทธิผลจะต้องกำหนดแนวทางที่เหมาะสมเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งกำหนดเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จตามเป้าหมายที่ชัดเจน

2. จัดองค์กร หน้าที่ในการจัดองค์กรเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำแผนที่ได้กำหนดไว้มาแปลงสู่การจัดโครงสร้างของงานและอำนาจหน้าที่ประกอบด้วย 1) การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบในงานของแต่ละบุคคล 2) การออกแบบจัดกลุ่มงานเป็นแผนก ฝ่ายงานต่าง ๆ ซึ่งจะบูรณาการเป็นหนึ่งเดียวที่แสดงให้เห็นโครงสร้างองค์กร การประสานงานและความสัมพันธ์ระหว่างงานทั่วทั้งองค์กร เพื่อส่งเสริมให้ดำเนินงานได้ตามแผนที่กำหนด

3. การนำ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับบุคคล การติดต่อประสานงาน การสื่อสารและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินงานไปตามแนวทางที่กำหนด เนื่องจากผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนมีความต้องการ บุคลิกภาพ เจตคติ ที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องอาศัยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและจิตวิทยา เพื่อชี้นำ ชักจูง โน้มน้าวและส่งเสริมให้มีเจตคติและพฤติกรรมที่พึงประสงค์

4. ควบคุม เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับผลลัพธ์ตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นการตรวจสอบติดตามว่าเกิดผลที่คาดหวังไว้หรือไม่ อย่างไร หรือไม่บรรลุผลสำเร็จเพราะเหตุใด กิจกรรมในการควบคุมเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกบุคคล การจัดคนเข้าทำงาน การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการวิเคราะห์ด้านการเงิน เป็นต้น

สุนทร โคตรบรรเทา (2560, หน้า 165) ได้สรุปภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในสถานศึกษาตามแนวคิดของโลว์วูดและคณะ ไว้ว่า องค์กรสถานศึกษาในอนาคตเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมั่นสูงจึงต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่กว้างและลึกมากยิ่งขึ้น

มิติภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 6 ด้านดังนี้

1. ด้านการแก้ปัญหา มุ่งองค์ประกอบย่อยคือ การเข้าใจปัญหา และการแก้ปัญหา
2. ด้านการส่งเสริมภาวะผู้นำครู ได้แก่ ธรรมชาติและทักษะของภาวะผู้นำครู
3. ด้านการสร้างปณิธานต่อการเปลี่ยนแปลงของครู มุ่งองค์ประกอบย่อย คือ เป้าหมายส่วนตัว ความเชื่อในความสามารถ ความเชื่อในบริบท และกระบวนการกระตุ้นทางอารมณ์
4. ด้านการเสริมสร้างเงื่อนไขความเจริญงอกงามในความรู้และทักษะของวิชาชีพครู ได้แก่ การพัฒนาความสามารถของครูเป็นรายบุคคล

5. ด้านภาวะผู้นำการเรียนรู้ทั้งองค์การ ซึ่งมีกิจกรรมย่อย คือ การเรียนรู้เป็นคณะ และการเรียนรู้ทั้งสถานศึกษา

6. ด้านการรักษาความสมดุลทางอารมณ์ ซึ่งมีกิจกรรมย่อย คือ การป้องกันความเครียดและความหมดอาลัยของครู

อัศนีย์ สุกิจใจ (2560, หน้า 39-40) กล่าวถึง เกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. มีภาวะผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้
3. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้
4. มีศักยภาพ ในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ
5. มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้ตลอดเวลา

ทรัสตี (Trusty, 1986, p. 26 อ้างถึงใน สุมณา ศรีกังพาน, 2560, หน้า 16-17) ได้กล่าวว่า หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการมี 17 ประการ คือ

1. ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูนำเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษาไปปฏิบัติ
3. สร้างความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมของสถานศึกษาและห้องเรียนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของสถานศึกษา
4. สร้างความเชื่อมั่นว่า โครงการทางวิชาการของสถานศึกษาเป็นผลมาจากการวิจัยและการปฏิบัติทางการศึกษา
5. มีการวางแผนร่วมกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อให้บรรลุความต้องการของผู้เรียน
6. ส่งเสริมให้ครูนำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ
7. ปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินโครงการทางวิชาการของโรงเรียน
8. ติดต่อสื่อสารกับครูและนักเรียนด้วยความคาดหวังที่สูงในด้านมาตรฐานทางวิชาการ
9. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางสังคม
10. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสร้างเขาว์ปัญญาของผู้เรียน
11. มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน
12. ให้ความร่วมมือกับนักเรียนในการกำหนดระเบียบเพื่อแก้ปัญหาด้านวินัย

13. ร่วมมือกับผู้เรียนให้มีการนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหา
ด้านวินัยผู้เรียน

14. ร่วมมือกับคณะครูให้มีการนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหา
ด้านวินัยผู้เรียน

15. มีปฐมนิเทศคณะครูเกี่ยวกับโครงการของสถานศึกษา

16. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างยุติธรรม

17. ช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงาน เพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหาร
สถานศึกษาในการนำหรือจูงใจให้คณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความร่วมมือและดำเนินงานให้บรรลุ
เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การสื่อสาร การบริหาร
หลักสูตร การนิเทศและการประเมินผลด้านการจัดการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจให้กับครู การส่งเสริม
ให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพ รวมถึงการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน

1.2 คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
ครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิด
การเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ และพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การเรียนการสอน
เป็น กิจกรรมที่ครูและนักเรียนต้องร่วมกันทำ ซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพการสอนจะเกิดผลดีและมี
ความชัดเจนนั้นต้องมีโครงสร้างหรือองค์ประกอบที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ของลักษณะพฤติกรรม
การสอน ดังนั้น การสอนที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อบรรลุผลตามความมุ่งหมายนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย
หลาย ๆ อย่าง ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ไว้ดังนี้

กุลิสรา จิตรชญาวนิช (2563, หน้า 10) ได้สรุปการจัดการเรียนรู้ที่ดีในสถานศึกษา
ทุกระดับ สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะต่าง ๆ สรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

1. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มองเห็นได้ (Visible Learning) โดยผู้สอนอาจใช้วิธีการ
หรือมาตรการต่าง ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูง เช่น การให้ผู้เรียนบอกความ
คาดหวังและให้เกรดตนเอง การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย การอภิปรายในชั้นเรียน การมี
ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน การฝึกคิดเกี่ยวกับการใช้
ความคิดของตนเอง (Think about Thinking) การจัดห้องเรียนและการมีส่วนร่วมของพ่อแม่
ผู้ปกครอง

2. ใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องคำนึงถึง
หลักจิตวิทยาและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ผู้เรียนและผู้สอนบรรลุตามจุดประสงค์ได้ เช่น วัยวุฒิ ภาวะ
ของผู้เรียน ความยากง่ายของเนื้อหาที่เรียน การใช้แรงเสริม การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

3. จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และจะต้องส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

4. ใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัย การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกในการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องพยายามใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมีความน่าสนใจและทันสมัยมาพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้

5. มีการวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องสามารถบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งปัจจุบันการวัดผลประเมินผลสามารถใช้วิธีการได้หลายรูปแบบ เช่น การวัดผลตามสภาพจริง ทั้งนี้ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐานสองประการ คือ การวัดผลและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

นนทลี พรธาดาวิทย์ (2561, หน้า 31-33) ได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้ (Learning Skills) ดังนี้

1. ผู้สอนควรพิจารณาความรู้เดิมของผู้เรียน เพราะความรู้เดิมเป็นต้นทุนสำคัญที่อาจจะส่งเสริมหรือขัดขวางการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เดิมแน่น และแม่นยำถูกต้อง เมื่อได้รับการกระตุ้นความรู้เดิมอย่างเหมาะสม ความรู้เดิมเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความรู้ใหม่ แต่ถ้าความรู้เดิมคลุมเครือ ไม่แม่นยำ เมื่อถูกกระตุ้นในช่วงเวลาหรือวิธีการที่ไม่เหมาะสม ความรู้เดิมนั้นจะกลายเป็นสิ่งขัดขวางการเรียนรู้

2. การจัดระเบียบโครงสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และการนำความรู้ที่มีอยู่เดิมออกมาใช้ หากผู้เรียนจัดโครงสร้างความรู้ดี มีความแม่นยำ และมีความหมาย ผู้เรียนก็จะสามารถเรียกความรู้เดิมที่มีอยู่ออกมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว ในทางตรงกันข้าม หากการจัดระเบียบความรู้ไม่เป็นระบบ ก็จะต้องดึงความรู้เดิมออกมาใช้ได้ยาก ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญในการแนะนำวิธีการจัดโครงสร้างความรู้ด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นไดอะแกรม แผนผัง แสดงให้เห็นถึงลำดับของข้อมูลหลัก ข้อมูลรอง และข้อมูลย่อย ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกหัดการจัดโครงสร้างองค์ความรู้โดยการให้ผู้เรียนเขียน Mind Mapping สรุปเนื้อหาที่เรียน

3. แรงจูงใจของผู้เรียน มีผลต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียน ความมานะพยายามของผู้เรียนเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน หากผู้เรียนเห็นคุณค่าของเป้าหมายการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ เห็นเส้นทางความสำเร็จ และได้รับการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจต่อการเรียน จึงอาจกล่าวได้ว่า แรงจูงใจต่อการเรียน เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

เป้าหมาย ความเชื่อมั่นว่าเรียนวิชานั้นได้สำเร็จ และมุมมองต่อสภาพแวดล้อมว่าเอื้อให้ตนได้เรียนได้สำเร็จ

4. การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความชำนาญ ต้องฝึกทักษะบูรณาการวิชาความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ไม่เรียนรู้แบบแยกเป็นส่วน ๆ เพราะในชีวิตจริงความรู้ต้องใช้ในบริบทที่หลากหลาย โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกความชำนาญให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบรู้จริง (Mastery Learning) ซึ่งหมายถึง การฝึกฝนทักษะหลายขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่รู้เนื้อหาตามทฤษฎีเท่านั้น แต่การรู้จริง คือการนำทฤษฎีที่เรียนรู้นั้นไปสู่การปฏิบัติ สามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

5. การเรียนรู้ควรมีการฝึกปฏิบัติอย่างมีเป้าหมาย โดยการกำหนดเป้าหมายที่ทำนายทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในระดับที่เหมาะสม ทำซ้ำบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ รวมทั้งผู้เรียนควรได้รับคำแนะนำป้อนกลับ (Feedback) อย่างชัดเจนในส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ด้วยวิธีการและความถี่ในการแนะนำที่เหมาะสม นอกจากผู้เรียนอย่างต้องการกำลังใจ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความก้าวหน้าและบรรลุในระดับเชี่ยวชาญ

6. การเรียนรู้นอกจากช่วยพัฒนาด้านสติปัญญาให้แก่ผู้เรียนแล้ว ด้านสังคมและอารมณ์ของผู้เรียน ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาไปพร้อม ๆ กับสติปัญญา ดังนั้นผู้สอนควรตระหนักว่าผู้เรียนยังไม่มีวุฒิภาวะสูงสุดในด้านสังคมและอารมณ์ ยังอยู่ระหว่างการเรียนรู้และพัฒนาไปพร้อม ๆ กับสติปัญญา ครูผู้สอนจึงควรส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ผ่านการจัดบรรยากาศในห้องเรียน

7. ผู้เรียนควรฝึกทักษะการตรวจสอบ ประเมิน และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ควรทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ (Metacognitive Process) คือเข้าใจการเรียนรู้ของตนเอง รู้จุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง รู้ความยากง่ายของบทเรียน รู้วิธีเรียนวิธีต่าง ๆ รู้วิธีประเมินตรวจสอบ และสามารถปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้

ทิสนา แคมมณี (2566, หน้า 120-121) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Active participation) จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี ควรเป็นการตื่นตัวที่เป็นไปอย่างรอบด้านทั้งทางด้านกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์เพราะพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน หากครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะเป็นปัจจัยส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ร่างกายและประสาทการรับรู้ตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับรู้และเรียนรู้ได้ดี

2. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือสมอง ได้คิด ได้กระทำโดยใช้ความคิด เป็นการใช้สติปัญญาของตนสร้างความหมาย ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้

3. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางอารมณ์หรือความรู้สึก เกิดความรู้สึกต่าง ๆ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีในเรื่องที่เรียนรู้อารมณ์และความรู้สึกของบุคคลจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง และต่อการปฏิบัติมากขึ้น

4. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน จะช่วยขยายขอบเขตของการเรียนรู้ของบุคคลให้กว้างขวางขึ้น และการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการที่สนุก มีชีวิตชีวามากขึ้น หากผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

สรุปได้ว่า คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง ความสามารถของครูผู้สอนในการจัดทำหลักสูตรรายวิชา การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย การเสริมแรงเชิงบวก การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการสอน การวัดและประเมินผล และการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ปัจจัยด้านทรัพยากร

2.1 ความพร้อมของอาคารสถานที่

การดำเนินงานอาคารสถานที่ เป็นการดำเนินงานบริหารจัดการให้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมมีความพร้อมในการใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นไปด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้หน่วยงานหรือองค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความจงรักภักดีและความภาคภูมิใจต่อสถาบัน ซึ่งจะมีผลไปถึงความพยายามที่จะสร้างสามัคคีในหมู่คณะ การสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับตนเองและสถาบัน ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความพร้อมของอาคารสถานที่ไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2556, หน้า 69) ได้กำหนดขอบข่ายงานการบริหารจัดการ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดแนวทางวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษา
2. บำรุงดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมพร้อมที่จะใช้ประโยชน์
3. ติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้
4. สรุปประเมินผลและรายงานการใช้อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา

สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย (2562, หน้า 65) ได้กล่าวว่า งานบริการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมเป็นงานที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมงานต่าง ๆ อย่างเป็น รูปธรรม ภาระงานเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การจัดบรรยากาศ ทั้งภายในห้องเรียนและภายในโรงเรียนให้เกิดความร่มรื่น เป็นสัดส่วนสวยงาม สะอาด ปลอดภัย สะดวก และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การดูแลบำรุงรักษาอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องพิเศษ และห้องบริการต่าง ๆ ให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าตามเกณฑ์ปริมาณและตรงตาม มาตรฐาน พร้อมจัดให้มีหลักฐานการใช้อาคาร ประวัติการบำรุงรักษา และมีการสรุปประเมินผล อย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า ความพร้อมของอาคารสถานที่ หมายถึง การมีอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอน การจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพดี สะอาด ปลอดภัย และพร้อมใช้งาน มีการติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดความคุ้มค่า และเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้

2.2 ความพร้อมของเทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจาก ช่วยอำนวยความสะดวกในการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ส่งผลให้ นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน มีการปรับปรุงสื่อการสอนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานการศึกษาได้กล่าวถึงความพร้อมของเทคโนโลยีไว้ดังนี้

ณัฐกร สงคราม และเนาวนิตย์ สงคราม (2565, หน้า 1) กล่าวโดยสรุปว่า เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง เทคโนโลยีทางการสอน ซึ่งรวมถึง วัสดุ อุปกรณ์ ระบบ และการดำเนินงาน เพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษาและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับประเทศไทยมีการแบ่งเทคโนโลยีทางการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท คือ เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา เทคโนโลยีการบริการการศึกษา และเทคโนโลยีการเรียนการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ณัฐกร สงคราม และเนาวนิตย์ สงคราม, 2565, หน้า 2-3)

1. เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา เป็นการบริหารที่ทำให้ระบบการศึกษา บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ เช่น ระบบธุรการ ระบบการเงิน ระบบพัสดุ ระบบการบริหารวิชาการ ระบบความสัมพันธ์ชุมชน ระบบกิจการนักเรียน ระบบอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และระบบบุคลากรทางการศึกษา

2. เทคโนโลยีการบริการการศึกษา เป็นการบริการที่ทำให้ระบบการศึกษابรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ซึ่งประกอบด้วยระบบสารนิเทศ การศึกษา ระบบสื่อการศึกษา ระบบสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษา ระบบให้คำปรึกษาแนะแนว และศูนย์วิชาการโรงเรียนและสถาบันการศึกษา

3. เทคโนโลยีการเรียนการสอน เป็นการเรียนการสอนที่ทำให้ระบบการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรการเรียนการสอนอย่างประหยัด เช่น ระบบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิชาการคอมพิวเตอร์ และอื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 86) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยจัดหาเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษาในงานต่าง ๆ และพัฒนาให้บุคลากรสามารถนำหรือพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาใช้จัดการศึกษา

จิตติมา วรณศรี (2563, หน้า 186) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการงานภายในองค์กรได้อย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพ อาทิ การค้นคว้าแสวงหาข้อมูล การจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ พัฒนาระบบปฏิบัติการ ใช้สื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผล

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2567, หน้า 33) ได้กำหนดมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ในมาตรฐานที่ 2 ตัวชี้วัดที่ 2.6 การใช้สื่อ อุปกรณ์ระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยให้คำอธิบายถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่า สถานศึกษามีระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการศึกษา มีการใช้สื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษา

มีการประเมินผลการใช้ระบบเทคโนโลยี สื่อ อุปกรณ์และปรับปรุงพัฒนาอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากสถานศึกษามีระบบและอุปกรณ์เทคโนโลยีในการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่เพียงพอตามบริบทสถานศึกษา สถานศึกษามีการส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน ให้ใช้สื่อ อุปกรณ์อย่างเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษามีการตรวจสอบและประเมินการใช้งานระบบเทคโนโลยี สื่อ อุปกรณ์เพื่อการปรับปรุงพัฒนา และมีแผนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

มูลนิธิสานอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี (2566) โดยได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ และได้กำหนดตัวชี้วัดการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเด็นการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและสื่อการสอนอย่างทั่วถึง โดยกำหนดประเด็นสำคัญในการพิจารณาโรงเรียนคุณภาพ ด้านเทคโนโลยี คือ ห้องคอมพิวเตอร์ มีคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้เพียงพอต่อนักเรียนทุกคน ห้องเรียนทุกห้องสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ห้องเรียนทุกห้องมีอุปกรณ์ไอซีทีเพื่อการศึกษา และสถานศึกษามีคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กหรือแท็บเล็ตให้ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งความรู้ออนไลน์

สรุปได้ว่า ความพร้อมของเทคโนโลยี หมายถึง การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการมีเทคโนโลยีในการสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า

2.3 ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิตสำหรับบุคคล สิ่งสำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้ใฝ่รู้ และการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนหรือสถาบันการศึกษา เราสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้านต่าง ๆ และค้นคว้าข้อมูลตามความสนใจผ่านแหล่งเรียนรู้ได้ การใช้แหล่งการเรียนรู้ในการเรียนการสอนสามารถช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้มากยิ่งขึ้น แต่ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับทางเลือกและพิจารณาเกณฑ์ที่เหมาะสมของแหล่งการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือต้องแน่ใจว่าแหล่งการเรียนรู้ที่เลือกนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ของบทเรียน ซึ่งได้มีนักวิชาการและหน่วยงานการศึกษาได้เสนอแนวคิด ไว้ดังนี้

ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2565, หน้า 127) กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยสถานศึกษาเพื่อให้เป็นสื่อสิ่งกระตุ้นในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพสถานศึกษาต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและความสนใจของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนและครูผู้สอนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนแก้ปัญหาร่วมกันได้นอกจากนั้น ควรพัฒนาแนวทางการปฏิบัติและการทดสอบผลสัมฤทธิ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ควรมีการพัฒนาให้เป็นความรู้ใหม่และเหมาะสมต่อไป

นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้นควรมีลักษณะที่สะดวก ในการไปใช้แหล่งความรู้ชุมชน และประหยัดค่าใช้จ่าย โดยคำนึงถึงการใช้แหล่งความรู้ชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 3) ได้กล่าวถึงแนวคิด ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ สรุปได้ในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ที่นักเรียนสามารถศึกษาและค้นคว้าหาคำตอบ ต่อคำถามที่น่าสนใจได้ แหล่งเรียนรู้สามารถเป็นทั้งในโรงเรียนและในชุมชน
2. ในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้สามารถเป็นได้ทั้งห้องเรียนและห้องปฏิบัติการต่าง ๆ นอกจากนี้ สถานที่ทั้งหมดในบริเวณโรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ และโรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติม สิ่งที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นจุดศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นสถานที่สำคัญที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือถูกสร้างขึ้น มา อาจเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา อาชีพในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ
4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ ในห้องเรียน ในโรงเรียน และชุมชน

Coleman (2014, p. 7) ได้กล่าวว่าการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ต้องยึดหลัก ดังนี้

1. เนื้อหาความสำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้
2. ความสนใจของผู้เรียน
3. การกำหนดแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาความสำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้
4. กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง
5. มีการปฏิสัมพันธ์ กันระหว่างครูและผู้เรียนเพื่อให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
6. มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนเพื่อให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

สรุปได้ว่า ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การมีแหล่งเรียนรู้ แหล่งข้อมูล หรือสถานที่สำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ โดยมีการจัดเตรียมเนื้อหาสาระที่ถูกต้อง ทันสมัย เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสามารถของผู้เรียน ตอบสนองต่อมาตรฐานการเรียนรู้ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เอื้อให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ ให้ตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน โดยสามารถแสวงหาความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา

2.4 ความพร้อมของงบประมาณ

งบประมาณเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนดำเนินกิจกรรมภายใน สถานศึกษา และหมายรวมถึงการบริหารวิชาการ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 39-41) ได้กล่าวถึง เงิน หรืองบประมาณว่า เป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำงานและมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากการบริหารงานงบประมาณเป็นภารกิจที่สำคัญในการสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับงบประมาณและสินทรัพย์ รวมถึงการจัดหารายได้จากการบริการ เพื่อสนับสนุนให้การบริหารจัดการศึกษาและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปตาม แผนงานและแผนปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข, หน้า 39-40) กล่าวถึง การบริหารงบประมาณว่า การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้น ผลงาน ได้กำหนดขอบข่ายภารกิจของการบริหารงบประมาณ ไว้ดังนี้

1. การจัดทำและ เสนอของงบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากร
5. การบริหารเงิน
6. การบริหารบัญชี
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2562, หน้า 55-63) ได้กล่าวว่า งานการเงินและพัสดุ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนให้การบริหารการจัดการศึกษาและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปตามแผนปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพ ถูกต้องตามระเบียบ ข้อปฏิบัติของทางราชการเป็นไปด้วยความถูกต้อง คำนึงค่า ประหยัด โปร่งใส ตรวจสอบ ได้ตามหลักธรรมาภิบาล และเกิดประโยชน์ทางราชการสูงสุดได้กำหนด

ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานงบประมาณโรงเรียนมัธยมศึกษา ไว้ว่า ขอบข่ายงานการบริหารจัดการมัธยมศึกษา ด้านงานการเงินและพัสดุ ประกอบด้วย ดังนี้

1. การบริหารการเงิน
2. การบริหารการเงินและบัญชี
3. การบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์
4. การประเมินผลการดำเนินงานการเงินและพัสดุ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2563) กล่าวว่า สภาพปัจจุบันสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการในการบริหารงบประมาณที่ได้รับมี 3 ประเภท ดังนี้

1. เงินงบประมาณ หมายถึง เงินที่ส่วนราชการได้รับตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือ เบิกจ่ายในรายจ่ายงบกลางรายจ่ายตามงบประมาณ จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ รายจ่ายของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ และรายจ่ายงบกลาง
2. เงินนอกงบประมาณ หมายถึง เงินที่มีกฎหมายกำหนดไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดินหรือเงินได้รับอนุญาตให้เก็บไว้ใช้จ่ายได้ตาม พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ
3. เงินรายได้แผ่นดิน หมายถึง เงินที่ส่วนราชการจัดเก็บหรือได้รับไว้เป็นกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือจากนิติกรรมหรือนิติเหตุ และไม่มีกฎหมายอื่นใดกำหนดให้ส่วนราชการ เก็บไว้หรือหักไว้เพื่อจ่าย

สรุปได้ว่า ความพร้อมของงบประมาณ หมายถึง การมีแหล่งงบประมาณที่หลากหลาย มีงบประมาณเพียงพอต่อการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีแหล่งงบประมาณสนับสนุนการบริหารจัดการ และมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา มีการใช้งบประมาณอย่างถูกต้องตามระเบียบ มีความคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด

3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

3.1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมทางการศึกษา จะเกิดขึ้นได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น ๆ ได้ตระหนักถึงปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกันและเป็นพลังผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มวางแผนโครงการ กิจกรรมและการลงมือปฏิบัติร่วมกัน อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนานั้น จะต้องเกิดจากแนวคิดหลาย ๆ ด้าน เพื่อความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมให้ดีขึ้น ซึ่งมีหน่วยงานการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ไว้ดังนี้

วิชาญ เกษเพชร (2556, หน้า 95) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชนซึ่งส่วนมาก ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือ ร่วมกันตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ดังนั้น การเรียนรู้ที่บ้านและโรงเรียนจึงมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยที่ผู้ปกครองมีส่วนที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดและสังคมหรือชุมชนเป็นส่วนสนับสนุนให้การมีส่วนร่วมนั้นมีความสำเร็จตามเป้าหมาย

สมบัติ นามบุรี (2562, หน้า 186) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 88-90) ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและเฝ้าติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง
3. บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ประกอบด้วย
 - 3.1 การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่สถานศึกษา
 - 3.2 การกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 - 3.3 การโฆษณาและสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา
 - 3.4 การสนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา
 - 3.5 การตรวจสอบการจัดการศึกษา
4. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการ ดังนี้
 - 4.1 สำรวจความต้องการ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
 - 4.2 การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา
 - 4.3 การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ
 - 4.4 กิจกรรมการปฏิบัติ คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ
 - 4.5 การประเมินผล คือ การประเมินแนวทางปฏิบัติ
 - 4.6 การสรุปผลการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการสถานศึกษาโดยการเป็นกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง การเป็นคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย การให้ความร่วมมือในการควบคุมดูแลนักเรียน การระดมทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจัยด้านชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งส่งผลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกระจายอำนาจการบริหารและให้อำนาจแก่สถานศึกษาในแต่ละพื้นที่โดยตรง และให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาของแต่ละสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา โดยให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ซึ่งมีหน่วยงานการศึกษาได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 32-33) กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่าจำเป็นต้องให้ประชาชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งนับว่าเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับปรุงและเสริมสร้างการปฏิบัติงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เพราะการประสานความร่วมมือซึ่งกันและกันจะทำให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นที่ยอมรับกันว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชน เป็นอย่างดี ดังนั้นการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องดำเนินการซึ่งปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การมีส่วนร่วม นั่นเอง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเห็นความสำคัญและสนองนโยบายของรัฐในเรื่องนี้ ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ๆ ให้แน่นแฟ้น เพื่อเป็นการประสานความร่วมมือทางด้านวิชาการกับสถาบันอื่น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ประสานงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิชาการของสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน รวมถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาที่ระดับพื้นฐานหรืออุดมศึกษา ทั้งในพื้นที่ใกล้เคียงและต่างจังหวัด
2. เชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาการกับองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 108-110) กล่าวว่าไว้ว่าการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นการดำเนินงานของบุคคลในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งครูอาจารย์ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น

หากมีการดำเนินการอย่างจริงจังและจริงใจ จะช่วยแก้ปัญหาการศึกษาได้เป็นอย่างดีโดยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนสามารถดำเนินการได้หลากหลาย ดังนี้

1. การสอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในครอบครัวและชุมชน เนื้อหาวิชาเหล่านี้เมื่อผู้เรียนเรียนในสถานศึกษาแล้ว ผู้สอนจะย้าให้ผู้เรียนนำไปใช้ในครอบครัวและชุมชน และติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองให้อบรม ดูแลว่าผู้เรียนนำความรู้ไปใช้หรือไม่อย่างไร

2. สถานศึกษาขอความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งจะขอความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้ คือ

2.1 ขอความร่วมมือในด้านการเป็นวิทยากร หรือเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ ซึ่งถือเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ที่ดียิ่ง

2.2 ขอความร่วมมือในด้านทุนทรัพย์วัสดุ ครุภัณฑ์จากชุมชน

3. สถานศึกษาให้ความช่วยเหลือหรือบริการชุมชน ซึ่งดำเนินการได้หลากหลาย เช่น

3.1 จัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับวิชาชีพให้กับประชาชนในชุมชน

3.2 ให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้ และเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ แก่ประชาชน

ในชุมชน

3.3 จัดบริการข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

3.4 การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน สถานศึกษาจะดำเนินการได้โดยจัดโครงการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนสนับสนุนด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์

4. บริการเกี่ยวกับอาคาร สถานที่ของสถานศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน

5. การออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองและผู้เรียนตามบ้าน

6. การประชาสัมพันธ์สถานศึกษา

7. การเชิญผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนมาประชุม

8. การรายงานผลการเรียนและอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองทราบ

9. การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ แบ่งออกได้เป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรสังคม

10. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ความใกล้ชิดและเป็นกันเองของบุคลากรกับชุมชน ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนอย่างแนบแน่น ซึ่งมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การต้อนรับผู้ปกครองที่เข้ามาสู่สถานศึกษาด้วยไมตรีจิตที่ดี ทักทาย พุดคุย แนะนำข้อมูลด้วยความเป็นกันเอง และการมีโอกาสดังกล่าวได้พบปะสังสรรค์กับชุมชนนอกสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการให้ความร่วมมือทางวิชาการ การเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและให้บริการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและการประเมินรูปแบบ

คำว่า รูปแบบ ซึ่งภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Model” ได้มีบทบาทในการทำวิจัยและการศึกษาเพิ่มมากขึ้น และมีภาษาไทยที่ใช้แตกต่างกันไป เช่น ต้นแบบ แบบแผน แบบจำลอง เป็นต้น แต่ รูปแบบ จะเป็นคำที่นิยมใช้กันแพร่หลาย (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2553)

ความหมายของรูปแบบ

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง หรือในทางศิลปะ หมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น ๆ อย่างเช่น รูปคน รูปบ้าน เป็นต้น

พิสนุ พงศรี (2554, หน้า 2) ได้กล่าวถึงรูปแบบว่า หมายถึง สิ่งที่บุคคลสร้างหรือพัฒนาจากแนวความคิด ทฤษฎี ประสบการณ์ จินตนาการ เพื่อถ่ายทอดออกมาแทนปรากฏการณ์ ด้วยการนำเสนอให้เข้าใจง่าย กระชับ ถูกต้อง สามารถนำไปเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติได้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ตัวแปร หรือสาระสำคัญ 3) ความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างตัวแปรอย่างเป็นระบบ

ศิริวัฒน์ นิเจนตร (2560, หน้า 71) ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบย่อส่วนของจริงหรือแบบจำลองที่ใช้เป็นตัวแทนของ ความเป็นจริง ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์และการศึกษา รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างหรือ ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลแบบย่อส่วนของปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้เข้าใจง่ายและมองเห็นเป็นรูปธรรม

รัตนะ บัวสนธิ์ (2564, หน้า 108) ได้กล่าวถึงรูปแบบว่า มีความหมายสำคัญอยู่ 3 ความหมาย ได้แก่

1. Model หมายถึง แผนภาพคล้ายหรือภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง ความหมายของ Model หรือ รูปแบบ ในที่นี้เป็นความหมายซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปและมักใช้เรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า โมเดล เช่น โมเดลบ้าน โมเดลรถ โมเดลเสื้อ หรือแม้กระทั่งคำว่า โมเดลนางแบบ เป็นต้น

2. Model ในความหมายของแบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ ที่รู้จักกันในชื่อเรียกว่า Mathematical model

3. Model ซึ่งมุ่งหมายถึง แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง Model ในความหมายนี้บางทีก็เรียกกันว่า ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น คำว่า Teaching Model (รูปแบบการสอน) Administration Model (รูปแบบการบริหาร) และ Evaluation Model (รูปแบบการประเมิน) เป็นต้น ซึ่งจากความหมายของรูปแบบซึ่งมาจากคำว่า Model ทั้งสามความหมายนั้นก็จะเห็นว่าการพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาที่เรียกว่า รูปแบบการบริหารก็必将มีความหมายตรงกับความหมายที่สามนั่นเอง

Bush (2011) ได้ให้ความหมายของ รูปแบบ ว่าเป็นสิ่งที่จำลองความจริงของปรากฏการณ์ เพื่อให้บุคคลเข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดที่แสดงถึงกระบวนการ วิธีการ หรือขั้นตอน การดำเนินงานอย่างเป็นระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

องค์ประกอบของรูปแบบ

ธีระ รุญเจริญ (2555, หน้า 162-163) ได้สรุปแนวคิดองค์ประกอบในการนำเสนอสาระ ของรูปแบบที่ดีควรประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ โดยผู้ออกแบบต้องรู้ว่าจะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานนี้ ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งทั่วไปก็มักจะพัฒนารูปแบบขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่าจะออกแบบรูปแบบนั้น ๆ บนฐานคิดของ ทฤษฎีและหลักการใดบ้าง เช่น หลักร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกัน รับผิดชอบ เป็นต้น

3. ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปตามหลักการและบรรลุตาม วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ผู้พัฒนารูปแบบต้องจัดโครงสร้างองค์การแต่งตั้งคณะกรรมการพร้อม กำหนดบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

4. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยกำหนดภารกิจกระบวนการวิธีการกิจกรรมและอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

5. แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผล รูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใดและเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเพียงใด ตลอดจนการกำหนดแนวทาง ในการพัฒนารูปแบบต่อเนื่องต่อไป

6. คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ในการออกแบบ รูปแบบเพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

7. ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อควรระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

นอกจากนี้ยังเน้นอีกว่าหลังการออกแบบรูปแบบแล้วควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระของรูปแบบทั้ง 7 องค์ประกอบ บรรจไว้ด้วยจะทำให้การพัฒนาารูปแบบดำเนินการได้สมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาและนำรูปแบบไปใช้ต่อไป

ชีรวัฒน์ นิเจนตร (2560, หน้า 71) ได้กล่าวว่า รูปแบบมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 ประการ คือ 1) เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมาย 2) ตัวแปรหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ระบบหรือโครงสร้าง 4) กลไกหรือกระบวนการดำเนินการ 5) ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีที่ใช้ในรูปแบบต่าง ๆ และ 6) บริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบนั้น รูปแบบช่วยให้นักวิจัยสามารถบรรยาย ทำนาย และทดสอบ ปรากฏการณ์เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรมได้

Keeves (1997, pp. 386-387 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2566, หน้า 220) ได้กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนายผล (Prediction) ที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องงานได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนา (imagination) การความคิดรวบยอด (concept) และความสัมพันธ์ (interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (associative relationship)

สรุปองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ควรมีองค์ประกอบหลัก คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ 3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบและ 5) แนวการประเมินรูปแบบ และรูปแบบที่ดีควรมีคำอธิบายศัพท์เฉพาะประกอบรูปแบบพร้อมระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และมีคู่มือการนำไปใช้เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาและนำรูปแบบไปใช้

ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท ได้มีผู้จำแนกประเภทของรูปแบบ ดังนี้

Kaplan (1964 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2566, หน้า 220-221) รูปแบบที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมี 4 แบบหรือ 4 ลักษณะคือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์
2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์
3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางสูตรคณิตศาสตร์ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว
4. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น
5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์/ปัญหาใด ๆ รูปแบบด้านศึกษาศาสตร์มักจะเป็นแบบนี้เป็นส่วนใหญ่

การพัฒนาารูปแบบ

ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบ ดังนี้

จิรวรรณ นิจนตร (2560, หน้า 98) ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาารูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ที่ดำเนินการกันอยู่นั้น มีขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน คือ

1. สร้างหรือพัฒนาารูปแบบ โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เนื้อหา บางการศึกษาจะใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และสร้างรูปแบบด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง
2. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบและยืนยันโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ตามผู้เชี่ยวชาญและการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้แน่ใจว่ารูปแบบมีประสิทธิภาพ มีการทดสอบและวัดผลเพื่อดูว่าบรรลุผลตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ สิ่งสำคัญคือต้องรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์และวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงลักษณะ ซึ่งควรนำรูปแบบไปทดลองใช้และวัดประสิทธิภาพของรูปแบบว่าใช้ได้ผลจริงหรือไม่ มีข้อปรับปรุงใดบ้าง

รัตนะ บัวสนธิ์ (2564, หน้า 107-110) ได้กล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา เป็นไปตามลำดับขั้นต่อไปนี้

1. สังเคราะห์ สำนวณสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาในเรื่องนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับว่าตัดสินใจเลือกประเภทหรือภารกิจใดในการบริหารงานว่าสภาพปัจจุบันและปัญหาในเรื่องหรือภารกิจดังกล่าวเป็นอย่างไร มีมากน้อยเพียงไร และความต้องการจำเป็นที่จะต้องแก้ไขหรือพัฒนางานนั้นมีหรือไม่ อยู่ในสถานะเร่งด่วนเพียงใด ข้อมูลที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการนั้น

สามารถเก็บรวบรวมมาได้จากเทคนิควิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ เช่น การสังเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสำรวจและสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการโดยอาศัยการจัดประชุม บุคลากรในสถานศึกษา หรืออาจจะใช้แบบสำรวจและแบบสอบถามความคิดเห็น เป็นต้น

2. ออกแบบสร้างและประเมินวัตรกรรมการบริหารจัดการศึกษา เมื่อได้ผลจากการดำเนินงานในขั้นตอนที่หนึ่งแล้ว จะนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดจัดลำดับความสำคัญก่อน หลังตัดสินใจเลือก แก้ไขปัญหาหรือพัฒนานวัตรกรรมการบริหารจัดการศึกษาในเรื่องนั้นๆ ผู้วิจัยจะต้องเขียนหรือยกร่าง นวัตรกรรม หลังจากเขียนหรือยกร่างรูปแบบการบริหาร (งานใดงานหนึ่ง) แล้วก็จะนำรูปแบบการบริหารที่จัดทำขึ้นนี้ไปประเมินหรือตรวจสอบคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพในขั้นนี้ก็คือ ตรวจสอบความสอดคล้องและเหมาะสมของรูปแบบ ทั้งนี้การตรวจสอบความสอดคล้องนั้น จะมุ่งหมายถึงการพิจารณาว่า รูปแบบการบริหารที่เขียนหรือจัดทำขึ้นนี้องค์ประกอบแต่ละส่วน หรือคำอธิบายเกี่ยวกับการดำเนินงานของรูปแบบในส่วนต่าง ๆ มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันหรือไม่ เป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงซึ่งกันและกันหรือไม่ แต่การตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจะมุ่งพิจารณา ประเมินเกี่ยวกับความถูกต้องตามหลักวิชาการ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้โดยคำนึงถึง กลุ่มเป้าหมายที่จะเป็นผู้ได้รับการใช้นวัตรกรรม และข้อจำกัดหรือความพร้อมของทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน (อันได้แก่งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และเวลา) ของนวัตรกรรม หรือรูปแบบการบริหารนั้น

การประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารแต่ทำได้โดยการใช้ ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิจารณ์ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ซึ่งอาจใช้วิธีการสร้างเป็นแบบประเมินรูปแบบการบริหาร ให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมิน หรือใช้วิธีการจัดสัมมนาให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้วิจารณ์หรือข้อเสนอแนะ ตามประเด็นต่าง ๆ ของรูปแบบการบริหารนั้น ผลที่ได้จากการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบผู้วิจัยก็จะนำไปปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาตามภารกิจ ดังกล่าวนั้นต่อไป

3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เป็นการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาหรือนวัตรกรรมการบริหารการศึกษาใด ๆ ก็ตามไปทดลองใช้หรือแก้ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาตามภารกิจดังกล่าว ซึ่งในขั้นตอนการทดลองใช้นี้ก็จะประกอบด้วยกิจกรรมการบริหารจัดการศึกษาหรือกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ตามลำดับ โดยอาจประกอบไปด้วย การประชุมปรึกษา การมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ การติดตามงาน และการปรับปรุงกิจกรรมการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ในขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการบริหารนี้ ควรเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมให้ครบถ้วน และควรเก็บข้อมูลในลักษณะที่จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการให้มากกว่ามุ่งเก็บข้อมูลเฉพาะส่วนที่เป็นผลผลิต หรือผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรมเพียงอย่างเดียว

เท่านั้น ข้อมูลที่เป็นกระบวนการนี้อาจเก็บได้โดยการบันทึกภาพกิจกรรมการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนและกิจกรรมของนักเรียน การสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติงานบุคลากร การสัมภาษณ์ ซักถามความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา

4. การประเมินผลสรุปและปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เมื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาครบตามขั้นตอนกิจกรรมและระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ซึ่งมักจะใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปีการศึกษา ก็จะเป็นการสรุปผลภาพรวมทั้งหมดของการทดลองใช้รูปแบบที่ผ่านมาว่าสามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานในการกิจการบริหารจัดการศึกษานั้น ๆ ได้มากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และรูปแบบการบริหารจัดการศึกษานั้นก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้เกี่ยวข้องหรือไม่ และมีประเด็นใดที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมินและข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแก้ไขเหล่านี้ อาจเก็บรวบรวมได้โดยการจัดประชุมสะท้อนกลับ ผลการดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งได้แก่ คณะครูและผู้บริหารในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น

กระบวนการกลุ่ม

กระบวนการกลุ่มที่มีการใช้กันมากในการกำหนดความต้องการจำเป็นในปัจจุบันนี้ ได้แก่ เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (focus group technique) ซึ่งได้มีนักการศึกษากล่าวถึงการจัดกระบวนการกลุ่ม ดังนี้

สุมิล ว่องวานิช (2558, หน้า 376-377) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีภูมิหลังหรือมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาร่วมแสดงความคิดเห็นตอบประเด็นใดประเด็นหนึ่งในระยะเวลาไม่นานนักและสมาชิกที่เข้าร่วมกระบวนการมีขนาดไม่มากนัก ประมาณ 6-12 คน แต่สามารถปรับให้ยืดหยุ่นได้ การใช้เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนาอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าความเห็นของสมาชิกคนหนึ่งจะไปกระตุ้นให้สมาชิกอีกคนอื่นมีการคิดตามมาในมุมมองที่หลากหลายยิ่งทำให้ประเด็นที่ได้จากการสนทนามีความลึกซึ้งขึ้น

ประวิต เอราวรรณ์ (2562, หน้า 219) กล่าวว่า เทคนิคการสนทนากลุ่มแบบเจาะจงจัดเป็นเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่งที่เป็นกระบวนการกลุ่มที่ต้องอาศัยหลักของการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (group interaction) ทำให้เกิดพลวัตภายในกลุ่ม (group dynamic) เพื่อไปกระตุ้นให้แต่ละคนแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ ในขณะที่สนทนาความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่มอาจจะไปกระตุ้นให้คนอื่น ๆ อยากพูดอยากแสดงความคิดเห็นของตนออกมาบ้าง ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมได้จะมีลักษณะ พิเศษคือเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติ หรือสิ่งอื่น ๆ ของคนในกลุ่มที่มีประสบการณ์ร่วมกันในสถานการณ์ใด ๆ และเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาแต่ละคนแสดงความคิดเห็นออกมา

สุวิมล ว่องวาณิช (2558, หน้า 343-344) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่มไว้ว่า การจัดกลุ่มสนทนาเริ่มด้วยการชี้แจงจุดมุ่งหมาย การเตรียมคำถามสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่ม จากคำถามทั่วไปจนถึงคำถามเจาะลึก ใช้คำถามง่าย ไม่ลำเอียง แต่เจาะจง การกำหนดและเลือกผู้เข้าร่วมกระบวนการ การเตรียมสถานที่ประชุมที่มีความเงียบไม่ถูกรบกวนจากภายนอก จัดโต๊ะเก้าอี้ให้สมาชิกนั่งหันหน้าเข้าหากันระหว่างการดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่ม มีการบันทึกเทป ข้อควรระวังเกี่ยวกับบทบาทของผู้ดำเนินการคือ ต้องเป็นผู้ฟังที่ดีไม่เข้าไปมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นกับสมาชิกอื่น หลังจากได้ข้อมูลแล้วก็ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดคำสำคัญ จัดกลุ่มข้อความที่เป็นประเด็นหลัก จัดกลุ่มคำตอบที่เป็นกลาง คำตอบทางลบ ทางบวกและข้อเสนอแนะ แปลความหมายในการรายงานผลจะมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น จำนวนผู้เห็นด้วย และข้อมูลคุณภาพ เช่น การสะท้อนความรู้สึก อารมณ์ ประเด็นที่สำคัญคือ ต้องระวังเรื่องการเก็บรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ไม่ควรระบุว่าความคิดเห็นที่นำเสนอเป็นความเห็นหรือคำพูดของใคร

Stewart & Shamdasani (1990 อ้างถึงใน ประวิต เอรารวรรณ์, 2562, หน้า 219) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ว่ามีขั้นตอนและการออกแบบเหมือนกับการรวบรวมข้อมูลทั่วไป ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดประเด็นปัญหาวิจัยไปจนถึงขั้นตอนการรายงาน ซึ่งสรุปขั้นตอนของการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้

1. กำหนดและนิยามปัญหาในการวิจัย
2. กำหนดกรอบในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา
3. คัดเลือกผู้ดำเนินการสนทนา
4. สร้างและทดลองใช้แนวทางการสนทนา
5. คัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา
6. ดำเนินการสนทนา
7. วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล
8. เขียนรายงาน

Bertrand, Brown & Ward (1992 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2558, หน้า 348) ได้กล่าวถึงการบันทึกการสนทนากลุ่ม ว่าสามารถกระทำได้ 3 วิธีดังนี้

1. การจดบันทึกและการถอดความจากเทปอย่างละเอียดทุกคำพูด และบันทึกบรรยากาศการสนทนาด้วย วิธีนี้เหมาะสำหรับข้อมูลที่สำคัญและจำเป็น มีเวลาเพียงพอ ไม่เร่งรีบจุดประสงค์ของการศึกษาต้องการรายละเอียดเพื่อใช้เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างในกลุ่มประชากรที่ต่างกัน เช่น แยกตามเพศ อายุ กลุ่มสถานะทางสังคม ภูมิภาคนา

2. การจัดบันทึกการสนทนาและบันทึกเทปประกอบ วิธีนี้จะเน้นการจดบันทึกอย่างละเอียด ไม่มีการถอดเทป เมื่อมีข้อสงสัยก็จะฟังจากเทปประกอบเท่านั้น วิธีนี้เหมาะสำหรับการวิจัยที่มีเวลาจำกัด การสนทนาใช้เวลามาก

3. การจัดบันทึกอย่างเดียว โดยไม่ต้องบันทึกเทป วิธีนี้เหมาะสำหรับการวิจัยที่ใช้เวลาน้อย ประเด็นในการวิจัยเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน หรือจัดกลุ่มสนทนาเพื่อศึกษาประกอบเทคนิคอื่น ๆ

Krueger (1994 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2558, หน้า 348-349) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มว่าข้อมูลที่เป็นถ้อยคำหรือข้อความที่มาจากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มซึ่งอาจใช้คำที่ต่างกัน แต่ทว่ามีความหมายเหมือนกัน เพราะฉะนั้นผู้ที่ทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลต้องมีการเปรียบเทียบคำตอบว่ามีความคล้ายกัน เหมือนกัน เกี่ยวข้องกัน หรือไม่เกี่ยวข้องกัน นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมพูดในบริบทเดียวกันหรือไม่ และคำนึงถึงน้ำหนักของคำตอบ ความคงเส้นคงวาของคำตอบ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการสนทนากลุ่มต้องกระทำอย่างเป็นระบบโดยมีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอนคือ

1. จัดลำดับคำถามและการให้เวลาผู้ตอบคุ้นเคยกับประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนา
2. การจับประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มและมีการบันทึก
3. การลงรหัสข้อมูล
4. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซ้ำ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการกลุ่มหรือเกิดขึ้นภายหลังโดยการให้สมาชิกตรวจสอบรายงานข้อเขียน
5. การตรวจสอบระหว่างผู้ดำเนินการอภิปรายกับผู้ช่วย หลังการสนทนากลุ่ม
6. การแลกเปลี่ยนรายงานระหว่างผู้เข้าร่วมในกระบวนการกับผู้เกี่ยวข้อง

การทดสอบหรือประเมินรูปแบบ

Eisner (1976, pp. 192-193 อ้างถึงใน ชมแข พงษ์เจริญ, 2555, หน้า 25-26) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีวิธีการแตกต่างจากการดำเนินการเชิงวิทยาศาสตร์หรือเชิงปริมาณเนื่องจากการศึกษาในบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าตัวเลขที่นำมาพิจารณาสรุป ดังนั้นจึงได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้จะเน้นการวิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน
2. รูปแบบการประเมินที่เป็นความเฉพาะทาง ในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้นิฉัย

แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ในวงการอุดมศึกษา ซึ่งนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง

3. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นเพียงธรรมและมีดุลพินิจที่ดี มาตรฐานและเกณฑ์มาจากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่น ในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามความต้องการและความถนัดของแต่ละคน ตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญ การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล และวิธีการนำเสนอ

สรุปได้ว่าการวิจัยเพื่อการพัฒนาแบบ สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ตั้งแต่การรวบรวมปัญหา การพัฒนาแบบ การทดสอบแบบ การนำไปใช้ การพัฒนาปรับปรุงแบบ ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาแบบสอดคล้องกับการวิจัย ผู้วิจัยจึงสรุปขั้นตอนของการพัฒนาแบบ ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบ และ 2) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตตรวจราชการที่ 8

เขตตรวจราชการที่ 8 เป็นหนึ่งในเขตตรวจราชการ 18 เขต ที่จัดตั้งตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การกำหนดกลุ่มพื้นที่การศึกษาประจำเขตตรวจราชการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2563 ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 3 เขต ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่งแต่ละเขตมีข้อมูลพื้นฐานและทิศทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด ดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา

1. ข้อมูลพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 410/1 ถนนมรุพงษ์ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24000 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 29 โรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา, 2566)

1. ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 5 โรงเรียน
2. ขนาดใหญ่ จำนวน 6 โรงเรียน
3. ขนาดกลาง จำนวน 11 โรงเรียน

4. ขนาดเล็ก จำนวน 7 โรงเรียน

รวม จำนวน 29 โรงเรียน

2. ทิศทางการพัฒนาการศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision)

เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามศาสตร์พระราชา พัฒนาอย่างยั่งยืน

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสากล
2. พัฒนาสถานศึกษาให้มีความปลอดภัย และจัดการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDG)
3. ส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนให้มีสมรรถนะเต็มตามศักยภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
4. สร้างโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
5. พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
6. ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
7. พัฒนาระบบบริหารจัดการ กำกับ ติดตาม ประเมินผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล และจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

เป้าประสงค์ (Objectives)

1. ผู้เรียนยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสากล
2. สถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน ได้รับการดูแลความปลอดภัย และพร้อมที่จะรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ทุกรูปแบบ รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่
3. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีสมรรถนะที่เหมาะสมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามช่วงวัย และได้รับการส่งเสริมความเป็นเลิศเต็มตามศักยภาพ

4. ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพทั่วถึง
5. ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา สร้างนวัตกรรม และมิกานวิจัย ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีอาชีพ
6. สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
7. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/สถานศึกษา มีการกำกับ ติดตามประเมินผล นำระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐานมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ (Strategies)

1. ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความปลอดภัยจากภัยทุกรูปแบบ
 - 1.1 ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากภัยคุกคาม 9 รูปแบบ ได้แก่ ภัยยาเสพติด ภัยความรุนแรง ภัยพิบัติต่าง ๆ อุบัติเหตุ โรคอุบัติใหม่ ฝุ่น PM 2.5 การค้ามนุษย์ การคุกคามในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงอาชญากรรมไซเบอร์
 - 1.2 ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยและสามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่โรคอุบัติซ้ำ
 - 1.3 สถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีความปลอดภัย และจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.4 สถานศึกษาได้รับการส่งเสริมให้ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน
2. เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน
 - 2.1 ประชากรวัยเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคจนจบการศึกษาภาคบังคับ
 - 2.2 ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับการส่งเสริมให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.3 เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ
 - 2.4 ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
 - 2.5 เด็กกลุ่มเสี่ยงที่จะออกจากระบบการศึกษา เด็กตกหล่น และเด็กออกกลางคัน ได้รับการช่วยเหลือให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

3.1 เด็กปฐมวัยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีพัฒนาการสมวัย

3.2 ผู้เรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ

3.3 ผู้เรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน สอดคล้องกับศักยภาพ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

3.4 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู

3.5 สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.6 สถานศึกษา สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีระบบการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment for Learning) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ยืดหยุ่นตอบสนองต่อความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Personalized Learning)

4. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

4.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษามีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา มีระบบการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน

4.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษามีระบบการจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะอัตรากำลังและงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบท

4.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบท

4.5 สถานศึกษาในพื้นที่ลักษณะพิเศษ และโรงเรียนคุณภาพได้รับการพัฒนาประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับบริบท

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

1. ข้อมูลพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 25/11 หมู่ 5 ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ 20000 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 51 โรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2565)

1. ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 22 โรงเรียน
2. ขนาดใหญ่ จำนวน 15 โรงเรียน
3. ขนาดกลาง จำนวน 13 โรงเรียน
4. ขนาดเล็ก จำนวน 1 โรงเรียน

รวม จำนวน 51 โรงเรียน

2. ทิศทางการพัฒนาการศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision)

มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด ให้ได้มาตรฐานระดับสากลสู่คุณภาพที่ยั่งยืน

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมสนับสนุนการดูแลความปลอดภัยด้านเพศวิถี ภัยพิบัติ และภัยคุกคามทุกรูปแบบให้กับผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษา สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ รองรับวิถีชีวิตใหม่ รวมถึงจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพตามมาตรฐาน และมีคุณธรรมจริยธรรม

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษา พัฒนาผู้เรียนและพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสอดคล้องกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต มีความรู้ความเข้าใจ สามารถวางแผนการศึกษาต่อ เพื่อการมีงานทำและปรับตัวในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

4. พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความเชี่ยวชาญสมรรถนะตรงตามสายงาน และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6. พัฒนาระบบบริหารจัดการ กำกับติดตาม ประเมินผลของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์ (Objectives)

1. ผู้เรียนยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยด้านเพศวิถี ภัยพิบัติ และภัยคุกคามทุกรูปแบบ สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติ ใหม่และโรคอุบัติซ้ำ รองรับวิถีชีวิตใหม่ รวมถึงจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี

2. ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่ม ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพตามมาตรฐาน และมีคุณธรรมจริยธรรม

3. ผู้เรียนและสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรม ได้รับการพัฒนาและมีคุณภาพ ตามมาตรฐานสอดคล้องกับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต มีความรู้ความเข้าใจ สามารถวางแผนการศึกษาต่อ เพื่อการมีงานทำและปรับตัวในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

4. ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความเชี่ยวชาญ สมรรถนะตรงตามสายงาน และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ

5. สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีระบบบริหารจัดการ กำกับ ติดตามประเมินผล ที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในการจัดการศึกษา

กลยุทธ์ (Strategies)

ข้อที่ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัย

ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีความมั่นคงและความปลอดภัยจากภัยทุกรูปแบบ

ข้อที่ 2 สร้างโอกาส ความเสมอภาค และการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

สร้างโอกาส และความเสมอภาคการเข้าถึงบริการทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
ที่มีคุณภาพ

ข้อที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21
ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะทางการศึกษาของผู้เรียน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขันระดับนานาชาติและเทียบเคียงสู่มาตรฐานสากล

ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ส่งเสริมจัดการศึกษาเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable
Development Goals: SDGs) และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาทุกภาคส่วน

พัฒนาระบบการบริหารจัดการ กำกับติดตาม ประเมินผล ที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรร
มาภิบาล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

1. ข้อมูลพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตั้งอยู่ ณ เลขที่
34/6 อาคาร วีระ รอดเรือง ตำบลปากน้ำ อำเภอมะขาม จังหวัดสมุทรปราการ รหัสไปรษณีย์ 10270
มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 25 โรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2565)

1. ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 17 โรงเรียน
2. ขนาดใหญ่ จำนวน 4 โรงเรียน
3. ขนาดกลาง จำนวน 3 โรงเรียน
4. ขนาดเล็ก จำนวน 1 โรงเรียน

รวม จำนวน 25 โรงเรียน

2. ทิศทางการพัฒนาการศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision)

จัดการศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
และการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

พันธกิจ (Mission)

1. จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน
3. พัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
4. สร้างโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน
5. พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ
6. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามบริบทของพื้นที่

เป้าประสงค์ (Goals)

1. ผู้เรียนยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
2. ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21
3. ผู้เรียนมีคุณธรรมและใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ผู้เรียนทุกกลุ่มได้รับโอกาสเข้าเรียนและพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ
5. สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลต่อคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา

กลยุทธ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

1. การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ
2. การจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
3. การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
4. สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
5. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
6. การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา

มิติการขับเคลื่อนการดำเนินงานนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตาราง 3 5 ค. 5 มิติการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

5 ค. 5 มิติการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	
“คุณภาพ คุณธรรม ความเสมอภาค ความทันสมัย ความปลอดภัย โดยการบริหารจัดการสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21”	
	
5 มิติการขับเคลื่อน	15 นโยบายการบริหารจัดการสู่มาตรฐานสากล ในศตวรรษที่ 21
1. คุณภาพ (Quality) “ประสิทธิผล ประสิทธิภาพ”	1. พัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ 2. ยกระดับคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สร้างทักษะอาชีพและมีสมรรถนะสำคัญทุกด้าน 3. สร้างสรรค์นวัตกรรมการบริหารและกระบวนการเรียนรู้มุ่งสู่การมีสมรรถนะ ของผู้บริหาร ครู นักเรียนในศตวรรษที่ 21 4. การบริหารเชิงรุกแบบบูรณาการเน้นการมีส่วนร่วมของสังคมให้มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพเน้นเชิงพื้นที่
2. คุณธรรม (Moral)	5. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อมาพัฒนาศักยภาพของครู นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษา 6. พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากร ทางการศึกษา 7. สร้างโรงเรียนให้เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ ที่ตั้งมาในสถานศึกษา 8. เสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักให้มีคุณลักษณะและพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม
3. ความเสมอภาค (Equality)	9. สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาโดยระดมสรรพกำลัง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา 10. สร้างเวทีการแข่งขันในการแสดงความสามารถสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหาร ครู นักเรียนและสถานศึกษา
4. ความทันสมัย (Topicality)	11. พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ 12. จัดการเรียนการสอนด้วยเครื่องมือปฏิบัติที่ทันสมัยและสอดคล้องกับ เทคโนโลยี โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)
5. ความปลอดภัย (Safety)	13. การสร้างกลไกและมาตรการรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา 14. การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับผู้เรียนให้รอดพ้นจากการถูก

5 ค. 5 มิติการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	
“คุณภาพ คุณธรรม ความเสมอภาค ความทันสมัย ความปลอดภัย โดยการบริหารจัดการสู่มาตรฐานสากลในศตวรรษที่ 21”	
↓	
5 มิติการขับเคลื่อน	15 นโยบายการบริหารจัดการสู่มาตรฐานสากล ในศตวรรษที่ 21
	คุกคาม ทุกรูปแบบได้อย่างทันเหตุการณ์ 15. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ฉัตรารณณ์ สถาปิตานนท์ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ด้านครู ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา ด้านชุมชน และด้านผู้บริหาร ตามลำดับ 2) ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียน การพัฒนาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และการผลิตสื่อ การใช้ การพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ตามลำดับ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ สภาพสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานวิชาการ ความรู้ ความสามารถในการเรื่องหลักสูตรและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครู การมีส่วนร่วมของชุมชน ความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษา บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานวิชาการ และการดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามผล ตามลำดับ

ยุวดี คุณสม (2558) ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 28 เขต 29 และเขต 33 ตามเกณฑ์ในการคัดเลือก พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหารงานวิชาการ มีการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ด้านงานหลักสูตร ด้านงานการเรียนการสอน ด้านงานวัดผลและประเมินผล ด้านงานนิเทศภายใน และ ด้านการบริหารจัดการ 2) ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) รูปแบบการบริหารงานวิชาการ มี 6 องค์ประกอบของ

รูปแบบ ดังนี้ ด้านวัตถุประสงค์ หลักการ กลไกการดำเนินงาน วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ 4) ผลการนำเสนอรูปแบบ พบว่า องค์ประกอบรูปแบบมีความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คุณนันท พุทธสาโรช และคณะ (2558) ได้ศึกษารูปแบบของปัจจัยเชิงสาเหตุพระระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุพระระดับและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบโดยใช้วิธีของสเปซ พบว่า 1) บรรยากาศในการเรียนการสอนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านคุณภาพการสอนของครู พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน 2) ความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านบรรยากาศการเรียนการสอน พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน 4) วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนส่งผลทางตรงเพียงอย่างเดียว 5) คุณภาพการสอนของครูมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน 6) เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และ 7) พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมเพียงอย่างเดียวโดยผ่านคุณภาพการสอนของครู

สมัย ชารมาลัย (2559) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปฏิบัติหน้าที่บริหารงานวิชาการ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซ์และมอร์แกน แยกเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 194 คน และครูที่ปฏิบัติหน้าที่บริหารงานวิชาการ จำนวน 388 คน ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการพัฒนา และผลที่ต้องการ 3) ผลการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนา โดยมีวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้คู่มือการพัฒนา

สุรชาติ กำลังฤทธิ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารและครู ปีการศึกษา 2557 จำนวน 440 คน

ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และใช้โปรแกรม LISREL for Windows สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและตรวจสอบความสอดคล้องรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ สมรรถนะขององค์การ บรรยากาศของโรงเรียน การบริหารการจัดการเรียนรู้ และคุณภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียน

อดิพงษ์ สุขนาคน และคณะ (2560) ได้ศึกษาสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 264 คน จาก 24 โรงเรียน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม LISREL 8.72 ในการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณสมบัติของครู องค์ประกอบด้านคุณสมบัติของนักเรียน องค์ประกอบด้านความร่วมมือของชุมชน และองค์ประกอบที่ส่งผลโดยอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านวิธีการทางงบประมาณ องค์ประกอบด้านการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ และองค์ประกอบด้านคุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษา

วิภาภรณ์ สร้อยคำ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนและครูในโรงเรียนเอกชน จำนวน 366 คน วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนขนาดของกลุ่มประชากร โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ 8 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการศึกษา การนิเทศการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน 2) ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ กระบวนการบริหารงานวิชาการตามวงจรคุณภาพ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ และขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับ

ศิวพร ละหารเพชร (2562) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 76 โรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนละ 3 คนรวม 228 คน ใช้สถิติทดสอบ ได้แก่ การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ ชนิดความแปรปรวนทางเดียว พบว่า 1) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ครูที่มีเพศและวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประสพการณ์ทำงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน 3) ผลการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย นำผลการประกันคุณภาพภายใน มาพัฒนาสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม

สิริวิมล เสี่ยงเมือง และอำนาจ จันทระ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจำนวน 325 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของ Taro Yamane ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณแบบมีขั้นตอน พบว่า ปัจจัยการบริหารงานวิชาการที่ดีที่สุดที่ใช้พยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ประกอบด้วย ด้านครูผู้สอน ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านผู้ปกครองและชุมชน ด้านผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีประสิทธิภาพในการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ 43.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุกัญญา นิมพันธ์ (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูรวม 2,812 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane จำนวน 350 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีจำนวน 7 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2) ปัจจัยคุณลักษณะของครูผู้สอน 3) ปัจจัยความพร้อมของอาคารสถานที่ 4) ปัจจัยความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน 5) ปัจจัยการบริหารงบประมาณ 6) ปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียน และ 7) ปัจจัยประสิทธิภาพของผู้บริหาร โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ในระดับสูง คือ ปัจจัย

ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยสื่อวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ปัจจัยคุณลักษณะของครูผู้สอน ปัจจัยความพร้อมของอาคารสถานที่ ปัจจัยการบริหารงบประมาณ ปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียน และปัจจัยประสิทธิภาพของผู้บริหาร

ณัฐวัตร บัวพรหม (2564) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเกาะสมุย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเกาะสมุย จำนวน 63 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า 1) องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครเกาะสมุย พบว่า องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 2) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมินผล และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ 3) ผลการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

นงนุช อินทรโคกสูง และคณะ (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารและครู จำนวน 322 คน การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อสร้างสมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ โดยใช้ปัจจัยการบริหารงานวิชาการเป็นตัวพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยงบประมาณ ปัจจัยสื่อและเทคโนโลยี และปัจจัยครูผู้สอน เป็นปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นตัวพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ร่วมกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมเท่ากับ .80 สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้ร้อยละ 64

วริยาพัชร วรภัทร์สรกุล (2566) ได้ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการ “SAWANG MODEL” ด้วยวงจรคุณภาพ PDCA สู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: ถอดบทเรียนโรงเรียน วัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยการนำวงจรคุณภาพ PDCA ไปใช้ในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมตามคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า จากการนำวงจรคุณภาพ PDCA ไปใช้ในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณธรรมในระดับดีขึ้นไปซึ่งสูงกว่าเป้าหมายของสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความพึงพอใจในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมตามคุณธรรมอยู่ในระดับมากขึ้นไปซึ่งสูงกว่าเป้าหมายของสถานศึกษา นอกจากนี้ การใช้รูปแบบการบริหารจัดการด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ส่งผลให้ โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน นักเรียนมีคุณธรรมตามเป้าหมายของสถานศึกษา โรงเรียนได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย โรงเรียนมีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศที่ปรากฏให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ อันส่งผลให้ผู้ปกครองไว้วางใจส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในทุกปีการศึกษา และได้รับรางวัลในด้านต่าง ๆ

พงศธร สรภูมิ และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565) ได้ศึกษาและประยุกต์ใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดใหม่เนินพยอม โดยการนำวงจรคุณภาพ PDCA ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่หลุดจากระบบการศึกษา ทั้งนี้ โรงเรียนดำเนินการวางแผนงาน (Plan) ให้สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา มีลงมือการปฏิบัติ (Do) ตามแผนที่กำหนดไว้ มีการตรวจสอบ (Check) ตลอดระยะการดำเนินการและมีคำแนะนำเพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และมีการดำเนินงานให้เหมาะสม (Act) กรณีที่แก้ไขปัญหาที่หลุดจากระบบการศึกษาได้สำเร็จ จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มและสร้างมาตรฐานใหม่พร้อมทั้งสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาสำหรับโรงเรียนที่มีความสนใจ ในส่วนกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่หลุดจากระบบการศึกษาได้สำเร็จจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ในครั้งแรกและนำไปสู่ขั้นตอนการวางแผนอีกครั้ง จากการนำวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนทำให้เห็นว่าการบริหารงานคุณภาพ PDCA ทำให้เกิดการวางแผนที่ดีช่วยลดความสับสนในการทำงาน มีการตรวจสอบเป็นระยะ สามารถสร้างมาตรฐานใหม่ให้กับการปฏิบัติงาน และสามารถยกระดับมาตรฐานของงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศุภกฤต ดิษฐสุวรรณ (2566) ได้ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน: กรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ พบว่า มีปัจจัยสองประการที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษาและมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านทรัพยากรการเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการวิจัย และ 2) ปัจจัยด้านหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน

งานวิจัยต่างประเทศ

Lebcir, et al. (2008) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาต่างชาติในหลักสูตรการจัดการโครงการ กรณีศึกษาจากมหาวิทยาลัยรูปแบบใหม่ โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือการตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาต่างชาติในหลักสูตรการจัดการโครงการ ซึ่งได้มีการทดสอบเชิงประจักษ์กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนต่างชาติจากมหาวิทยาลัยอังกฤษ โดยมีการพัฒนาโครงสร้างแนวคิดซึ่ง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาต่างชาติในหลักสูตรการจัดการโครงการ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ รูปแบบการสอน ภาษาอังกฤษและการสื่อสาร และ วิธีการประเมินผล

Adelabu & Akinwumi (2008) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพทางวิชาการในมหาวิทยาลัยไนจีเรีย พบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ การจัดสรรเงินทุนที่ไม่เพียงพอของมหาวิทยาลัยส่งผลกระทบต่อการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรกายภาพของมหาวิทยาลัย และส่งผลกระทบต่อผลผลิตของนักศึกษาที่ต่ำ รวมทั้ง ปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพ ได้แก่ ปัจจัยด้านหลักสูตรและการสอนที่มีประสิทธิภาพ

Kimani, et al. (2013) ได้ศึกษาปัจจัยของครูที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต Nyandarua ประเทศเคนยา พบว่า อายุ เพศ คุณสมบัติทางวิชาชีพ และประสบการณ์การสอนของครูไม่มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มงานของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปริมาณงานการสอนรายสัปดาห์ของครู การบริหารงานมอบหมายในชั้นเรียนของนักเรียน การประเมินผลการทดสอบประเมินอย่างต่อเนื่องของนักเรียน การเอาใจใส่เป็นรายบุคคลต่อนักเรียนที่เรียนไม่เก่ง เวลาในการเรียนจบหลักสูตรและการกำหนดเป้าหมายผลการปฏิบัติงานล้วนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมาก

Farooq, et al. (2011) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการเรียนของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า ผลการเรียนของเด็กนักเรียนโรงเรียนรัฐบาลนั้นต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนเอกชน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ-สังคม จิตสังคม โรงเรียนและสภาพแวดล้อมที่บ้าน และตัวนักเรียนเอง ล้วนส่งผลต่อผลการเรียนของพวกเขาปัจจัยทั้งด้านโรงเรียนและนอกโรงเรียนต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนที่ดี

Habibullah & Ashraf (2013) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผลการเรียนของนักเรียน: กรณีศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในเมืองใหญ่แห่งหนึ่งของปากีสถาน เพื่อตรวจสอบผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการศึกษาเผยให้เห็นว่าสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมและการศึกษาของผู้ปกครองมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวมของ

นักเรียน รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ระดับเศรษฐกิจและสังคมที่สูงและปานกลางส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าระดับที่ต่ำกว่า

Dev (2016) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: การศึกษานักเรียนระดับประถมศึกษาในเขต NCR เดลี ประเทศอินเดีย พบว่า มีการกำหนดสมมติฐานหลักสี่ข้อและทดสอบที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการทดสอบทีในการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาเผยให้เห็นว่าความสามารถทางจิตใจโดยทั่วไป สภาพแวดล้อมที่บ้าน ความสนใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญและเป็นไปในทางบวก

Zhang & Usaho (2019) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของรัฐในเมืองเฮอเจ้อ มณฑลชานตง สาธารณรัฐประชาชนจีน และเสนอแนวทางที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน ได้แก่ ความเป็นผู้นำในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของครู ทรัพยากรทางการศึกษา และการสื่อสารภายในองค์กร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการเปรียบเสมือนผลสะท้อนคุณภาพด้านการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน เป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ดังนั้นการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดแบบแผนของการดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามวงจรคุณภาพ เพื่อให้ผลที่เกิดจากการดำเนินงานบริหารวิชาการได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ อันได้แก่ ด้านงานวิชาการและด้านผู้เรียน ซึ่งในด้านงานวิชาการเป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนด้านผู้เรียนเป็นผลที่เกิดจากการดำเนินงานวิชาการและส่งผลต่อผู้เรียนประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยอาศัยกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา รวมไปถึงการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ อันได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพและช่วงวัยของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนปัจจัยด้านทรัพยากรประกอบด้วยความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของงบประมาณ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่วนปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามหลักการกระจายอำนาจ ยึดหยุ่นและให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

โดยให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้มีการบริหารจัดการด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุ นำมาใช้ในการพัฒนางานวิชาการ จะส่งผลให้สถานศึกษา พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา เกิดประสิทธิภาพ มีศักยภาพ ทั้งทางด้านวิชาการและความสามารถรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม



บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีวิธีดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้

ตาราง 4 แสดงระยะของการวิจัย

ระยะการวิจัย	วิธีการดำเนินการวิจัย	ผลลัพธ์
ระยะที่ 1		
ขั้นที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8	1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่คาดว่าจะ เป็นสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ	1. ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8
ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์	2. ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regressions) ด้วยวิธี Stepwise Regression และ Path Analysis	2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตาราง 4 (ต่อ)

ระยะการวิจัย	วิธีการดำเนินการวิจัย	ผลลัพธ์
ระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบการบริหาร เพื่อพัฒนาประสิทธิผลการ บริหาร งานวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 8	1. นำผลจากการศึกษาปัจจัย จากระยะที่ 1 มาร่างรูปแบบ การบริหารเพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการ ที่ 8 โดยใช้หลักการวงจร คุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA 2. ตรวจสอบรูปแบบการบริหาร เพื่อพัฒนาประสิทธิผลการ บริหารงานวิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษาของโรงเรียน มัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการ ที่ 8 โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วย วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) 3. นำรูปแบบมาสร้างเป็นแบบ ประเมินความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ของรูปแบบการ บริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8 และประเมิน โดยผู้เกี่ยวข้อง	1. รูปแบบการบริหาร เพื่อพัฒนาประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8 ที่ผ่านการ ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2. รูปแบบการบริหารเพื่อ พัฒนาประสิทธิผลการ บริหารงานวิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการ ที่ 8 ที่ผ่านการประเมินความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติแล้ว

ในการดำเนินการวิจัยทั้ง 2 ระยะมีรายละเอียดในแต่ละระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์

การศึกษาในระยะนี้ ประกอบด้วย 2 ขั้นคือ 1) การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และ 2) การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสมุทรปราการ โดยเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา จำนวน 29 โรงเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำนวน 51 โรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 25 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 105 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 100 โรงเรียน ในการเลือกใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ใช้กฎที่ว่าอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ควรจะเป็น 10 หน่วยตัวอย่าง ต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2550) แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

3. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 100 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ และวิธีการสุ่มอย่างง่ายในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครู รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 500 คน ดังนี้

- 3.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 100 คน
- 3.2 รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 100 คน
- 3.3 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 200 คน
- 3.4 ครู โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 100 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967) ที่สร้างขึ้นจากการนิยามตัวแปรและองค์ประกอบตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ สังกัด ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านทรัพยากร ได้แก่ ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของงบประมาณ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน และประสิทธิผลของการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย ด้านงานวิชาการ และด้านผู้เรียน โดยประสิทธิผลด้านงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษา และประสิทธิผลด้านผู้เรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ แล้วนำมาสร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับนิยามของตัวแปร เพื่อใช้ในการสอบถามปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

4.2 สร้างแบบสอบถามปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโดยการกำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม ประเด็นการสอบถาม และกำหนดข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีค่าน้ำหนักแต่ละระดับเป็นดังนี้

- 5 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริง/ผลการดำเนินการในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริง/ผลการดำเนินการในระดับมาก
- 3 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริง/ผลการดำเนินการในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริง/ผลการดำเนินการในระดับน้อย

1 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริง/ผลการดำเนินการในระดับน้อยที่สุด ประเมินปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ มีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุ/ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุ/ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุ/ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุ/ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุ/ประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความครอบคลุมของเนื้อหา ภาษา รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.4 นำเสนอวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยงตรงของข้อความในแบบสอบถาม ความสอดคล้องของข้อความกับนิยามตัวแปร พิจารณาความเหมาะสมของข้อความและภาษาที่ใช้โดยพิจารณาจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item-Objective Congruence) ที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ .50 ขึ้นไป โดยงานวิจัยนี้มีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งมีความตรงเชิงเนื้อหา

4.5 หลังจากตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการนำไปคำนวณด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค ได้ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีค่าเท่ากับ .904 2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู มีค่าเท่ากับ .922 3) ความพร้อมของอาคารสถานที่ มีค่าเท่ากับ .879 4) ความพร้อมของเทคโนโลยี มีค่าเท่ากับ .917 5) ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ .937 6) ความพร้อมของงบประมาณ มีค่าเท่ากับ .836 7) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มีค่าเท่ากับ .890 8) การมีส่วนร่วม

ของชุมชน มีค่าเท่ากับ .892 9) การพัฒนาหลักสูตร มีค่าเท่ากับ .968 10) การจัดกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ .937 11) การประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าเท่ากับ .957 12) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเท่ากับ .965 และ 13) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มีค่าเท่ากับ .953 แต่ละตัวแปร พบว่า อยู่ในช่วง .836-.968 ส่วนค่าอำนาจจำแนกรายข้อพิจารณาจากค่า Item-Total Pearson correlation coefficient (r) อยู่ในช่วงระหว่าง .20-.90 ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่ .20 ทั้งหมด

4.6 จัดทำแบบสอบถามชุดใช้จริง โดยรวบรวมแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแล้ว จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

5.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกับโรงเรียนในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และจัดส่งแบบสอบถามให้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 3 เขต จำนวน 100 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 ชุด โดยจัดส่งในเดือนมีนาคม 2567

5.2 ผู้วิจัยติดตามการส่งกลับของแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามครบทั้งหมดจาก 100 โรงเรียน จำนวนแบบสอบถาม 500 ชุด ในเดือนมิถุนายน 2567

5.3 ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ทุกฉบับ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 500 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 ของแบบสอบถาม ได้แก่ สังกัด ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน คือ การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้แก่

6.2.1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division)

6.2.2 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

6.2.3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) โดยวิธี Stepwise

6.2.4 การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ใช้ศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

การวิจัยในระยะนี้ ประกอบด้วยการศึกษา 2 ชั้น คือ 1) การสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และ 2) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

1. ผู้วิจัยนำปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จากระยะที่ 1 มาสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยนำหลักการวงจรคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติ (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การปรับปรุง (Act) มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดประเด็นในการร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาแล้วผู้วิจัยทำการแก้ไขปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์

2. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นนี้มาจาก 2 แหล่ง คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสร้างรูปแบบและปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จากแบบสอบถามที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ มาสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการบริหาร และ 4) การประเมินผล

3. การตรวจสอบรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ดังนี้

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ

ในขั้นนี้เป็นการศึกษาข้อมูลโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

3.1.1 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา/การพัฒนาหลักสูตร/การวัดและการประเมินผล หรือสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

3.1.2 มีประสบการณ์ทางการศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยผู้วิจัยเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด พร้อมทั้งประวัติการศึกษาและประวัติการทำงาน ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อทำการคัดเลือก

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นนี้ เป็นประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 1 มาจัดทำร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และแบบจดบันทึกการสนทนากลุ่ม

3.2.2 ผู้วิจัยเสนอร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และแบบจดบันทึกการสนทนากลุ่มต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา ตรวจสอบความชัดเจนและความสมบูรณ์ แล้วผู้วิจัยทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ผู้วิจัยขออนุมัติจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนด เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group)

3.3.2 ผู้วิจัยส่งข้อมูลร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสนทนากลุ่ม เพื่อแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะในการสนทนากลุ่ม นัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามหลักและวิธีการในการสนทนากลุ่มด้วยตัวผู้วิจัยเอง โดยดำเนินการในวันที่ 19 ธันวาคม 2567 เวลา 09.00-12.00 น.

3.3.4 ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ให้สมบูรณ์ ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดทำเป็นรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

ขั้นที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสมุทรปราการ โดยเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา จำนวน 29 โรงเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำนวน 51 โรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 25 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 105 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 6 โรงเรียน โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา จำนวน 2 โรงเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำนวน 2 โรงเรียน และ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 2 โรงเรียน โดยมีผู้ประเมินโรงเรียนละ 5 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนละ 2 คน และครูโรงเรียนละ 1 คน รวมเป็น 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ประกอบไปองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการบริหาร และ 4) แนวทางการประเมินผล มาร่างเป็นข้อคำถามของแบบประเมินความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ไปปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ของการดำเนินการในแต่ละประเด็น

2.2 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ไปปฏิบัติ เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบประเมิน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีจุดประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมิน ได้แก่ สังกัด และตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยกำหนดค่าหนักคะแนนของข้อคำถาม ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติน้อยที่สุด

และมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2.3 นำแบบประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ไปปฏิบัติที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม จัดทำเป็นแบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขออนุมัติจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ให้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 โรงเรียน เพื่อให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ไปปฏิบัติ

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ไปปฏิบัติ โดยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms)

3.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 ของแบบประเมิน ได้แก่ สังกัด และตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน คือ การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2 ของแบบประเมิน ได้แก่ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ไปปฏิบัติ ด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) ศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 1 แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 2 แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ในการนำไปปฏิบัติโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

p -value	แทน	โอกาสความน่าจะเป็น
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ในการแจกแจงแบบที (t -distribution)
df	แทน	องศาแห่งความเป็นอิสระ
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
B, β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน
α	แทน	ความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1
AGFI	แทน	ดัชนีระดับความสอดคล้องเหมาะสมที่ปรับแก้แล้ว
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสมเปรียบเทียบ
NFI	แทน	ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อน
RMR	แทน	ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยทางสถิติกำลังสองของส่วนเหลือ
RMSEA	แทน	ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปร

PF	หมายถึง	ปัจจัยด้านบุคคล
ILA	หมายถึง	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
TQ	หมายถึง	คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู
RF	หมายถึง	ปัจจัยด้านทรัพยากร
BFA	หมายถึง	ความพร้อมของอาคารสถานที่
TA	หมายถึง	ความพร้อมของเทคโนโลยี
LRA	หมายถึง	ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้
BA	หมายถึง	ความพร้อมของงบประมาณ
PCPF	หมายถึง	ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน
PI	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
CI	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของชุมชน
EAA	หมายถึง	ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ
AE	หมายถึง	ประสิทธิผลด้านงานวิชาการ
CD	หมายถึง	การพัฒนาหลักสูตร
LP	หมายถึง	การจัดกระบวนการเรียนรู้
EQA	หมายถึง	การประกันคุณภาพการศึกษา

LE หมายถึง ประสิทธิภาพด้านผู้เรียน

AA หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

DSO หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และข้อที่ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 แบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. สังกัด		
1.1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ	20	20
1.2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา	29	29
1.3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง	51	51
รวม	100	100
2. ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
2.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา	100	20
2.2 รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ	100	20
2.3 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	200	40
2.4 ครู	100	20
รวม	500	100

จากตาราง 5 แสดงข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ร้อยละ 51 รองลงมาคือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา ร้อยละ 29 และ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ร้อยละ 20 ผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ตำแหน่งรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ และตำแหน่งครู คิดเป็นร้อยละ 20

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของงบประมาณ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการ		M	SD	ระดับ
ปัจจัยด้านบุคคล				
1.1	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	4.53	0.31	มากที่สุด
1.2	คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู	4.51	0.23	มากที่สุด
รวม		4.52	0.24	มากที่สุด
ปัจจัยด้านทรัพยากร				
2.1	ความพร้อมของอาคารสถานที่	4.32	0.39	มาก
2.2	ความพร้อมของเทคโนโลยี	4.23	0.35	มาก
2.3	ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้	4.30	0.38	มาก
2.4	ความพร้อมของงบประมาณ	4.41	0.32	มาก
รวม		4.32	0.32	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการ	M	SD	ระดับ
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน			
3.1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	4.43	0.36	มาก
3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.35	0.37	มาก
รวม	4.39	0.35	มาก
ภาพรวม	4.39	0.34	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M=4.39$, $SD=0.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยด้านบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.52$, $SD=0.24$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M=4.39$, $SD=0.35$) และปัจจัยด้านทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M=4.32$, $SD=0.32$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

การวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ประกอบไปด้วย ด้านงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา และ ด้านผู้เรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ	M	SD	ระดับ
ด้านงานวิชาการ			
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.55	0.29	มากที่สุด
2. ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้	4.58	0.26	มากที่สุด
3. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	4.63	0.27	มากที่สุด
รวม	4.59	0.26	มากที่สุด

ตาราง 7 (ต่อ)

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ	M	SD	ระดับ
ด้านผู้เรียน			
1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.53	0.32	มากที่สุด
2. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	4.66	0.30	มากที่สุด
รวม	4.59	0.28	มากที่สุด
ภาพรวม	4.59	0.29	มากที่สุด

จากตาราง 7 แสดงว่า ประสิทธิภาพด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.59$, $SD=0.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.59$, $SD=0.26$) และ ด้านผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.59$, $SD=0.28$)

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 8 ตัวแปร ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 3) ความพร้อมของอาคารสถานที่ 4) ความพร้อมของเทคโนโลยี 5) ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ 6) ความพร้อมของงบประมาณ 7) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และ 8) การมีส่วนร่วมของชุมชน และตัวแปรประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านงานวิชาการ และ 2) ด้านผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ก่อนทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple linear regression analysis) เพื่อดูปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 8 แสดงผลการวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างด้วย
แบบสอบถาม

	ค่าสถิติ						
	Range	Minimum	Maximum	M	SD	Skewness	Kurtosis
ปัจจัยด้านบุคคล							
1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร	1.42	3.58	5.00	4.53	.30	-.564	-.061
2. คุณภาพการจัดการ เรียนรู้ของครู	1.05	3.95	5.00	4.50	.22	.026	-.332
ปัจจัยด้านทรัพยากร							
3. ความพร้อมของอาคาร สถานที่	2.20	2.80	5.00	4.31	.38	-.86	1.53
4. ความพร้อมของ เทคโนโลยี	1.83	3.17	5.00	4.30	.38	-.32	.02
5. ความพร้อมของแหล่ง เรียนรู้	1.89	3.11	5.00	4.23	.34	-.52	.46
6. ความพร้อมของ งบประมาณ	1.63	3.37	5.00	4.41	.32	-.44	.27
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน							
7. การมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครอง	2.08	2.93	5.00	4.43	.35	-1.10	2.56
8. การมีส่วนร่วมของ ชุมชน	2.33	2.68	5.00	4.34	.37	-.89	3.03
ประสิทธิภาพผลด้านงานวิชาการ							
9. ประสิทธิภาพด้านงาน วิชาการ	1.10	3.90	5.00	4.58	.25	-.28	-.45
ประสิทธิผลด้านผู้เรียน							
10. ประสิทธิภาพด้าน ผู้เรียน	1.20	3.80	5.00	4.59	.27	-.45	-.42

จากตาราง 8 แสดงตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรตาม 2 ตัวแปร คือ 1) ประสิทธิภาพด้านงานวิชาการ และ 2) ประสิทธิภาพด้านผู้เรียน ตัวแปรอิสระ มี 3 กลุ่ม 8 ตัวแปร กลุ่มแรกเป็นปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และ 2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มที่ 2 เป็นปัจจัยด้านทรัพยากร ได้แก่ 1) ความพร้อมของอาคารสถานที่ 2) ความพร้อมของเทคโนโลยี 3) ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และ 4) ความพร้อมของงบประมาณ และกลุ่มที่ 3 เป็นปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อความเข้าใจถึงตัวแปรที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะของตัวแปรที่ศึกษา โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ของแต่ละตัวแปร ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมทั้ง 10 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 4.41 ถึง 4.59 ซึ่งถือว่าค่อนข้างสูง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตั้งแต่ .22 ถึง .38 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระแล้วพบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง -1 และ +1 แสดงว่าข้อมูลที่ได้จากตัวแปรที่ศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะการแจกแจงใกล้เคียงปกติ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation: r)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

Pearson Correlation (r)	EAA	AE	LE	ILA	TQ	BFA	TA	LR	BA	PI	CI
ประสิทธิผลการบริหารงาน EAAวิชาการ	1.00										
ประสิทธิผลด้านงานวิชาการ AE	.37*	1.0									
ประสิทธิผลด้านผู้เรียน LE	.25**	.77**	1.00								
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (ILA)	.08	.60*	.49	1.0							
คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ)	.32*	.74*	.63	.56	1.0						
ความพร้อมของอาคารสถานที่ (BFA)	.21*	.64*	.49	.55	.56	1.0					
ความพร้อมของเทคโนโลยี (TA)	.23*	.70*	.57	.50	.56	.77	1.0				
ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ (LRA)	.15*	.66*	.60	.46	.57	.72	.82	1.0			
ความพร้อมของงบประมาณ (BA)	.28*	.69*	.65	.50	.53	.60	.77	.73	1.0		
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (PI)	.27*	.70*	.59	.43	.51	.55	.62	.63	.69	1.0	
การมีส่วนร่วมของชุมชน (CI)	.21*	.63*	.55	.36	.56	.54	.62	.69	.63	.83	1.0
M	4.59	4.58	4.59	4.53	4.50	4.31	4.30	4.23	4.41	4.43	4.34
SD	.25	.25	.27	.30	.22	.38	.38	.34	.32	.35	.37

หมายเหตุ: * แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 9 พบว่าตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 7 ตัวแปร ได้แก่ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ) ($r=.32$) ความพร้อมของอาคารสถานที่ (BFA) ($r=.21$) ความพร้อมของเทคโนโลยี (TA) ($r=.23$) ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ (LRA) ($r=.15$) ความพร้อมของงบประมาณ (BA) ($r=.28$) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (PI) ($r=.27$) และการมีส่วนร่วมของชุมชน (CI) ($r=.21$) และตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ที่ไม่ถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเพียง 1 ตัวแปร คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (ILA) ($r=.08$)

ส่วนตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลด้านงานวิชาการ (AE) และประสิทธิผลด้านผู้เรียน (LE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 8 ตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (ILA) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ) ความพร้อมของอาคารสถานที่ (BFA) ความพร้อมของเทคโนโลยี (TA) ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ (LRA) ความพร้อมของ

งบประมาณ (BA) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (PI) การมีส่วนร่วมของชุมชน (CI) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) ตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานทางวิชาการ (AE) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทุกตัว

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (EAA)

ตาราง 10 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ของปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (EAA)

ผลการวิเคราะห์ Stepwise				
โมเดลที่ 3	สปส.การถดถอย		t	p-value
	B	β		
Constant	-14.328		-.761	.448
1. คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ)	14.272	.371	3.422	.001

$R = .327, R^2 = .107, R^2_{adj} = .098, F(9.499) = 11.711, p = .001$

จากตาราง 10 พบว่า การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (EAA) สามารถอธิบายหรือเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 คือ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ) ($\beta=.371$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .107 ($R^2=.107$) แสดงว่าคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูสามารถอธิบายหรือพยากรณ์การบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้ร้อยละ 10.7 ($R^2=.107$)

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ของปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านงานวิชาการ

ตาราง 11 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ของปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านงานวิชาการ

ผลการวิเคราะห์ Stepwise				
โมเดลที่ 1	สปส.การถดถอย		t	p-value
	B	β		
Constant	.505		1.828	.071
1. คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ)	.418	.371	5.245	.000
2. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (PI)	.217	.301	4.325	.000
3. ความพร้อมของเทคโนโลยี (TA)	.153	.228	3.095	.003
4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (ILA)	.127	.152	2.291	.024

$R = .859, R^2 = .738, R^2_{adj} = .536, F(4, 100) = 5.249, p = .00$

จากตาราง 11 พบว่า การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ประสิทธิภาพด้านงานวิชาการ (AE) สามารถร่วมกันอธิบายหรือเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 คือ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ) ($\beta=.371$) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (PI) ($\beta=.301$) ความพร้อมของเทคโนโลยี (TA) ($\beta=.228$) และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (ILA) ($\beta=.152$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .738 ($R^2=.738$) แสดงว่า คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ความพร้อมของเทคโนโลยี และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สามารถร่วมกันอธิบายหรือพยากรณ์การบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้ร้อยละ 73.8 ($R^2=.738$)

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านผู้เรียน (LE)

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise) ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านผู้เรียน (LE)

ผลการวิเคราะห์ Stepwise				
โมเดลที่ 2	สปส.การถดถอย		t	p-value
	B	β		
Constant	.689		1.789	.077
1. ความพร้อมของงบประมาณ (BA)	.389	.446	5.518	.000
2. คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ)	.486	.398	4.924	.000

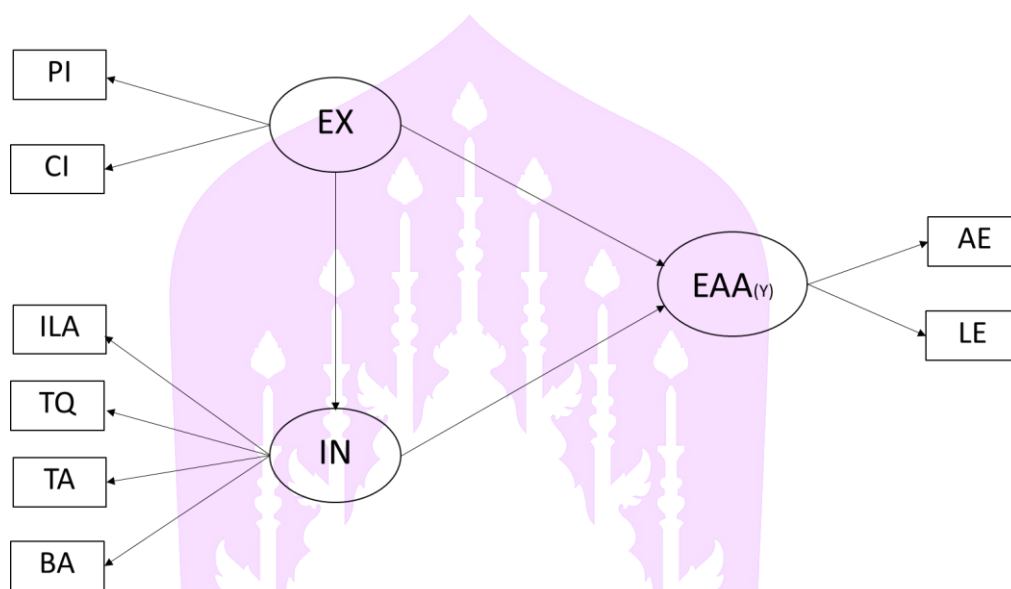
$R = .738, R^2 = .545, R^2_{adj} = .536, F(7, 243) = 11.711, p = .00$

จากตาราง 12 พบว่า การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ด้านประสิทธิภาพผู้เรียน (LE) สามารถร่วมกันอธิบายหรือเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 คือ ความพร้อมของงบประมาณ (BA) ($\beta=.446$) และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ) ($\beta=.398$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .545 ($R^2=.545$) แสดงว่า ความพร้อมของงบประมาณ (BA) และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ) สามารถร่วมกันอธิบายหรือพยากรณ์การบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้ร้อยละ 54.5 ($R^2=.545$)

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

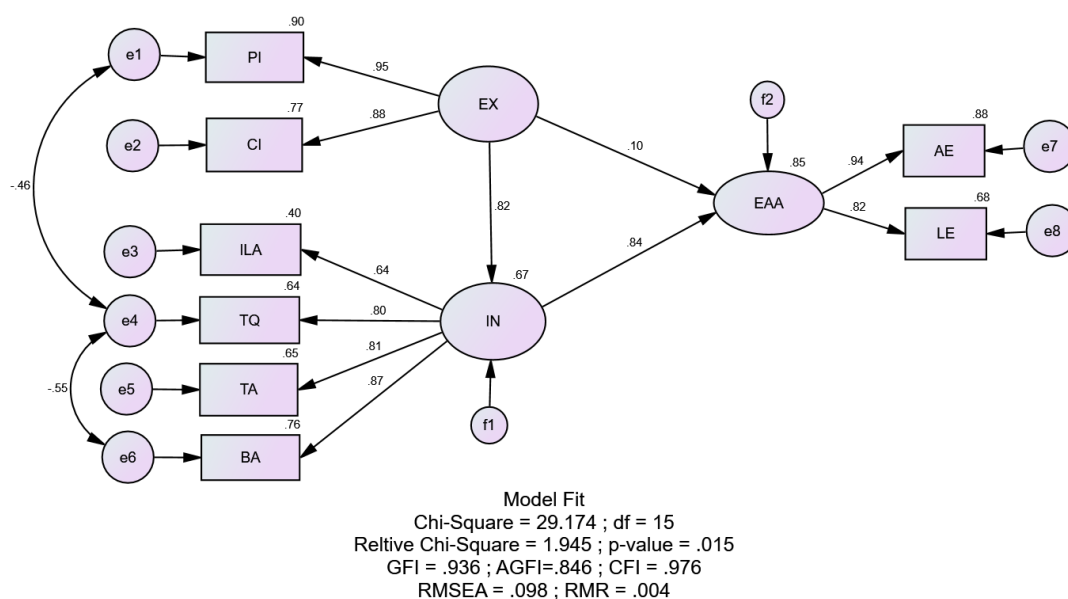
การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) แบบตัวแปรแฝง (Latent variables) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผ่านการทดสอบตัวแปรปัจจัยแฝงภายนอก

(Exogenous Latent Variables) จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (PI) การมีส่วนร่วมของชุมชน (CI) และ ตัวแปรปัจจัยภายใน (Endogenous Latent Variables) จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (ILA) 2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ) 3) ความพร้อมของเทคโนโลยี (TA) 4) ความพร้อมของงบประมาณ (BA) โดยมีโมเดลตั้งต้น ดังนี้



ภาพ 3 รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 (โมเดลตั้งต้น)

จากการวิเคราะห์รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้กำหนดตัวแปรในโมเดล ดังนี้



ภาพ 4 รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา
 ในเขตตรวจราชการที่ 8

จากการวิเคราะห์รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 แสดงตัวแปรภายนอก (Exogenous Latent Variables) จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรปัจจัยภายนอก (EX) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้อธิบายปัจจัยภายนอก (EX) จำนวน 2 ตัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (PI) การมีส่วนร่วมของชุมชน (CI) ตัวแปรปัจจัยภายใน (IN) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้อธิบายปัจจัยภายใน (IN) จำนวน 4 ตัว ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (ILA) 2) คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู (TQ) 3) ความพร้อมของเทคโนโลยี (TA) 4) ความพร้อมของงบประมาณ (BA)

ตัวแปรภายใน (Endogenous Latent Variables) มีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปร EAA ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้อธิบายประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ (EAA) จำนวน 2 ตัว ได้แก่ ด้านวิชาการ (AE) ด้านผู้เรียน (LE)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุ
ของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

ตาราง 13 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง (DE) และอิทธิพลทางอ้อม (IE) อิทธิพลรวม (TE) ของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล					
	ปัจจัยภายใน (IN)			ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ (EAA)		
	DE (ตรง)	IE (อ้อม)	TE (รวม)	DE (ตรง)	IE (อ้อม)	TE (รวม)
ปัจจัยภายนอก (EX)	.818	-	.818	.097	.687	.784
ปัจจัยภายใน (IN)	-	-	-	.840		.840
		.668			.849	

จากตาราง 13 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า “ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 8 มีอย่างน้อย 3 ปัจจัย” โดยผ่านการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “รูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 8 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์”

ผลการวิเคราะห์ พบว่า รูปแบบเชิงทฤษฎีของปัจจัยเชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี และปัจจัยเชิงสาเหตุในกรอบแนวคิดทั้งหมดสามารถใช้อธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ได้ร้อยละ 84.9 [R^2 of Model AEE= 0.849] เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลเชิงสาเหตุ พบประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกโดยรวมสูงสุด (TE) ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 คือ ปัจจัยภายใน (TE=.840) และปัจจัยภายนอก (TE=.784) ตามลำดับ
2. ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง (DE) ต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ ปัจจัยภายนอก (DE=.097) และปัจจัยภายใน (DE=.840) ตามลำดับ

3. ในด้านอิทธิพลทางอ้อมของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เด่นชัด คือ ปัจจัยภายนอก (IE=.687) ที่ส่งผลทางอ้อมโดยผ่านปัจจัยภายนอก (EX) ไปยังประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 พบว่ารูปแบบเชิงทฤษฎีเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) สามารถอธิบายได้ร้อยละ 84.9

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 การศึกษาและประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

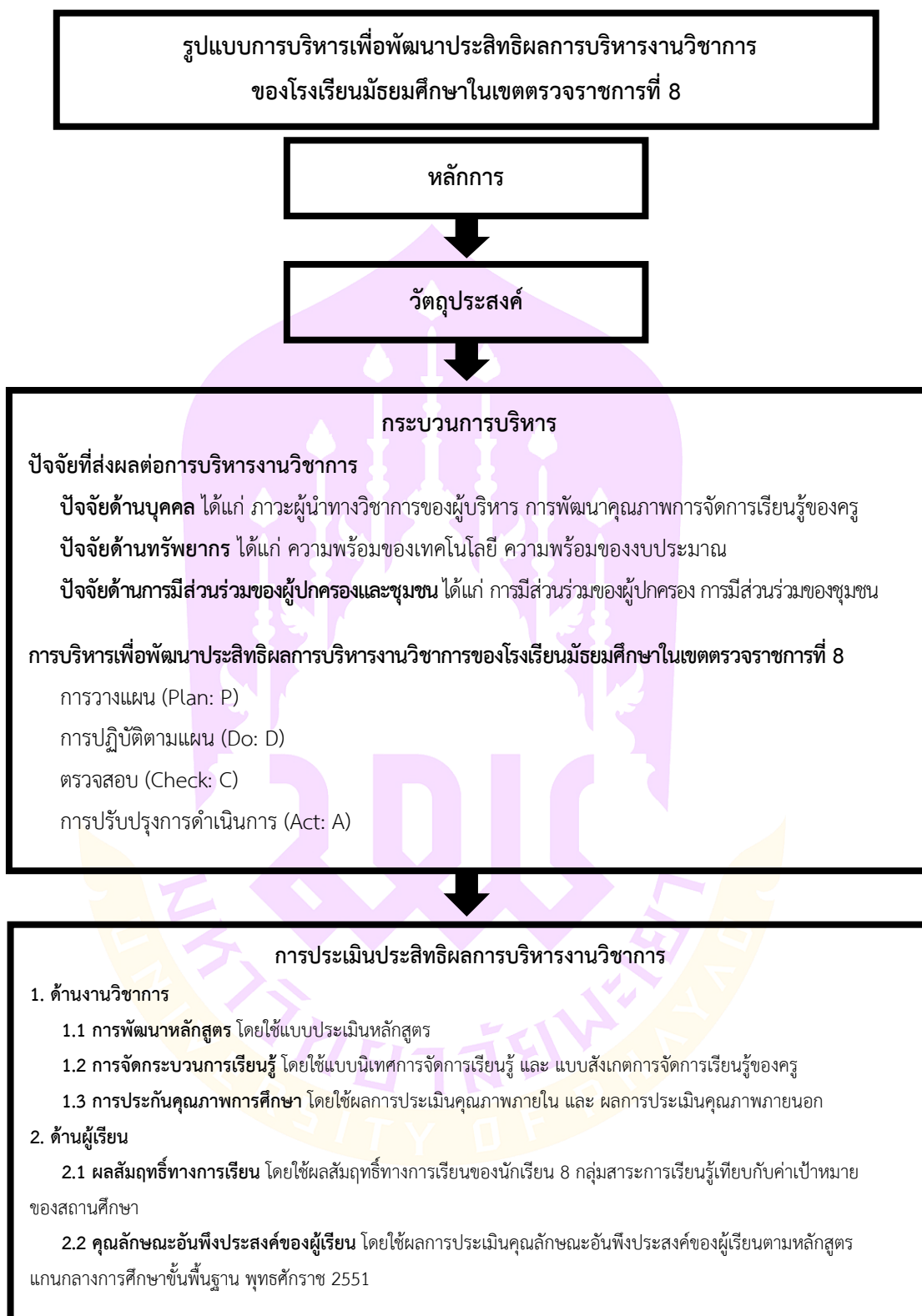
สำหรับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ในข้อที่ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ในการนำไปปฏิบัติโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ในการสร้างและประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ในระยะที่ 1 ซึ่งพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีจำนวน 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ความพร้อมของเทคโนโลยี และความพร้อมของงบประมาณ และ 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดและหลักการวงจรเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA มาใช้

ในการสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ในการสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ผู้วิจัยนำผลการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิจัยที่ได้จากระยะที่ 1 มาจัดทำเป็นร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 แล้วกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่มในวันที่ 19 ธันวาคม 2567 เวลา 09.00-12.00 น. โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบจัดบันทึกการสนทนากลุ่ม และเครื่องบันทึกเสียง และผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ตามองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการบริหาร 4) แนวทางการประเมินผล ดังแสดงในภาพ 5





ภาพ 5 รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในเขตตรวราชการที่ 8

1. หลักการ

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 เป็นกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ด้านทรัพยากร ได้แก่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของงบประมาณ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้แนวคิดการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) ที่ทำให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ทั้งด้าน การพัฒนาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดประสิทธิผลด้านผู้เรียน ทั้งด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่สูงขึ้นและบรรลุค่าเป้าหมายของสถานศึกษา

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของงบประมาณ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ด้านงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา และด้านผู้เรียน ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

3. กระบวนการบริหาร

3.1 ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

ตาราง 14 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของ
ผู้บริหาร

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน 2. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารวิชาการ และประชุมร่วมกับคณะกรรมการบริหารวิชาการ เพื่อกำหนดเป้าหมายและวิธีการบริหารงานวิชาการ 3. ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารวิชาการวางแผนการใช้ทรัพยากรในการบริหารงานวิชาการและจัดทำแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารวิชาการดำเนินงานตามเป้าหมายของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การดำเนินงานตามแผนการพัฒนางานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 2. ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจโดยการสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองและมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ 3. ผู้บริหารอำนวยความสะดวกและสนับสนุนทรัพยากรให้กับครูและบุคลากรในการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานวิชาการตามที่ได้รับมอบหมายให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ
การตรวจสอบ (Check)	1. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์การดำเนินงาน โดยการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารวิชาการ ด้านการดำเนินงานตามแผนการพัฒนางานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 2. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์การดำเนินงาน โดยการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพของครูและบุคลากร 3. ผู้บริหารประเมินและรายงานผลการดำเนินงานโดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์การดำเนินงานกับเป้าหมายที่วางไว้

ตาราง 14 (ต่อ)

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารวิชาการประชุมสรุปผลการดำเนินงานด้านการดำเนินงานตามแผนการพัฒนางานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 2. ในกรณีที่มีปัญหา ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารวิชาการร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานวิชาการให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ในกรณีที่การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารวิชาการร่วมกันทอยอดผลการดำเนินงานและยกระดับเป้าหมายให้มีความท้าทาย และนำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา 4. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารวิชาการสรุปแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารวิชาการของสถานศึกษา

3.2 ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

ตาราง 15 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2. ผู้บริหารประชุมมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอน 3. ผู้บริหารและครูผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้และจัดทำแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารมอบหมายให้ครูผู้สอน จัดทำหลักสูตรรายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย โดยการเสริมแรงเชิงบวก การสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาสื่อการสอน การวัดและประเมินผลและการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของผู้เรียน และการวิจัยในชั้นเรียน 2. ผู้บริหารอำนวยความสะดวกและสนับสนุนทรัพยากรให้กับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ 3. ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาตนเองและวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้

ตาราง 15 (ต่อ)

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การตรวจสอบ (Check)	1. ผู้บริหารตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้โดยการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน 2. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์ด้านผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์ด้านครูโดยพิจารณาจากการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ 4. ผู้บริหารประเมินและรายงานผลการจัดการเรียนรู้โดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์การดำเนินงานกับเป้าหมายที่วางไว้
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและครูผู้สอนประชุมสรุปผลการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน 2. ในกรณีที่มีปัญหา ผู้บริหารและครูผู้สอนร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ในกรณีที่การดำเนินงานประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารและครูร่วมกันยกระดับเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนให้มีความท้าทายมากยิ่งขึ้น และนำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา 4. ผู้บริหารมอบหมายให้ครูผู้สอนปรับประยุกต์/แก้ไขปัญหา/ริเริ่มพัฒนา และเขียนประเด็นท้าทายด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในปีการศึกษาต่อไป

3.3 ด้านความพร้อมของเทคโนโลยี

ตาราง 16 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านความพร้อมของเทคโนโลยี

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อดูแลความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา 2. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อดูแลความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ 3. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนการใช้ทรัพยากรในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติการ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม
การปฏิบัติ (Do)	1. คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อดูแลความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาเสนอข้อมูลความต้องการจำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ 2. ผู้บริหารจัดหาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็น 3. ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน ให้ใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และแพลตฟอร์มทางการศึกษาให้เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้
การตรวจสอบ (Check)	1. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์การดำเนินงานด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ โดยการประเมินความพึงพอใจของครู บุคลากร และผู้เรียน 2. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์การดำเนินงานด้านการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ 3. ผู้บริหารสรุป รายงาน และประเมินผลการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้โดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์การดำเนินงานกับเป้าหมายที่วางไว้

ตาราง 16 (ต่อ)

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การปรับปรุง (Act)	1. ในกรณีที่มีปัญหา ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อดูแลความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ในกรณีที่การดำเนินงานประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ร่วมกันยกระดับเป้าหมายการดำเนินงานด้านความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีความทันสมัยมากขึ้น และนำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา

3.4 ด้านความพร้อมของงบประมาณ

ตาราง 17 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านความพร้อมของงบประมาณ

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการบริหารงบประมาณและประชุมชี้แจงเพื่อมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้แก่คณะกรรมการเพื่อการดำเนินการสนับสนุนงานวิชาการ 2. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงาน ศึกษากฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ แนวทางการดำเนินงาน และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน 3. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ ได้แก่ แผนการใช้จ่ายงบประมาณ แหล่งงบประมาณ ประเภทของงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณ การจัดทำบัญชี และการรายงานทางการเงิน 4. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณและความต้องการจำเป็นในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อวางแผนการจัดเก็บเงินระดมทรัพยากร 5. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนการใช้งบประมาณและจัดทำแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม

ตาราง 17 (ต่อ)

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการบริหารจัดการศึกษา 2. ผู้รับผิดชอบกิจกรรม/โครงการ ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่ได้รับการอนุมัติ 3. ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี ให้ถูกต้องตามระเบียบ เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด
การตรวจสอบ (Check)	1. ผู้บริหารตรวจสอบผลการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา 2. ผู้บริหารมีการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี ให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการตรวจสอบภายในจากหน่วยงานต้นสังกัด
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน 2. ในกรณีที่มีปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ เช่น ปัญหาด้านการระดมทรัพยากร ปัญหาการใช้จ่ายงบประมาณไม่เป็นไปตามแผน ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อดูแลความพร้อมด้านงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ในกรณีที่ประสบผลสำเร็จด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน นำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา

3.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ตาราง 18 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้าน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และประชุมชี้แจงเพื่อมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ 2. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานวางแผนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่และบริบทของสถานศึกษา

ตาราง 18 (ต่อ)

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประชุมชี้แจงผู้ปกครองและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 2. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประสานความร่วมมือให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การเป็นผู้แทนผู้ปกครองในคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน 3) การเป็นกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง 4) การเป็นผู้แทนผู้ปกครองในคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย 5) การให้ความร่วมมือในการควบคุม ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม/สนับสนุนนักเรียน 6) การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 7) การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา 3. ผู้บริหารกำกับ ติดตามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ
การตรวจสอบ (Check)	ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงาน ประเมิน สรุป และรายงานผลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประชุมสรุปผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2. ในกรณีที่มีปัญหาด้านการดำเนินงาน ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น 3. ในกรณีที่ประสบผลสำเร็จด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน นำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา

3.6 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตาราง 19 แสดงกระบวนการบริหารและวิธีการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

กระบวนการบริหาร	วิธีการดำเนินงาน
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชุมชี้แจงเพื่อมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ 2. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานวางแผนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่และบริบทของสถานศึกษา
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประชุมชี้แจงผู้แทนชุมชนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 2. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประสานความร่วมมือให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือทางวิชาการ 2) การเป็นผู้แทนชุมชนในคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน 3) การเป็นผู้แทนชุมชนในคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย 4) การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 5) การเป็นวิทยากร การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้บริการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 6) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน 7) การให้ความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา
การตรวจสอบ (Check)	ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงาน ประเมิน สรุป และรายงานผลการมีส่วนร่วมของชุมชน
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประชุมสรุปผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. ในกรณีที่มีปัญหาด้านการดำเนินงาน ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น 3. ในกรณีที่ประสบผลสำเร็จด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน นำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา

4. การประเมินผล

การประเมินผลรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีแนวทางการประเมิน ดังนี้

4.1 การประเมินผลการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้แบบประเมินหลักสูตร

4.2 การประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้แบบนิเทศการจัดการเรียนรู้แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ของครู

4.3 การประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ผลการประเมินคุณภาพภายใน และผลการประเมินคุณภาพภายนอก

4.4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เทียบกับค่าเป้าหมายของสถานศึกษา

4.5 การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ในการนำไปปฏิบัติโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ไปสร้างแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน มาจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน รองผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการ จำนวน 6 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 12 คน และครู จำนวน 6 คน

2. ผลการประเมินระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบ ดังตาราง 20-21

ตาราง 20 แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	6	20
รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ	6	20
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	12	40
ครู	6	20
รวม	30	100

จากตาราง 20 แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 40 ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ และครู คิดเป็นร้อยละ 20 ตามลำดับ

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

ตาราง 21 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

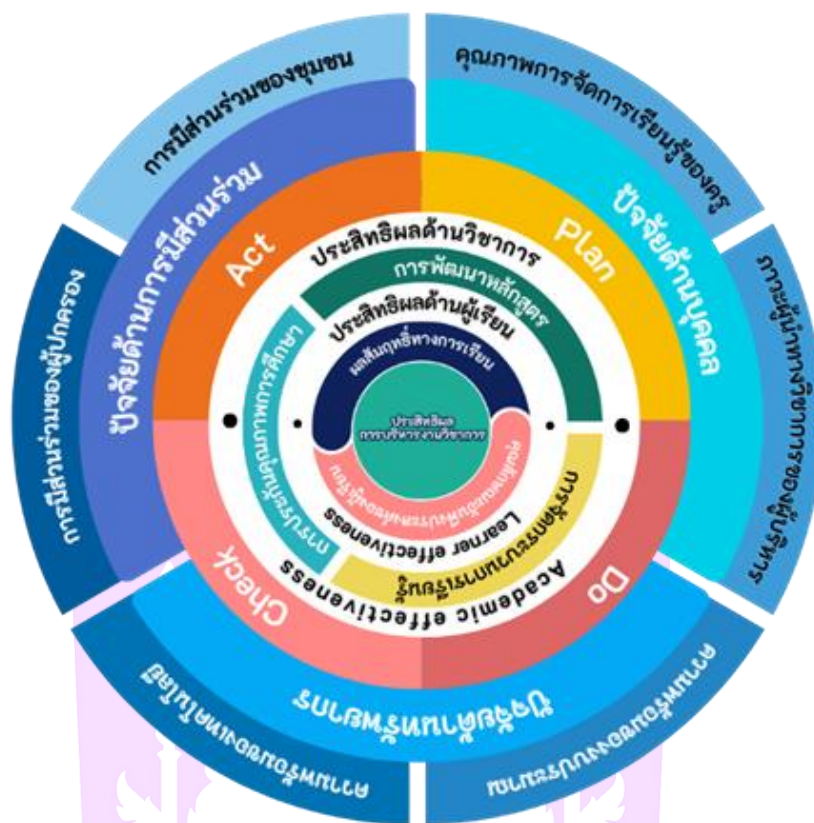
รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
1. หลักการ	4.73	0.45	มากที่สุด	4.67	0.47	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.80	0.48	มากที่สุด	4.63	0.61	มากที่สุด
3. กระบวนการบริหาร						
ด้านบุคคล : ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร						
การวางแผน (Plan)	4.80	0.40	มากที่สุด	4.67	0.54	มากที่สุด
การปฏิบัติ (Do)	4.83	0.37	มากที่สุด	4.67	0.47	มากที่สุด
การตรวจสอบ (Check)	4.73	0.45	มากที่สุด	4.63	0.55	มากที่สุด
การปรับปรุง (Act)	4.70	0.46	มากที่สุด	4.50	0.73	มากที่สุด

ตาราง 21 (ต่อ)

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 8	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
ด้านบุคคล : คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู						
การวางแผน (Plan)	4.77	0.43	มากที่สุด	4.63	0.49	มากที่สุด
การปฏิบัติ (Do)	4.77	0.50	มากที่สุด	4.67	0.47	มากที่สุด
การตรวจสอบ (Check)	4.77	0.43	มากที่สุด	4.70	0.46	มากที่สุด
การปรับปรุง (Act)	4.60	0.49	มากที่สุด	4.50	0.63	มากที่สุด
ด้านทรัพยากร : ความพร้อมของเทคโนโลยี						
การวางแผน (Plan)	4.77	0.43	มากที่สุด	4.63	0.55	มากที่สุด
การปฏิบัติ (Do)	4.73	0.45	มากที่สุด	4.57	0.56	มากที่สุด
การตรวจสอบ (Check)	4.73	0.45	มากที่สุด	4.63	0.49	มากที่สุด
การปรับปรุง (Act)	4.60	0.49	มากที่สุด	4.53	0.62	มากที่สุด
ด้านทรัพยากร : ความพร้อมของงบประมาณ						
การวางแผน (Plan)	4.63	0.49	มากที่สุด	4.57	0.62	มากที่สุด
การปฏิบัติ (Do)	4.63	0.49	มากที่สุด	4.53	0.62	มากที่สุด
การตรวจสอบ (Check)	4.67	0.47	มากที่สุด	4.63	0.55	มากที่สุด
การปรับปรุง (Act)	4.70	0.46	มากที่สุด	4.60	0.56	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน : การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง						
การวางแผน (Plan)	4.70	0.46	มากที่สุด	4.53	0.62	มากที่สุด
การปฏิบัติ (Do)	4.63	0.49	มากที่สุด	4.50	0.63	มากที่สุด
การตรวจสอบ (Check)	4.67	0.47	มากที่สุด	4.47	0.68	มากที่สุด
การปรับปรุง (Act)	4.60	0.62	มากที่สุด	4.53	0.62	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน : การมีส่วนร่วมของชุมชน						
การวางแผน (Plan)	4.60	0.62	มากที่สุด	4.50	0.63	มากที่สุด
การปฏิบัติ (Do)	4.63	0.55	มากที่สุด	4.60	0.56	มากที่สุด
การตรวจสอบ (Check)	4.67	0.54	มากที่สุด	4.53	0.73	มากที่สุด
การปรับปรุง (Act)	4.63	0.55	มากที่สุด	4.53	0.62	มากที่สุด
4. การประเมินผล						
การประเมินผลการพัฒนาหลักสูตร	4.73	0.45	มากที่สุด	4.57	0.56	มากที่สุด
การประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้	4.67	0.47	มากที่สุด	4.57	0.62	มากที่สุด
การประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษา	4.73	0.45	มากที่สุด	4.60	0.62	มากที่สุด
การประเมินผลผลสัมฤทธิ์ทางการ	4.70	0.53	มากที่สุด	4.67	0.47	มากที่สุด
การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน	4.73	0.45	มากที่สุด	4.70	0.53	มากที่สุด

จากตาราง 21 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 พบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกองค์ประกอบมีระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นกัน

จากการศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยการนำปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ จากการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ใช้ศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัย พบว่ามีปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ความพร้อมของเทคโนโลยี และความพร้อมของงบประมาณ 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วผู้วิจัยนำปัจจัยเชิงสาเหตุมาสร้างรูปแบบ โดยใช้แนวคิดและหลักการวงจรคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA จากนั้นจึงดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน นำร่างรูปแบบที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ไปสร้างแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ งานวิจัยนี้ได้รูปแบบการบริหาร ชื่อ รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8



ภาพ 6 แสดงรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาในระยะนี้ ประกอบด้วย 2 ขั้น คือ 1) การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และ 2) การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 100 โรงเรียน ในการเลือกใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ใช้กฎที่ว่าอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ควรจะเป็น 10 หน่วยตัวอย่าง ต่อ 1 ตัวแปรสังเกตได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2550) แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จำนวน 100 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 5 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 500 คน ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 100 คน 2) รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 100 คน 3) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 200 คน 4) ครูโรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 100 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการ ได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ ความพร้อมของงบประมาณ 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ ยังดำเนินการศึกษาตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านงานวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา และ 2) ปัจจัยด้านผู้เรียน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ แล้วนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 จากนั้นนำไปวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ใช้ศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัย

ระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 การวิจัยในระยะนี้ ประกอบด้วยการศึกษา 2 ชั้น คือ 1) การสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 และ 2) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 1 ได้แก่ ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีจำนวน 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ความพร้อมของเทคโนโลยี และความพร้อมของงบประมาณ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ มาร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์

3) กระบวนการบริหาร และ 4) การประเมินผล สำหรับกระบวนการบริหารใช้แนวคิดและหลักการ วงจรคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA จากนั้นจึงดำเนินการจัดการ สนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน นำร่างรูปแบบที่ได้จากการสนทนา กลุ่ม ไปสร้างแบบประเมิน เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติ โดยการสอบถาม ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8 ได้แก่ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ความพร้อมของงบประมาณ การมีส่วนร่วม ของผู้ปกครอง ความพร้อมของเทคโนโลยี และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ตามลำดับ
2. รูปแบบเชิงทฤษฎีของปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 8 เป็นรูปแบบการบริหารที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการบริหาร 4) การประเมินผล โดยในกระบวนการบริหารใช้วงจร คุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA และเมื่อนำรูปแบบการบริหาร ไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ พบว่ามีผลการประเมินความเหมาะสม และความ เป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8 ได้แก่ คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ความพร้อมของงบประมาณ การมีส่วนร่วม ของผู้ปกครอง ความพร้อมของเทคโนโลยี และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน โดยในแต่ละปัจจัยผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

ปัจจัยด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลของ การบริหารงานวิชาการโดยรวมทั้งด้านงานวิชาการ และด้านผู้เรียน สามารถอธิบายหรือพยากรณ์ การบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

ได้ร้อยละ 10.7 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ และพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนต้องร่วมกันทำ ซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพการสอน จะเกิดผลดีและมีความชัดเจนนั้นต้องมีโครงสร้างหรือองค์ประกอบที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ของ ลักษณะพฤติกรรมการสอน ดังนั้นการสอนที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อบรรลุผลตามความมุ่งหมาย นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของครู ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2566) ได้กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มี บทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ครูที่มีความรู้ความสามารถจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการ จัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความ เหมาะสมและประโยชน์สูงสุดที่นักเรียนจะได้รับ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ นักเรียนมีบทบาทสำคัญ และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย และสอดคล้องกับสำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2564, หน้า 47) ที่กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู ตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศร0206.3/ว9 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2564 ด้านการ จัดการเรียนรู้ กำหนดให้ครูผู้สอนปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับการสร้างและหรือพัฒนา หลักสูตร การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างและหรือพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน และ การอบรมและพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของผู้เรียน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรภรณ์ สถาปิตานนท์ (2550) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการบริหารงาน วิชาการ ได้แก่ ด้านครู ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา ด้านชุมชน และด้านผู้บริหาร ตามลำดับ 2) ประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนา นักเรียน การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียน การพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และการผลิตสื่อ การใช้ การพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ตามลำดับ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ สภาพสังคมที่เอื้ออำนวย ต่อการบริหารงานวิชาการ ความรู้ ความสามารถในการเรื่องหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ ครู การมีส่วนร่วมของชุมชน ความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษา บรรยากาศ ที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานวิชาการ และการดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามผล

ปัจจัยด้านความพร้อมของงบประมาณ เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะงบประมาณมีความสำคัญในการขับเคลื่อนดำเนินกิจกรรมภายในสถานศึกษา ในการจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา จะต้องจัดสรรให้เพียงพอกับแผนงานโครงการ ถ้ามีงบประมาณเพียงพอ จะทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ จะทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ได้กล่าวไว้ว่า เงิน หรือ งบประมาณ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำงานและมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากการบริหารงานงบประมาณเป็นภารกิจที่สำคัญในการสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของสถานศึกษาซึ่งเป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับงบประมาณและสินทรัพย์ รวมถึงการจัดหารายได้จากการบริการเพื่อสนับสนุนให้การบริหารจัดการศึกษาและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปตามแผนงานและแผนปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ในการบริหารทรัพยากรด้านงบประมาณที่มีอยู่ให้เพียงพอต่อการดำเนินการภายในสถานศึกษา โดยมีการจัดทำและเสนอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบและประเมินผลการใช้งบประมาณ การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา นิมพันธ์ (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีจำนวน 7 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2) ปัจจัยคุณลักษณะของครูผู้สอน 3) ปัจจัยความพร้อมของอาคารสถานที่ 4) ปัจจัยความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน 5) ปัจจัยการบริหารงบประมาณ 6) ปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียน และ 7) ปัจจัยประสิทธิภาพของผู้บริหาร โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ในระดับสูง คือ ปัจจัยความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยสื่อวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ปัจจัยคุณลักษณะของครูผู้สอน ปัจจัยความพร้อมของอาคารสถานที่ ปัจจัยการบริหารงบประมาณ ปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียน และปัจจัยประสิทธิภาพของผู้บริหาร

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองเป็นส่วนสำคัญในการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ครอบครัว และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ วิชาญ เกษเพชร (2556) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะการเรียนรู้ที่บ้านและโรงเรียนมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยที่ผู้ปกครอง มีส่วนที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดและสังคมหรือชุมชนเป็นส่วนสนับสนุนให้การมีส่วนร่วมนั้นมีความสำเร็จตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2567, หน้า 41)

ได้กำหนดมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ตัวชี้วัดด้านการเสริมสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง องค์กร และชุมชน เพื่อความร่วมมือในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน โดยพิจารณาจาก สถานศึกษามีฐานข้อมูล มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง สื่อสารให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีการสร้างเครือข่ายสนับสนุน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินการร่วมกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษา นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในภายนอกมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยม ของสถานศึกษาที่สะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของนางนุช อินทรโคกสูง และคณะ (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยงบประมาณ ปัจจัยสื่อและเทคโนโลยี และปัจจัยครูผู้สอน เป็นปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นตัวพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ร่วมกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมเท่ากับ .80 สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้ร้อยละ 64

ปัจจัยด้านความพร้อมของเทคโนโลยี เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ของครูและนักเรียน ครูใช้เทคโนโลยีเข้ามาในการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีวันจบ เนื่องจากมีความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาตลอดเวลา กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ และยังเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ เป็นผู้เรียนในยุคที่ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ เทคโนโลยีจึงเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนที่จะเชื่อมโยงความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียนอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน นอกจากนี้สื่อการสอนที่นำไปใช้ในการเรียนการสอนยังได้รับการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีซึ่งก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2567, หน้า 33) ที่ได้กำหนดมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ตัวชี้วัดด้านการใช้สื่อ อุปกรณ์ระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากสถานศึกษามีระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการศึกษา มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการประเมินผลการใช้ระบบเทคโนโลยี สื่อ อุปกรณ์และปรับปรุงพัฒนาอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, หน้า 86) ที่ได้กล่าวว่า

การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยจัดหาเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษาในงานต่าง ๆ และพัฒนาให้บุคลากรสามารถนำหรือพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาใช้จัดการศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา นิมพันธ์ (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีจำนวน 7 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2) ปัจจัยคุณลักษณะของครูผู้สอน 3) ปัจจัยความพร้อมของอาคารสถานที่ 4) ปัจจัยความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน 5) ปัจจัยการบริหารงบประมาณ 6) ปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียน และ 7) ปัจจัยประสิทธิภาพของผู้บริหาร โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ในระดับสูง คือ ปัจจัยความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชน ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยสื่อวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ปัจจัยคุณลักษณะของครูผู้สอน ปัจจัยความพร้อมของอาคารสถานที่ ปัจจัยการบริหารงบประมาณ ปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียน และปัจจัยประสิทธิภาพของผู้บริหาร

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำองค์กรไปในทิศทางต่าง ๆ เป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย วางแผนการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารจึงเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารวิชาการในสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการ ต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องของหลักสูตรที่ต้องปรับเปลี่ยน เข้าใจการวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์ผู้เรียน ที่มีศักยภาพที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอน รวมถึงเทคนิคการสอนในรูปแบบใหม่ สื่อประกอบการสอน การวัดผลประเมินผลที่มีความหลากหลาย การวิจัยและนวัตกรรมที่ก้าวทันสมัย เข้าใจในกระบวนการนิเทศชั้นเรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ 3 เกณฑ์ใหญ่ และในส่วนของเกณฑ์ที่ 2 ได้กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง ในการพัฒนางานวิชาการและมีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้ตลอดเวลา และสอดคล้องกับ ทรัสต์ (Trusty, 1986, p. 26 อ้างถึงใน สมณา ศรีกังพาน, 2560, หน้า 16-17) ได้กล่าวว่า หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการ คือ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูนำเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของ

สถานศึกษาไปปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินโครงการทางวิชาการของโรงเรียน ช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงานเพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของคณนันท์ พุทธิสารโรช และคณะ (2558) ได้ศึกษารูปแบบของปัจจัยเชิงสาเหตุพระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียน มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า รูปแบบเชิงทฤษฎีเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) สามารถอธิบายได้ร้อยละ 84.9 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการสร้างและการพัฒนารูปแบบนี้เกิดจากการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ จากสภาพที่ปรากฏขึ้นกับสิ่งที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงทำให้รูปแบบเชิงทฤษฎีของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรชาติ กำลังฤทธิ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและตรวจสอบความสอดคล้องรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ สมรรถนะขององค์การ บรรยากาศของโรงเรียน การบริหารการจัดการเรียนรู้ และคุณภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียน

3. รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหาร มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการบริหาร และ 4) การประเมินผลของรูปแบบ โดยหลักการมีความสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานในการบริหารการบริหารงานวิชาการ วัตถุประสงค์มีการกำหนดไว้ชัดเจน มีกระบวนการบริหาร และการประเมินผลรูปแบบ โดยองค์ประกอบเหล่านี้ถูกจัดไว้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธีระ รุญเจริญ (2555, หน้า 162-163) ที่กล่าวองค์ประกอบในการนำเสนอสาระของรูปแบบที่ดีควรประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ ระบบงานและกลไกของรูปแบบ วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ แนวการประเมินรูปแบบ คำอธิบายประกอบรูปแบบ และระบุเงื่อนไขการนำ

รูปแบบไปใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัตร บัวพรหม (2564) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเกาะสมุย พบว่า ผลการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมินผล และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรพิมล ผิวขาว (2567) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาการจัดการการศึกษาแบบเรียนร่วมของครูในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการของการทำงาน และการประเมินผลของรูปแบบ

นอกจากนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ซึ่งใช้กระบวนการบริหารโดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Plan) เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ภารกิจ กำหนดเป้าหมาย การจัดลำดับความสำคัญของงานและกิจกรรมที่จำเป็น และกำหนดแนวทางสู่การปฏิบัติ การวางแผนยังช่วยทำให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ 2) การปฏิบัติ (Do) เป็นขั้นตอนการดำเนินการตามแผนซึ่งมีวิธีการดำเนินการที่ชัดเจน 3) การตรวจสอบ (Check) เป็นการตรวจสอบผลของการนำไปใช้โดยต้องมีการตรวจสอบการดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้ง และ 4) การปรับปรุง (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาพัฒนา มาวิเคราะห์ว่ามีโครงสร้าง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุง หรือพัฒนาสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และเป็นการสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินการในครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศธร สรรภูมิ และสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2565) ที่ได้ศึกษาและประยุกต์ใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดใหม่เนินพยอม โดยการนำวงจรคุณภาพ PDCA ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่หลุดจากระบบการศึกษา โดยโรงเรียนดำเนินการวางแผนงาน (Plan) ให้สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา มีการลงมือการปฏิบัติ (Do) ตามแผนที่กำหนดไว้ มีการตรวจสอบ (Check) ตลอดระยะการดำเนินการและมีคำแนะนำ เพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และมีการดำเนินงานให้เหมาะสม (Act) ในกรณีที่แก้ไขปัญหานักเรียนหลุดจากระบบการศึกษาได้สำเร็จ โรงเรียนจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มและสร้างมาตรฐานใหม่พร้อมทั้งสร้างแนวทางแก้ไขปัญหสำหรับโรงเรียนที่มีความสนใจ ในส่วนกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหานักเรียนหลุดจากระบบการศึกษาได้สำเร็จ โรงเรียนจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ในครั้งแรกและนำไปสู่ขั้นตอนการวางแผนอีกครั้ง ทั้งนี้ จากการนำวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนทำให้เห็นว่า วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ทำให้เกิดการวางแผนที่ดี ช่วยลดความสับสนในการทำงาน มีการตรวจสอบเป็นระยะ สามารถ

สร้างมาตรฐานใหม่ให้กับการปฏิบัติงาน และสามารถยกระดับมาตรฐานของงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำวงจรคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA มาใช้ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็น ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านทรัพยากร ได้แก่ ความพร้อมของเทคโนโลยีและความพร้อมของงบประมาณ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน จะทำให้การบริหารงานวิชาการเกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สูงกว่าค่าเป้าหมายของสถานศึกษา จะเห็นได้ว่า จากการนำวงจรคุณภาพมาใช้ในการบริหารปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สูงกว่าค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วริยาพัชร วรรักษ์สรกุล (2566) ที่ได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ “SAWANG MODEL” ด้วยวงจรคุณภาพ PDCA สู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: ถอดบทเรียนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยการนำวงจรคุณภาพ PDCA ไปใช้ในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมตามคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีคุณธรรมในระดับดีขึ้นไปถึงสูงกว่าเป้าหมายของสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความพึงพอใจในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมตามคุณธรรมอยู่ในระดับมากขึ้นไปถึงสูงกว่าเป้าหมายของสถานศึกษา นอกจากนี้ รูปแบบการบริหารจัดการด้วยวงจรคุณภาพ PDCA ยังส่งผลให้ โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงาน นักเรียนมีคุณธรรมตามเป้าหมายของสถานศึกษา โรงเรียนได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย โรงเรียนมีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศปรากฏให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ อันส่งผลให้ผู้ปกครองไว้วางใจส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในทุกปีการศึกษา และได้รับรางวัลในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาพบว่าคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ความพร้อมของงบประมาณ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ความพร้อมของเทคโนโลยี และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารงานวิชาการในด้านงานวิชาการและด้านผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวและนำไปใช้ในการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการต่อไป

2. ผู้บริหารสถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ไปเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำแนวคิด และหลักการบริหารโดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ด้วยกระบวนการ PDCA มาใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ เพื่อพัฒนาให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพทั้งด้านงานวิชาการและด้านผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และคาดว่าจะปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

- Adelabu, M. A., & Akinwumi, F. S. (2008). Factors affecting academic quality in Nigerian universities. *Journal of the World Universities Forum*, 1(5), 47-61.
- Bush, T. (2011). *Theories of educational leadership and management*.
- Coleman, T. C. (2014). *Place-Based Education: An Impetus for Teacher Efficacy* [Doctoral dissertation, Western Michigan University].
<https://scholarworks.wmich.edu/dissertations/370>
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). Harper Collins Publishers.
- Dev, M. (2016). Factors affecting the academic achievement: A study of elementary school students of NCR Delhi, India. *Journal of Education and Practice*, 7(4), 70-74.
- European Commission. (2018). *Quality assurance for school development* (2nd ed.). Khaled Almadani.
- Farooq, M. S., Chaudhry, A. H., Shafiq, M., & Berhanu, G. (2011). Factors affecting students' quality of academic performance: A case of secondary school level. *Journal of quality and technology management*, 7(2), 1-14.
- Habibullah, S., & Ashraf, J. (2013). Factors affecting academic performance of primary school children. *Pakistan Journal of Medical Research*, 52(2), 47.
- Hall, R. H. (2015). *Organizations Structures, Processes, and Outcomes* (10th ed.). Routledge Taylor & Francis Group.
- Kimani, G. N., Kara, A. M., & Njagi, L. W. (2013). Teacher factors influencing students' academic achievement in secondary schools. *International Journal of Education and Research*, 1(3), 1-14.
- Lebcir, R. M., Wells, H., & Bond, A. (2008). Factors affecting academic performance of international students in project management courses: A case study from a British Post 92 University. *International Journal of Project Management*, 26(3), 268-274.
- Likert, R. (1967). *The human organization: its management and values*. McGraw-Hill.

Liviu, M., & Julia, I. (2016). *Quality Assurance in Higher Education*. Central European University Yehuda Elkana Center for Higher Education.

Productivity Commission Staff Research Note. (2013). *On efficiency and effectiveness: some definitions*. Media and Publications Productivity Commission.

Zhang, S., & Usaho, K. (2019). Factors affecting school administration effectiveness in public upper secondary schools of Heze City, Shandong Province, the People's Republic of China. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanities*, 9(3), 108-121.

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2563). *BA Theory แนวคิดและทฤษฎี Luther Gulick รูปแบบการบริหารจัดการ 7 ประการ (POSDCORB)*. <https://www.iok2u.com/article/business-administrator>.

ไพโรจน์ คะเชนทร์. (2556). *การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. <http://kruoiysmarteng.blogspot.com/2016/08/>

กมล ภูประเสริฐ. (2545). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เมธิทิปส์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546ก). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546ข). *พระราชบัญญัติบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *เอกสารอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *การจัดทำแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจให้กับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ. (2565). *แผนพัฒนา*

- จังหวัดสมุทรปราการ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ 2565. กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 13. (2565). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2565. กลุ่มนโยบายและแผน.
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2565). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2565-2567. กลุ่มนโยบายและแผน.
- กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. (2565). แผนพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง.
- กุลิสรา จิตรชนวนิช. (2563). การจัดการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณนันท พุทธรักษา, อนุชา กอนพวง, ปกรณ์ ประจันบาน และฉลอง ชาตบุษย์. (2558). รูปแบบของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา. *JOURNAL OF EDUCATION NARESUAN UNIVERSITY*, 17(1), 103-116.
- จรูญ แก้วเย็น. (2557). เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 2). ชานเมืองการพิมพ์.
- จันทร์ภา สอนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). บุ๊คพอยท์.
- จิตติมา วรณศรี. (2557). การบริหารวิชาการในสถานศึกษา. รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- จิตติมา วรณศรี. (2563). นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา. รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ฉัตรภากรณีสถาปัตตานนท์. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา].
- ชมแข พงษ์เจริญ. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในประเทศไทย [ดุชนิพนธ์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. วีพริ้นท์.
- ชีรวรรณ นิจนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 4(2), 71-102.
- ณัฐกร สงคราม, และเนาวนิตย สงคราม. (2565). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้และการนำเสนอ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวิช จันทรโรจน์, และพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์. (2563). ประสิทธิภาพขององค์การ Organization Effectiveness. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 9(2), 3.

- ณัฐวัตร บัวพรหม. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเกาะสมุย [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2565). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แฉมมณี. (2566). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 23). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัชพล ทิธี. (2561). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิเคราะห์โครงการและการบริหารโครงการ เรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 9(2), 15.
- ธาดา รัชกิจ. (2563). ทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCC และหลักการจัดการองค์ความรู้ตามแนวคิดของ Henri Fayol. <https://www.th.hrnote.asia.1>
- ธีระ รุญเจริญ. (2555). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3 (พิมพ์ครั้งที่ 7). ข้าวฟาง.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- นงนุช อินทรโคกสูง, ทินกร ชอัมพงษ์, และเยาวเรศ รักดีจิตร. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(5), 235-250.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย, และสุวิมล ว่องวานิช. (2550). แนวทางการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบ ACTIVE LEARNING (พิมพ์ครั้งที่ 2). ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- นวมินทร์ อยู่เย็น. (2555). สุขภาพองค์การที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา].
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2557). การบริหารคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บงอร ช่างหวด. (2555). ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- ประวีต เอรารวรรณ์. (2562). การวิจัยและการพัฒนาองค์กรในโรงเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2). มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2545). *การบริหารงานวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิมพ์ดี.
- พงศธร สรภูมิ, และสุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2565). *การประยุกต์ใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA กรณีศึกษา โรงเรียนวัดใหม่เนินพยอม*. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 4 “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่อย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”, กรุงเทพฯ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 136 ตอน 57ก น. 49-53).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. (เล่ม 116 ตอน 74ก น. 1-49).
- พัชรพิมล ผิวขาว. (2567). *รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร [ดุชนิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุชนิพนธ์, มหาวิทยาลัยพะเยา]*.
- พิสนุ พงศ์ศรี. (2554). *การเขียนรายงานประเมินโครงการ*. ต้นแก้ว.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2557). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). มนตรี.
- มูลนิธิसानอนาคการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี. (2566). *เกณฑ์การประเมินคุณภาพโรงเรียนคอนเน็กซ์อีดี*.
<https://connexed.org/foundation/school/grading-criteria>
- ยุวดี คุณสม. (2558). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่มีประสิทธิผล* [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี].
- รัชนก เสี่ยงบุญ. (2564). *การพัฒนาแนวทางการบริหารสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- รัตนะ บัวสนธ์. (2564). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. <https://dictionary.orst.go.th>
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2557). *การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision)* (พิมพ์ครั้งที่ 5). นาสิน โฆษณา.
- วราพร บุญมี. (2564). *สื่อการสอนกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 Teaching Materials and Learning in the 21st Century*. *วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมการท้องถิ่น*, 7(9), 377-384.
- วราภรณ์ ศรีจันทร์พาล. (2565). *การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 สถาบันพระบรมราชชนก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา].
- วริยาพัชร วรภัทร์สรกุล. (2566). *รูปแบบการบริหารจัดการ “SAWANG MODEL” ด้วยวงจรคุณภาพ PDCA สู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: ถอดบทเรียนโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ สำนักงานเขตพื้นที่*

- การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 11(3), 159-169.
- วลีรัตน์ ฉิมน้อย. (2562). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองคุณภาพในศตวรรษที่ 21 [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), 1-15.
- วิชาญ เกษเพชร. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีประสิทธิผล [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- วิภากรณ์ สร้อยคำ. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- ศรuti อัสวเรืองสุข. (2559). เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ED 13301 นวัตกรรม เทคโนโลยีและการสื่อสารทางการศึกษา *Information Technology Innovation and Communication in Education*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ศิวพร ละหารเพชร. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี].
- ศุภกฤต ดิษฐสุวรรณ. (2566). การพัฒนากลยุทธ์โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิให้เป็นสถานศึกษาชั้นนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(2), 19-42.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2545). เปรียบเทียบวัดคุณภาพแห่งชาติ เพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. (2545). มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(1), 183-197.
- สมพงษ์ รมัไพร. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยแวดล้อมกับการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี].
- สมัย ชารมาลัย. (2559). รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร. (2554). แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). *คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งครู*. สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. วัฒนาพานิชย์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. สำนักนิติการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *คู่มือเขตพื้นที่การศึกษา “กลุ่มบริหารการเงินและสินทรัพย์”*. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2567). *คู่มือกรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายนอก พ.ศ.2567-2571 ฉบับสถานศึกษาและผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2562). *มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2560 (ปรับปรุง พ.ศ. 2562)*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2556). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 7(2), 1-8.

สิริวิมล เส็งเมือง, และอำนาจ จันทระ. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42*. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(1), 195-206.

สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2565). *การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุกัญญา นิมพันธ์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 6(3), 149-161.
- สุดารัตน์ ศรีมา. (2565). *ตำราแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏสวนสุนันทา.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). *ภาวะผู้นำในองค์การสถานศึกษา (ฉบับปรับปรุง)*. สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- สุนนา ศรีกนกพาน. (2560). *การศึกษาด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ใน จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี]*.
- สุรชาติ กำลั่งฤทธิ์, ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, และพิศุทธิ์ กิติศรีวรพันธุ์. (2559). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 13(62), 27-37.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2560). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (CLASSROOM ACTION RESEARCH) (พิมพ์ครั้งที่ 19)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิพงษ์ สุขนาถ, ประชุม รอดประเสริฐ, และไพรัตน์ วงษ์นาม. (2560). การสังเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิง เส้นขององค์ประกอบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 15(2), 165-183.
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2559). *การวัดผลและประเมินผลการศึกษาแนวใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2562). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สู่ผลงานทางวิชาการเพื่อการเลื่อนวิทยฐานะ (ฉบับ ปรับปรุงใหม่ล่าสุด) (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี โพธิ์ทอง, และสมศักดิ์ คงเที่ยง. (2552). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- อัสนีย์ สุกใจ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารวิจัยพุทธศาสตร์*, 3(1), 23-35.
- อาฟีฟ ลาเต๊ะ. (2565). *การวิจัยในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. โอ เจ สยาม.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2557). *หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน*. เอสดีเพรส.



ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1.	ผศ.ดร.ประยูร อิ่มสวัสดิ์	ข้าราชการบำนาญ สังกัดมหาวิทยาลัยบูรพา อดีตหัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา อดีตประธานหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา (กศ.ม.)
2.	รศ.ดร.พรณี ลีกิจวัฒน์	ข้าราชการบำนาญ,อาจารย์พิเศษ สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
3.	ดร.นิวัฒน์ น้อยมณี	ผู้อำนวยการหลักสูตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ
4.	ดร.สมชัย ขวลิธธาดา	อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี
5.	ดร.นิตยา มั่นชำนาญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนราชประชาสถาลัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ

ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ เพื่อนำข้อมูลไปสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ด้านงานวิชาการ และด้านผู้เรียน

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกตอน ทุกข้อตามความเป็นจริง ซึ่งข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ต่อไป

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ด้วยดี

นางสุภาพร รัตน์น้อย

นิสิตหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ขอให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. สังกัด ☐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
☐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา
☐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
2. ตำแหน่ง ☐ ผู้อำนวยการสถานศึกษา
☐ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ
☐ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
☐ ครู

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู
2. ปัจจัยด้านทรัพยากร ได้แก่ ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของงบประมาณ
3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำชี้แจง

ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อ และพิจารณาว่าข้อความดังกล่าว ตรงกับสภาพที่เป็นจริง ในสถานศึกษาของท่าน ในระดับใด ตั้งแต่ “เป็นจริงมากที่สุด” ถึง “เป็นจริงน้อยที่สุด” แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับความคิดเห็น (ข้อความหนึ่งเลือกเพียงระดับเดียว) และทำเช่นนี้จนครบทุกข้อ

- 5 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริงมาก
- 3 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริงปานกลาง
- 2 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริงน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความดังกล่าวตรงกับสภาพที่เป็นจริงน้อยที่สุด

รายการข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
	5	4	3	2	1
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร					
1. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้					
2. ผู้บริหารกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน					
3. ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง					
4. ผู้บริหารสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครู					
5. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและเป็นผู้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
6. ผู้บริหารดำเนินการ นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ					
7. ผู้บริหารดำเนินการประเมินผลการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง					
8. ผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับครูในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย					
9. ผู้บริหารมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษา					
10. ผู้บริหารร่วมแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานในด้านการจัดการเรียนรู้ของครู					
11. ผู้บริหารส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครู					
12. ผู้บริหารสนับสนุน ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน					
คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู					
1. ครูมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรรายวิชา					
2. ครูมีความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้					
3. ครูมีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้					

รายการข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
	5	4	3	2	1
4. ครูมีการเสริมแรงเชิงบวกให้กับผู้เรียน					
5. ครูมีความสามารถในการใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย และลักษณะของรายวิชา					
6. ครูมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
7. ครูมีการทบทวนความรู้เดิม เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่					
8. ครูสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูกับนักเรียน					
9. ครูมีความสามารถในการพัฒนาสื่อการสอน เทคโนโลยีประเภท ต่างๆ สำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้					
10. ครูมีการใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย					
11. ครูมีการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนรู้ ของผู้เรียน					
ความพร้อมของอาคารสถานที่					
1. สถานศึกษามีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมพร้อมต่อ การจัดการเรียนรู้					
2. สถานศึกษามีการกำหนดแนวทาง แผนการบริหารจัดการ อาคาร สถานที่					
3. สถานศึกษามีการจัดอาคารสถานที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน					
4. สถานศึกษามีห้องเรียนเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้					
5. สถานศึกษามีห้องปฏิบัติการเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้					
6. สถานศึกษามีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพดี สะอาด ปลอดภัย และพร้อมใช้งาน					
7. สถานศึกษามีการติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ ให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้					
8. สถานศึกษามีหลักฐานการใช้อาคาร และประวัติการบำรุงรักษา อาคาร					

รายการข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
	5	4	3	2	1
ความพร้อมของเทคโนโลยี					
1. สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่อการจัดการเรียนรู้					
2. สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้					
3. สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่ใช้ในการสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา					
4. สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่ช่วยผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
5. สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม					
6. สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า					
7. สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย					
ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้					
1. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ แหล่งข้อมูลหรือสถานที่สำหรับให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หาความรู้อย่างเพียงพอ					
2. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสาระถูกต้อง ทันสมัย เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะของผู้เรียน					
3. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ ที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน					
4. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ ที่มีเนื้อหาสาระที่ตอบสนองต่อมาตรฐานการเรียนรู้					
5. สถานศึกษามีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน					
6. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย					
7. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา					

รายการข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
	5	4	3	2	1
ความพร้อมของงบประมาณ					
1. สถานศึกษามีการวางแผนการใช้งบประมาณประจำปี					
2. สถานศึกษามีแหล่งงบประมาณจากหลายแหล่งและหลากหลาย					
3. สถานศึกษามีงบประมาณเพียงพอต่อการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้					
4. สถานศึกษามีแหล่งงบประมาณสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา					
5. สถานศึกษามีงบประมาณที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา					
6. สถานศึกษามีการใช้งบประมาณอย่างถูกต้องตามระเบียบ					
7. สถานศึกษามีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด					
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง					
1. ผู้ปกครองเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน					
2. ผู้ปกครองเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง					
3. ผู้ปกครองเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย					
4. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา					
5. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการควบคุมดูแลนักเรียนทั้งด้านความประพฤติ และด้านการเรียน					
6. ผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือในการระดมทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์					
7. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน					
8. ผู้ปกครองสนับสนุนนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน					
การมีส่วนร่วมของชุมชน					
1. ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ					
2. ชุมชนให้ความร่วมมือทางวิชาการ โดยการเป็นวิทยากร ปรากฏชาวบ้าน หรือเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน					
3. บุคคลในชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน					

รายการข้อความ	ระดับความเป็นจริง				
	5	4	3	2	1
4. ชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น					
5. ชุมชนสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งทุนทรัพย์ ทุนการศึกษา วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ					
6. บุคคลในชุมชนมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับโรงเรียน					
7. ชุมชนให้บริการแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน หรือ บริเวณชุมชน ให้กับครูและนักเรียน					
8. ชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ประกอบด้วย ด้านงานวิชาการ และด้านผู้เรียน

1. ประสิทธิภาพด้านงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ประสิทธิภาพด้านผู้เรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

คำชี้แจง

ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อความและพิจารณาว่าข้อความดังกล่าว **ตรงกับผลที่เกิดจากการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของท่าน** ในระดับใด ตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับผลการดำเนินงาน (ข้อความหนึ่งเลือกเพียงระดับเดียว) และทำเช่นนี้จนครบทุกข้อ

- 5 หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินการตามข้อความดังกล่าวในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินการตามข้อความดังกล่าวในระดับมาก
- 3 หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินการตามข้อความดังกล่าวในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินการตามข้อความดังกล่าวในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินการตามข้อความดังกล่าวในระดับน้อยที่สุด

รายการข้อความ	ระดับผลการดำเนินการ				
	5	4	3	2	1
การพัฒนาหลักสูตร					
1. สถานศึกษามีการจัดทำเอกสารหลักสูตรที่มีความเชื่อมโยงระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
2. สถานศึกษามีหลักสูตรที่กำหนดให้มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ บนพื้นฐานสารสนเทศและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องจากการวิเคราะห์มาตรฐาน และตัวชี้วัดในหลักสูตร					
3. สถานศึกษามีการกำหนดให้มีการวัดและประเมินผล บนพื้นฐานสารสนเทศและองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์มาตรฐาน และตัวชี้วัดในหลักสูตร					
4. สถานศึกษามีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน					
5. สถานศึกษามีการกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน					
6. สถานศึกษามีการวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ					
7. สถานศึกษามีการวางแผน ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้กับครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง					
8. สถานศึกษามีการวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินหลักสูตร					
9. สถานศึกษามีการดำเนินการประเมินหลักสูตรเป็นระยะตามที่กำหนด					
10. สถานศึกษามีการนำผลการประเมินหลักสูตรมาปรับปรุงหลักสูตรในรอบต่อไป					
11. สถานศึกษามีการพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีความทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง					
12. สถานศึกษามีการพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม					
13. สถานศึกษามีการพัฒนาเนื้อหาสาระของหลักสูตรตามทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศและมีความเป็นสากล					

รายการข้อความ	ระดับผลการดำเนินการ				
	5	4	3	2	1
14. สถานศึกษามีหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและการศึกษาต่อได้					
15. สถานศึกษามีหลักสูตรที่มีการบรรจุทักษะในศตวรรษที่ 21					
การจัดกระบวนการเรียนรู้					
1. สถานศึกษามีการวางแผนและออกแบบหน่วยการเรียนรู้ครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด					
2. สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่ใหม่ หลากหลายตามแนวทาง Active Learning					
3. สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง					
4. สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง					
5. สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทั้งความรู้คู่คุณธรรมแก่ผู้เรียน					
6. สถานศึกษามีการจัดกระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน					
7. สถานศึกษามีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน					
8. สถานศึกษามีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					
9. สถานศึกษามีการใช้สื่อ เทคโนโลยี ที่ทันสมัย และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้					
10. สถานศึกษามีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายตามสภาพจริง					
11. สถานศึกษามีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน					
12. สถานศึกษามีการนิเทศ กำกับ ติดตามเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู					
การประกันคุณภาพการศึกษา					
1. สถานศึกษามีการดำเนินการ กิจกรรมตามภารกิจที่สถานศึกษา กำหนดไว้ในประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา					

รายการข้อความ	ระดับผลการดำเนินการ				
	5	4	3	2	1
2. สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนได้ตามตัวชี้วัดทุกตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพในการประกันคุณภาพด้านผู้เรียน					
3. สถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษา					
4. สถานศึกษามีการจัดการศึกษาเป็นที่เชื่อมั่นของชุมชนและสังคม					
5. สถานศึกษามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
6. สถานศึกษามีแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสอดคล้องและตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษา และค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
7. สถานศึกษามีการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการจัดการศึกษาทุกด้าน					
8. สถานศึกษาจัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา					
9. สถานศึกษาผ่านการประเมินและการตรวจสอบคุณภาพภายในตามมาตรฐานและค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้					
10. สถานศึกษานำผลการประเมินภายในมาปรับใช้ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
11. สถานศึกษามีการจัดทำรายงานการประเมินตนเองได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลา					
12. สถานศึกษานำผลการประเมินคุณภาพภายนอก มาพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
13. สถานศึกษาได้รับการรับรองคุณภาพจาก สมศ. ทุก 5 ปี					
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน					
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					

รายการข้อความ	ระดับผลการดำเนินการ				
	5	4	3	2	1
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
8. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน					
1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ บรรลุค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านซื่อสัตย์สุจริต บรรลุค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านมีวินัย บรรลุค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านใฝ่เรียนรู้ บรรลุค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านอยู่อย่างพอเพียง บรรลุค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านมุ่งมั่นในการทำงาน บรรลุค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					

รายการข้อความ	ระดับผลการดำเนินการ				
	5	4	3	2	1
7. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านรักความเป็นไทย บรรลุลค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					
8. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้านมีจิตสาธารณะ บรรลุลค่าเป้าหมายของสถานศึกษา					



ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1.	ดร.นิวัฒน์ น้อยมณี	ผู้อำนวยการหลักสูตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครสุวรรณภูมิ
2.	ดร.สมชัย ขวลิธธาดา	อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี
3.	ดร.นิตยา มั่นชำนาญ	อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์
4.	นางเตือนใจ อธิษะนาค	อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
5.	ดร.ปฐวิภา พุทธิทรัพย์	อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ
6.	ดร.กัมปนาท วัชรนาคม	อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลชุมชนบางบ่อ (ศุภพัฒน์รังสรรค์) วิทยฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
7.	นางปนัดดา มักสัมพันธ์	อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนดัดดรุณี
8.	ดร.กนกวรรณ โกนาคม	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนิคมยาตรา วิทยฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
9.	ดร.สมพิศ เผ่าจินดา	รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี วิทยฐานะ รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
10.	ดร.ชยาภรณ์ เปี่ยมถาวรพจน์	ศึกษานิเทศก์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดฉะเชิงเทรา วิทยฐานะ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

ภาคผนวก ง ประเด็นการสนทนากลุ่มเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการ
บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

ประเด็นการสนทนากลุ่ม
เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

1. คำชี้แจง

การสนทนากลุ่มในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา
ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 มีวัตถุประสงค์
เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน
เขตตรวจราชการที่ 8 โดยผู้วิจัย ได้ดำเนินการยกร่างรูปแบบการบริหารปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผล
การบริหารงานวิชาการ 3 ปัจจัยหลัก ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยจากระยะที่ 1 ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านบุคคล
ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ปัจจัยด้าน
ทรัพยากร ได้แก่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของงบประมาณ 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม
ของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และ การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้
แนวคิดและหลักการวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) ในการยกร่างแนวทางการดำเนินงานของแต่ละ
ปัจจัยเพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
มัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

2. วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม

เพื่อพิจารณารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของ
โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

3. ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้ทรงคุณวุฒิในการดำเนินการสนทนากลุ่ม มีจำนวน 10 คน ตามที่ผู้วิจัยได้ออกแบบ
การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัย
ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

3.1 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
การศึกษา/การพัฒนาหลักสูตร/การวัดและการประเมินผล หรือสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ
การศึกษา

3.2 มีประสบการณ์ทางการศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี

4. คำชี้แจงการดำเนินการสนทนากลุ่ม

4.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้ให้ประเด็นในการสนทนาเพื่อให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างลุ่มลึก

4.2 ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม

4.2.1 ผู้ดำเนินการสนทนาแนะนำตนเองและทีมงาน

4.2.2 อธิบายจุดมุ่งหมายในการสนทนากลุ่มและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

4.2.3 เริ่มคำถามในการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามประเด็นของการสนทนา

4.2.4 สรุปประเด็นจากการสนทนากลุ่ม

5. ประเด็นการสนทนา

5.1 ท่านคิดว่าองค์ประกอบของร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 เป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ และมีข้อเสนอแนะอย่างไร

5.2 ท่านคิดว่าร่างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ในแต่ละปัจจัยตามแนวคิดและหลักการวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) ในแต่ละขั้นตอนเป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ และมีข้อเสนอแนะอย่างไร

5.2.1 **ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan)** ในการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านความพร้อมของเทคโนโลยี ด้านความพร้อมของงบประมาณ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรดำเนินการอย่างไร

5.2.2 **ขั้นที่ 2 การปฏิบัติ (Do)** ในการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านความพร้อมของเทคโนโลยี ด้านความพร้อมของงบประมาณ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรดำเนินการอย่างไร

5.2.3 **ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ (Check)** ในการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านความพร้อมของเทคโนโลยี ด้านความพร้อมของงบประมาณ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรดำเนินการอย่างไร

5.2.4 ขั้นที่ 4 การปรับปรุง (Act) ในการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล

การบริหารงานวิชาการ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านความพร้อมของเทคโนโลยี ด้านความพร้อมของงบประมาณ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรดำเนินการอย่างไร

1. หลักการ

รายการพิจารณา	ความคิดเห็น		
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 เป็นกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2) ด้านทรัพยากร ได้แก่ ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของงบประมาณ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้แนวคิดการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) ที่ทำให้เกิดประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ทั้งด้าน การพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดประสิทธิผลด้านผู้เรียน ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่สูงขึ้นและบรรลุค่าเป้าหมายของสถานศึกษา			

2. วัตถุประสงค์

รายการพิจารณา	ความคิดเห็น		
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
1. เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารด้านบุคคล ด้านทรัพยากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ความพร้อมของเทคโนโลยี ความพร้อมของงบประมาณ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และ การมีส่วนร่วมของชุมชน 2. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ด้านงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา และด้านผู้เรียน ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน			

3. กระบวนการบริหาร

3.1 ปัจจัยด้านบุคคล: ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

กระบวนการบริหาร	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน 2. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารวิชาการ และประชุมร่วมกับคณะกรรมการบริหารวิชาการ เพื่อกำหนดเป้าหมายและวิธีการบริหารงานวิชาการ 3. ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารวิชาการวางแผนการใช้ทรัพยากรในการบริหารงานวิชาการและจัดทำแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม			

กระบวนการ บริหาร	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารวิชาการดำเนินงานตามเป้าหมายของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การดำเนินงานตามแผนการพัฒนางานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 2. ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจโดยการสนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองและมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ 3. ผู้บริหารอำนวยความสะดวกและสนับสนุนทรัพยากรให้กับครูและบุคลากรในการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานวิชาการตามที่ได้รับมอบหมายให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ			
การตรวจสอบ (Check)	1. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์การดำเนินงาน โดยการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารวิชาการ ด้านการดำเนินงานตามแผนการพัฒนางานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 2. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์การดำเนินงาน โดยการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพของครูและบุคลากร 3. ผู้บริหารประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน โดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์การดำเนินงานกับเป้าหมายที่วางไว้			
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารวิชาการประชุมสรุปผลการดำเนินงานด้านการดำเนินงานตามแผนการพัฒนางานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้			

กระบวนการ บริหาร	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
	2. ในกรณีที่มีปัญหา ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารวิชาการร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานวิชาการให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ในกรณีที่การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารวิชาการร่วมกันต่อยอดผลการดำเนินงานและยกระดับเป้าหมายให้มีความท้าทาย และนำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา 4. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารวิชาการสรุปแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารวิชาการของสถานศึกษา			

3.2 ปัจจัยด้านบุคคล: ด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

กระบวนการ บริหาร	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู 2. ผู้บริหารประชุมมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติงานให้กับครูผู้สอน 3. ผู้บริหารและครูผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้และจัดทำแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม			

กระบวนการ บริหาร	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารมอบหมายให้ครูผู้สอน จัดทำหลักสูตร รายวิชา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย โดยการเสริมแรงเชิงบวก การสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาสื่อการสอน การวัดและประเมินผลและการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของผู้เรียน และการวิจัยในชั้นเรียน 2. ผู้บริหารอำนวยความสะดวกและสนับสนุนทรัพยากรให้กับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ 3. ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาตนเองและวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้			
การตรวจสอบ (Check)	1. ผู้บริหารตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้โดยการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน 2. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์ด้านผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์ด้านครูโดยพิจารณาจากการพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ 4. ผู้บริหารประเมินและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ โดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์การดำเนินงานกับเป้าหมายที่วางไว้			
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและครูผู้สอนประชุมสรุปผลการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน 2. ในกรณีที่มีปัญหา ผู้บริหารและครูผู้สอนร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ในกรณีที่การดำเนินงานประสบผลสำเร็จและ			

กระบวนการ บริหาร	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
	บรรลุปเป้าหมาย ผู้บริหารและครูร่วมกันยกระดับเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนให้มีความท้าทายมากยิ่งขึ้น และนำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา 4. ผู้บริหารมอบหมายให้ครูผู้สอนปรับปรุงยุค/แก้ไขปัญหา/ริเริ่มพัฒนา และเขียนประเด็นท้าทายด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในปีการศึกษาต่อไป			

3.3 ปัจจัยด้านทรัพยากร: ความพร้อมของเทคโนโลยี

กระบวนการ	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อดูแลความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา 2. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อดูแลความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ 3. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนการใช้ทรัพยากรในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม			

กระบวนการ	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การปฏิบัติ (Do)	1. คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อดูแลความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาเสนอข้อมูลความต้องการจำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ 2. ผู้บริหารจัดหาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็น 3. ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน ให้ใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และแพลตฟอร์มทางการศึกษาให้เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้			
การตรวจสอบ (Check)	1. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์การดำเนินงานด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ โดยการประเมินความพึงพอใจของครู บุคลากร และผู้เรียน 2. ผู้บริหารตรวจสอบผลลัพธ์การดำเนินงานด้านการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ 3. ผู้บริหารสรุป รายงาน และประเมินผลการนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้โดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์การดำเนินงานกับเป้าหมายที่วางไว้			
การปรับปรุง (Act)	1. ในกรณีที่มีปัญหา ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อดูแลความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ในกรณีที่การดำเนินงานประสบผลสำเร็จและบรรลุ			

กระบวนการ	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
	เป้าหมาย ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ร่วมกันยกระดับเป้าหมายการดำเนินงานด้านความ พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีความทันสมัยมาก ขึ้น และนำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา			

3.4 ปัจจัยด้านทรัพยากร: ความพร้อมของงบประมาณ

กระบวนการ	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการบริหารงบประมาณและประชุมชี้แจงเพื่อมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้แก่คณะกรรมการเพื่อการดำเนินการสนับสนุนงานวิชาการ 2. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงานศึกษากฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ แนวทางการดำเนินงาน และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน 3. ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ ได้แก่ แผนการใช้จ่ายงบประมาณ แหล่งงบประมาณ ประเภทของงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณ การจัดทำบัญชี และการรายงานทางการเงิน 4. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณและความต้องการจำเป็นในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อวางแผนการจัดเก็บเงินระดมทรัพยากร			

กระบวนการ	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
	5. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนการ ใช้งบประมาณและจัดทำแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการมี ส่วนร่วม			
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา และจัดหาแหล่งงบประมาณ สนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการบริหารจัดการศึกษา 2. ผู้รับผิดชอบกิจกรรม/โครงการ ดำเนินการตาม แผนปฏิบัติการที่ได้รับการอนุมัติ 3. ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี ให้ถูกต้องตามระเบียบ เกิด ความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด			
การตรวจสอบ (Check)	1. ผู้บริหารตรวจสอบผลการระดมทรัพยากรเพื่อการจ้ด การศึกษา 2. ผู้บริหารมีการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตาม แผนปฏิบัติการประจำปี ให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการ ตรวจสอบภายในจากหน่วยงานต้นสังกัด			
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน ประชุมสรุปผล การดำเนินงาน 2. ในกรณีที่มีปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ เช่น ปัญหาด้านการระดมทรัพยากร ปัญหาด้านการใช้จ่าย งบประมาณไม่เป็นไปตามแผน ผู้บริหารและ คณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางในการ ปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อดูแลความพร้อมด้าน งบประมาณให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ในกรณีที่ประสบผลสำเร็จด้านการบริหารงบประมาณ ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน นำวิธีการ ดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่เป็นวิธีการ ปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา			

3.5 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน: การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

กระบวนการ	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้าน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและประชุมชี้แจงเพื่อมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ 2. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานวางแผนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่และบริบทของสถานศึกษา			
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประชุมชี้แจงผู้ปกครองและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 2. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประสานความร่วมมือให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การเป็นผู้แทนผู้ปกครองในคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน 3) การเป็นกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง 4) การเป็นผู้แทนผู้ปกครองในคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย 5) การให้ความร่วมมือในการควบคุม ดูแล ช่วยเหลือส่งเสริม/สนับสนุนนักเรียน 6) การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 7) การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา 3. ผู้บริหารกำกับ ติดตามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ			

กระบวนการ	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การตรวจสอบ (Check)	ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงาน ประเมิน สรุป และรายงานผลการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครอง			
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประชุมสรุปผล การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2. ในกรณีที่มีปัญหาด้านการดำเนินงาน ผู้บริหารและ คณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางในการ ปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วน ร่วมมากขึ้น 3. ในกรณีที่ประสบผลสำเร็จด้านการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครอง ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน นำ วิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่เป็น วิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา			

3.6 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน: การมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจัย	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การวางแผน (Plan)	1. ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการมี ส่วนร่วมของชุมชนและประชุมชี้แจงเพื่อมอบหมายหน้าที่ รับผิดชอบ 2. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานวางแผนให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาท หน้าที่และบริบทของสถานศึกษา			

ปัจจัย	รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ บริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต ตรวจราชการที่ 8	ความคิดเห็น		
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
การปฏิบัติ (Do)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประชุมชี้แจงผู้แทนชุมชนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ 2. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประสานความร่วมมือให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือทางวิชาการ 2) การเป็นผู้แทนชุมชนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การเป็นผู้แทนชุมชนในคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย 4) การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 5) การเป็นวิทยากร การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้บริการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 6) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน 7) การให้ความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา			
การตรวจสอบ (Check)	ผู้บริหารมอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงาน ประเมินสรุป และรายงานผลการมีส่วนร่วมของชุมชน			
การปรับปรุง (Act)	1. ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานประชุมสรุปผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. ในกรณีที่มีปัญหาด้านการดำเนินงาน ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น 3. ในกรณีที่ประสบผลสำเร็จด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินงาน นำวิธีการดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา			

4. การประเมินผล

รายการพิจารณา	ความคิดเห็น		
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ
1. การประเมินผลการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้แบบประเมินหลักสูตร			
2. การประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้แบบนิเทศการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ของครู			
3. การประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ผลการประเมินคุณภาพภายใน และผลการประเมินคุณภาพภายนอก			
4. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 8 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ เทียบกับค่าเป้าหมายของสถานศึกษา			
5. การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551			

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ อื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการสนทนากลุ่มในครั้งนี้

นางสุภาพร รัตน์น้อย

นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุขุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

ภาคผนวก จ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา
ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผล
การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8
2. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 2 คน และครูผู้สอน 1 คน รวม 5 คน
3. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบซึ่งประกอบไปด้วย
หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหาร และการประเมินผล การบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผล
การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8
4. ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อ และพิจารณาว่าข้อความดังกล่าว **ว่ามีความเหมาะสม
และเป็นไปได้** ในระดับใด ตั้งแต่ “เหมาะสม/เป็นไปได้มากที่สุด” ถึง “เหมาะสม/เป็นได้น้อยที่สุด”
แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับระดับความคิดเห็น และทำเช่นนี้จนครบทุกข้อ
- 5 หมายถึง มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ มาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ น้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ น้อยที่สุด

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกตอน ทุกข้อตามความเป็นจริง
ซึ่งข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงาน
วิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8 ต่อไป

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ด้วยดี

นางสุภาพร รัตน์น้อย

นิสิตหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

[illegible]

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551										

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ด้วยดี

นางสุภาพร รัตน์น้อย

นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุขุฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา



ภาคผนวก ฉ เอกสารรับรองโครงการวิจัย



คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
The Human Research Ethics Committee of University of Phayao on Humanities and Social Sciences
19 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000 เบอร์โทรศัพท์ 05446 6666

เอกสารรับรองโครงการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา ดำเนินการให้การรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP

ชื่อโครงการ : รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 8
: ADMINISTRATIVE MODEL FOR DEVELOPING THE ACADEMIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS OF SECONDARY SCHOOLS IN CIVIL SERVICE INSPECTION OF 8TH EDUCATIONAL AREA

เลขที่โครงการวิจัย : HREC-UP-HSS 2.2/072/67

ผู้วิจัยหลัก : นางสาวพร รัตน์น้อย

สังกัดหน่วยงาน : วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนานรงค์

สังกัดหน่วยงาน : วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีทบทวน : แบบเร่งรัด (Expedited)

รายงานความก้าวหน้า : ส่งรายงานความก้าวหน้าอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี หรือส่งรายงานฉบับสมบูรณ์หากดำเนินโครงการเสร็จสิ้นก่อน 1 ปี

ลงนาม



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ เสมอเชื้อ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วันที่รับรอง : 13 กุมภาพันธ์ 2567

วันหมดอายุ : 13 กุมภาพันธ์ 2568

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ด้านหลังทุกข้อ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	สุภาพร รัตนน้อย
วัน เดือน ปี เกิด	14 มิถุนายน 2513
สถานที่เกิด	นครพนม
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2552 กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2546 วท.ม. (การศึกษาวิทยาศาสตร์), สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2537 ค.บ. (การศึกษา), วิทยาลัยครูมหาสารคาม, มหาสารคาม
ที่อยู่ปัจจุบัน	203 หมู่ 1 หมู่บ้านกัลปพฤกษ์ ถนนเทพารักษ์ ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ 10560
ผลงานตีพิมพ์	ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ สุภาพร รัตนน้อย, อัจฉรา วัฒนารงค์, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, และวิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล. (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 8. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 4(3), ISSN: 2822-0218 (Online). สุภาพร รัตนน้อย, อัจฉรา วัฒนารงค์, วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล, และศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2568). ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการรัตนบุศย์, 7(1), 594-605. https://so07.tci-thaijo.org/index.php/rtnb/article/view/6731/4660 . ISSN: 2822-0080 (Online).